

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Idrettshøgskolen

Dyrevelferd i langdistanse hundekjøring

En kvalitativ studie av langdistanse hundekjøreres oppfatninger, praksiser, utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd

Mailene Vangen Skjøllås

Masteroppgave i idrettsvitenskap, IDR-3901, desember 2019

Forord

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie av langdistanse hundekjørerens oppfatninger, praksiser, utfordringer og dilemmaer i knyttet til dyrevelferd under utøvelse av sporten. Det har den siste tiden vært mye fokus på dyrevelferd i langdistanse hundekjøring, både innad i miljøet blant hundekjørerne selv, så vel som blant løpsarrangørene og i samfunnet ellers.

Jeg har en stor interesse for langdistanse hundekjøring, og gjennom egen deltakelse i flere langdistanseløp, samt en stor interesse for at dyr skal ha det godt, har jeg blitt svært opptatt av dyrevelferden i langdistanse hundekjøring de siste årene. Derfor ønsket å skrive om nettopp dette da jeg skulle skrive en masteroppgave. For å sette leserne litt inn i min førforståelse av temaet i denne oppgaven ønsker jeg å starte med å fortelle om en opplevelse jeg selv har hatt i forbindelse med hensynet til dyrevelferden under deltagelse i et langdistanseløp.

Jeg har bakgrunn som aktiv langrennsløper og har et sterkt konkurranseinstinkt. Etter at jeg ga meg som langrennsløper og begynte med hundekjøring oppdaget jeg tidlig at en av de største forskjellene på konkurrere i langrenn og hundekjøring, er at i hundekjøring hjelper det ikke hvor sterk viljen min er, eller at jeg presser meg selv alt jeg kan. Det er hundespannets helsemessige forutsetninger og kapasitet som bestemmer hvor raskt vi kan komme til mål. Dette har jeg vært klar over helt fra jeg begynte med hundekjøring, men allikevel havnet jeg i en situasjon der jeg i ettertid følte at jeg hadde «strukket strikken» for langt under et løp.

Det som skjedde var at lederhunden min Turte fikk kraftig diaré relativt tidlig i et Finnmarksløp. Til tross for at diaréen ikke ble stort bedre selv med behandling med probiotika, tok jeg henne allikevel ikke ut av løpet. Grunnen var at jeg i min «konkurranseboble» var overbevist om at jeg ikke hadde noen annen lederhund i spannet som kunne lede alene uten henne. Dermed var min tanke at uten henne i spannet betydde det at jeg måtte bryte løpet. Den andre grunnen til at jeg ikke tok henne ut var at tilbakemeldingene fra veterinærene var at siden hun spiste og drakk, ikke var dehydrert og ikke hadde tapt noe særlig kroppsvekt, samt hadde normal kroppstemperatur og almenntilstand, var det greit at hun fortsatte løpet.

Min magesfølelse i etterkant sa meg derimot noe annet. Den dag i dag sier magesfølelsen min at jeg fullførte det løpet kun fordi jeg hadde et så stort ønske om å komme i mål. Det var ikke fordi jeg skulle komme i mål til en god plassering, men bare for å fullføre. Hundene derimot og spesielt lederhunden min Turte fortsatte bare å løpe fordi jeg ba henne om det. Til tross for

at det gikk sakte så fortsatte hun framover, og det hadde hun nok gjort helt til hun hadde falt om i utmattelse. Jeg vet at hun hadde gjort alt for meg, vi har et veldig sterkt bånd vi to.

Magefølelsen min etterpå sa meg imidlertid at hun ikke hadde hatt det godt mot slutten av løpet. Hun begynte å bli ganske utmattet fordi diaréen hadde holdt på så lenge, og løpsgleden var ikke der. Kanskje hadde hun sterke smerter i magen, selv om hun ikke kunne gi uttrykk for det slik at jeg forsto? Konklusjonen min i etterkant er i alle fall at jeg gikk over streken. Jeg skulle satt henne ut av løpet. Om jeg ikke hadde kommet til mål uten henne i spannet, ja hva så? Det er jo bare et hundeløp, og de kommer det flere av. Dyrevelferden må alltid komme først. Jeg angret veldig på det jeg gjorde og håper jeg aldri gjør den tabben igjen.

Det er mange å takke for at denne oppgaven endelig har kommet i havn. Først og fremst vil jeg takke alle informantene som har bidratt til denne studiene. Dere har vært svært imøtekommende og positive til prosjektet mitt. Uten deres åpenhet og velvilje til å dele deres erfaringer og kunnskap, ville prosjektet ikke vært mulig å gjennomføre.

Videre vil jeg takke mine firbeinte bestevenninner, Turte og Fjellrose for inspirasjon til å skrive denne oppgaven, og for tålmodig venting på at jeg skulle bli ferdig med skrivingen. Nå skal vi endelig være mye på tur igjen. Jeg vil også takke alle venner som har kommet med råd og innspill, spesielt når det har gått litt trått.

Inger Wallem Krempig, min veileder fortjener en stor takk. Du har fulgt meg opp og holdt ut til tross for at dette prosjektet tok lengre tid en planlagt. Tusen takk for alle gode tilbakemeldinger og all god hjelp!

Jorid Hovden, min biveileder fortjener også en stor takk. Du har gitt meg mange gode tilbakemeldinger og mye hjelp på veien.

Jeg håper denne oppgaven kan bidra til å øke fokuset og kunnskapen om dyrevelferd i langdistanse hundekjøring.

Mailene Vangen Skjølås

Alta, desember 2019

Sammendrag

Denne kvalitative studien har undersøkt hvordan eliteutøvere i langdistanse hundekjøring oppfatter og praktiserer dyrevelferd, og hvilke utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd de møter under utøvelse av sporten. Studien har også undersøkt hvordan eliteutøverne oppfatter at dyrevelferden bli ivaretatt innad i sporten. Det vil si hvilken innvirkning de oppfatter at løpsarrangørene og regelverkene har på dyrevelferden i sporten, samt hvordan de oppfatter at dyrevelferden ivaretas innad i utøvermiljøet.

For å kunne undersøke dette har seks hundekjørere blitt intervjuet. Samtlige av disse har prestert blant topp fem i Finnmarksløpet og Femundløpet, som er de to største langdistanseløpene i Norge. I analysen av datamaterialet ble det brukt teori om dyrevelferd, dyreetikk og idrettsetikk. I tillegg ble den norske dyrevelferdsloven, samt de ulike regelverk og retningslinjer som er spesifisert for utendørs hundehold og langdistanse hundekjøringskonkurranser brukt for å analysere datamaterialet.

Studien viser at hundekjørerne har en svært lik oppfatning og forståelse av dyrevelferd. Deres oppfatning har mye til felles med «de fem friheter», som er Brambellkommisjonenes definisjon av dyrevelferd. Funnene i studien tyder også på at hundekjørerne har et hybridetisk syn som bygger på et utilitaristisk utgangspunkt, der den totale nytten for hunder og hundekjørere ved å holde på med den aktiviteten de elsker, oppveier for ulempen det medfører for hundene å bli utsatt for fysiologisk stress, samt en risiko for sykdom og skader. Samtidig anerkjenner hundekjørerne at hundene har rett til å bli beskyttet mot unødige påkjenninger og belastninger, inntil et visst nivå i forbindelse med sporten de utøver.

Studien viser at hundekjørernes praksiser varierer en del. Samtidig viser den at alle de ulike praksiser hundekjørerne oppgir å ha, er i tråd med de retningslinjer, regelverk og lovverk som eksisterer for hold av hunder utendørs, og i forbindelse med langdistanse hundekjøringsløp. Funnene viser at det er hensynet til hundenes velferd som er det viktigste for hundekjørerne, mens ønsket om å gjøre det godt i en konkurranse kommer i annen rekke. Likevel viser datamaterialet at i enkelte situasjoner, der dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere er til stede, oppgir halvparten av hundekjørerne at de føler de har «gått over grensen» for det de selv mener er god dyrevelferd. Det kommer frem at det i slike situasjoner gjerne er manglende dømmekraft, mangel på kunnskap og/eller et høyt konkurranseinstinkt som påvirker hundekjørerne til å handle på en måte som gir negative konsekvenser for dyrevelferden.

Studien viser at hundekjørerne opplever en del utfordringer knyttet dyrevelferd, både i forbindelse med trening, og i forbindelse med konkurranser. Mange av disse utfordringene oppfatter hundekjørerne er knyttet til hvordan løpsarrangørene tilrettelegger konkurransene, og hvordan hviletidsreglene påvirker utøvernes muligheter til å ivareta god dyrevelferd, samtidig som de forsøker å konkurrere om topplasseringer. Til tross for enighet om at hviletidsreglene skaper utfordringer, viser funnene at hundekjørerne har to ulike oppfatninger av hvordan regelverkene ideelt sett burde vært regulert for å ivareta dyrevelferden. Fem av hundekjørerne oppfatter at minst mulig obligatorisk hvile er ideelt for å kunne ivareta dyrevelferden. En av hundekjørerne mener derimot det bør legges inn mer obligatorisk hvile enn det som er dagens praksis, for å forhindre at noen hundekjørere kjører med så minimalt med hvile som mulig og dermed utsetter hundene for et stort søvnunderskudd.

Studien viser også at de fleste hundekjørerne oppfatter at dyrevelferden innad i miljøet stort sett er godt ivaretatt, og at det har vært en positiv utvikling de siste årene. Dette som en følge av det økte fokuset på dyrevelferd blant utøverne og løpsarrangørene, men også som en følge av Mattilsynets arbeid. Likevel oppfatter hundekjørerne at det er noen utøvere i hundekjørermiljøet som ikke ivaretar dyrevelferden godt nok. I forbindelse med konkurranser oppfatter de at årsakene til dette hovedsakelig er manglende dømmekraft, og mangel på kunnskap om hva som kreves for å ivareta hundenes helse og velferd. Samtidig oppfatter de også at enkelte hundekjørere har et stort jag etter gode prestasjoner, oppmerksomhet og premier, og at de som følge av dette ikke håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere i konkurransen på en god måte.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	II
Sammendrag	IV
Innholdsfortegnelse.....	VI
1 Innledning	1
1.1 Problemstilling.....	3
1.2 Begrepsavklaring	4
1.3 Oppgavens struktur	5
2 Kontekstuelt bakteppe.....	6
2.1 Sledehundekjøringens historie	6
2.2 Finnmarksløpet og Femundløpet	7
2.2.1 Finnmarksløpets utvikling	7
2.2.2 Femundløpets utvikling	8
2.2.3 Høy brytprosent	9
2.2.4 Premier	10
2.3 Konkurranseregelverkene	10
2.3.1 Norges Hundekjørerforbunds konkurransereglement og arrangementsreglement for hundekjøring	11
2.3.2 Finnmarksløpets og Femundløpets egne konkurranseregelverk.....	11
2.4 Lovverk og retningslinjer for hundehold	13
2.4.1 Den norske dyrevelferdsloven	13
2.4.2 «Veileder for hold av hund utendørs»	13
2.4.3 «Retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder»	14
2.4.4 «Ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser».....	14
3 Tidligere forskning.....	16
3.1 Forskning på hundekjørerens forhold til hundene og til konkurransen	16
3.2 Forskning på dyrevelferd i hundekjøring.....	18
4 Teorigrunnlag.....	20

4.1	Dyrevelferdsbegrepet.....	20
4.1.1	Velferdsindikatorer	24
4.1.2	Dyrs opplevelse av trening og konkurranser	26
4.2	Etikk.....	26
4.3	Dyreetikk.....	27
4.3.1	Utilitarismen/nytteetikken.....	28
4.3.2	Rettighetsfilosofien/pliktetikken.....	29
4.3.3	Et hybridetisk syn	29
4.4	Idrettsetikk	30
5	Metode	32
5.1	Vitenskapsteoretisk utgangspunkt	32
5.2	Kvalitativ metode.....	33
5.3	Strategisk utvelging	33
5.3.1	Utvalgsriterier	34
5.3.2	Rekruttering av informanter.....	35
5.4	Konstruksjon og utprøving av intervjuguiden	35
5.4.1	Prøveintervjuer.....	36
5.5	Forarbeid og gjennomføring av intervjuene	36
5.5.1	Telefonintervju.....	37
5.5.2	Bruk av lydopptaker.....	37
5.5.3	Gjennomføring av intervjuene	37
5.6	Databehandling og analyse av datamaterialet.....	39
5.6.1	Transkribering.....	39
5.6.2	Koding og kategorisering.....	39
5.6.3	Fremstilling av datamaterialet.....	40
5.7	Datamaterialets kvalitet	41
5.7.1	Forskerrefleksivitet	41

5.7.2	Troverdighet.....	43
5.7.3	Validitet/gyldighet	43
5.7.4	Overførbarhet.....	43
5.8	Etiske retningslinjer	44
6	Presentasjon av funn og diskusjon.....	46
6.1	Informantenes bakgrunn og forholdet de har til sine hunder	46
6.2	Oppfatninger og forståelser av dyrevelferd	48
6.2.1	Forståelser av begrepet dyrevelferd	48
6.2.2	Faktorer som kan medføre god og dårlig dyrevelferd	49
6.2.3	Hvor går grensa?	51
6.2.4	Oppsummering og diskusjon av oppfatninger og forståelser av dyrevelferd ..	52
6.3	Praksiser knyttet til dyrevelferd	56
6.3.1	Praksiser knyttet til hundehold.....	56
6.3.2	Praksiser knyttet til trening	59
6.3.3	Praksiser knyttet til konkurranser	63
6.3.4	Endringer av praksiser	69
6.3.5	Oppsummering og diskusjon av praksiser	70
6.4	Sammenlikning av oppfatninger og praksiser.....	73
6.5	Utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd	74
6.5.1	Utfordringer og dilemmaer under trening og konkurranser.....	74
6.5.2	Dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsker om å prestere.....	75
6.5.3	Oppsummering og diskusjon om utfordringer og dilemmaer.....	78
6.6	Oppfatninger om hvordan dyrevelferden ivaretas i sporten	80
6.6.1	Løpsarrangørenes innvirkning på dyrevelferden	80
6.6.2	Regelverkens innvirkning på dyrevelferden	83
6.6.3	Hvordan dyrevelferden ivaretas i utøverbiljøet	87
6.6.4	Oppsummering og diskusjon om hvordan dyrevelferden ivaretas i sporten....	91

7	Konkluderende oppsummering og veien videre	98
	Referanseliste	102

1 Innledning

Langdistanse hundekjøring har fått betydelig økt oppmerksomhet og oppslutning de siste årene (Isaksen, 2019). Dette har tilført sporten mer penger. Samtidig har prestisjen ved å gjøre det godt i løpene, blitt skyhøy. Alle som kjenner hundekjørermiljøet godt, vet at hundekjørerne elsker både sporten og hundene sine, men i pressede situasjoner kan imidlertid andre mekanismer slå inn, fordi det er noen utøvere som er villige til å gå langt for å prestere (Altaposten, 2013). Det er ikke sjelden man ser svært uetiske regelbrudd i idretten. I all idrett er det en fare for at det pushes grenser når konkurransen tilspisser seg (Loland, 2015). Slik virker det også å være i langdistanse hundekjøringskonkurranser, som Finnmarksløpet og Femundløpet.

Når det gjelder mediadekningen av dyrevelferd i langdistanse hundekjøring de siste årene, kan man se at sporten har fått mye negativ oppmerksomhet. Eksempelvis skrev VG en artikkel hvor tidligere veterinær under Finnmarksløpet, Marit Holm uttalte følgende:

«Sledehundkjøring er en flott sport, men den må utføres på hundenes premisser. Regelverket i dag åpner for det jeg vil kalle organisert dyreplageri. Enkelte av kjørerne gambler rett og slett med hundenes liv og helse i sin iver etter å komme raskest mulig i mål.» (Bondø & Henriksen, 2013)

Daværende sjefveterinær i Finnmarksløpet, Hanna Fredriksen tok i samme artikkel sterk avstand fra Holms beskrivelse av løpet. Fredriksen svarte følgende:

«Vi har et økt fokus på dyrevelferd, og har et kompetent veterinærteam som under hele Finnmarksløpet jobber for å ivareta hundenes ve og vel. Vi tar sterk avstand fra Holms karakteristikk av løpet, og vi kjenner oss ikke igjen i det hun beskriver.» (Bondø & Henriksen, 2013)

Denne artikkelen er langt fra den eneste. Eksempelvis har følgende overskrifter blitt publisert i media: «*Mener det murrer i hundekjørermiljøet*» (Søberg, 2013), «*Tynne hunder med blodig diaré på Finnmarksløpet*» (Mikalsen & Berg, 2014), «*Mattilsynet kritiserer Finnmarksløpet for dårlig dyrevelferd*» (NTB, 2014). Episoder der hundekjørere har blitt diskvalifisert på bakgrunn av dyrevelferden har fått stor oppmerksomhet. Flere store dyrevernonorganisasjoner har også vært svært negative til hundekjøringssporten. En av dyrevernonorganisasjonene som går svært hardt ut er People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). De kaller sporten

ondskapsfull og mener at hundekjøringskonkurranser er dyreplageri og misbruk av hundene (PETA, u.å).

Det økende fokuset på dyrevelferd betyr også at Finnmarksløpet og Femundløpet, som er de to største langdistanseløpene i Norge, har økt sitt fokus på dyrevelferd under løpene (Femundløpet, 2018b; Finnmarksløpet, 2019a). Arrangementsregelverkene har også stort fokus på å sikre at dyrevelferden i hundekjøringsporten skal være god (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d; Norges Hundekjøringsforbund, 2019).

Blant utøverne virker det også som at dyrevelferden har stått stadig sterkere i fokus de siste årene. Blant annet har det vært hyppige diskusjoner i sosiale medier om temaer som berører dyrevelferden. Hviletidsreglenes innvirkning på dyrevelferden har vært mye diskutert. Flere erfarne hundekjørere har også tatt til ordet i media og ønsket en diskusjon rundt etikk og dyrevelferd i langdistanse hundekjøring. I artikkelen «Hundekjørere: Vi må diskutere dyrevelferd nå», tok ekteparet Marianne Skjøthaug og Arne Karlstrøm, som begge er hundekjørere til ordet for dette. Skjøthaug uttalte følgende: *«Det at noen trår over grenser, skal vi prøve å håndtere. Vi har tenkt å fortsette å kjempe den kampen om å drive riktig etikk og god dyrevelferd når vi kjører langdistanse.»* (Eriksen & Holdal, 2014). Videre forklarte Karlstrøm som også er leder for sportslig komité i Finnmarksløpet følgende: *«Det er hver enkelt hundekjører sitt ansvar å ha den grensen. Hvis de ikke finner grensen selv må Finnmarksløpet som arrangør hjelpe dem å finne en grense.»* (Eriksen & Holdal, 2014).

Ifølge Dyrebeskyttelsen Norge (2019) har samfunnets økende fokus på dyrevelferd i gitt positive effekter for dyr som brukes i konkurranser. Blant annet har Mattilsynet fått i oppdrag å utvikle en *«ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser»*, for å sikre velferden for dyr som brukes i konkurranser (Mattilsynet, 2013). I tillegg har Mattilsynet de siste årene fulgt jevnlig tilsyn med løpsarrangørene og kommet med tilsynsrapporter i etterkant av løpene (Femundløpet, 2019a; Finnmarksløpet, 2019b).

Mattilsynet har også gitt Vitenskapskomiteen for mattrygghet i oppdrag *«å vurdere risikoen for redusert dyrevelferd i forbindelse med permanent hold av hunder utendørs og for hunder som benyttes til langdistanse sledehundløp i Norge»* (Vitenskapskomiteen for mattrygghet [VKM], 2017, s. 10). Videre har Mattilsynet ført tilsyn med en rekke hundekjøringskenneler i et omfattende tilsynsprosjekt i 2018 (Fladeby, 2017).

På denne bakgrunn synes jeg det vil være interessant å undersøke hva langdistanse hundekjørere oppfatter som god og dårlig dyrevelferd, og hvilke praksiser og utfordringer de har under trening og konkurranser. Det vil også være interessant å undersøke hvordan de oppfatter at dyrevelferden blir ivaretatt innad i sporten.

1.1 Problemstilling

Målet med denne studien er å skape kunnskap om hvordan langdistanse hundekjørere oppfatter og praktiserer dyrevelferd, samt å få innsikt i hvilke utfordringer og dilemmaer hundekjøerne står ovenfor knyttet til dyrevelferd, både i forbindelse med hundehold og under trening og konkurranser. Det er også et mål å undersøke hvordan hundekjøerne oppfatter at dyrevelferden ivaretas innad i miljøet de er en del av. Derfor vil problemstillingen som ligger til grunn for denne oppgaven være:

Hvordan oppfatter og praktiserer langdistanse hundekjørere dyrevelferd, og hvilke utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd møter de under utøvelse av sporten?

For å få innsikt i dette vil jeg vektlegge følgende aspekter:

- 1) Oppfatninger, forståelser og praktiseringer av dyrevelferd
- 2) Hvordan dilemmaer mellom dyrevelferd og prestasjon i konkurranser oppfattes og praktiseres
- 3) Løpsarrangørenes og regelverkens innvirkning på utøvernes muligheter til å utøve god dyrevelferd
- 4) Oppfatninger av hvordan dyrevelferden ivaretas i utøvermiljøet

Denne studien vil være basert på kvalitative intervjuer med seks eliteutøver i langdistanse hundekjøring, som alle har prestert på svært høyt nivå og har flere topp 5 plasseringer i de to største langdistanseløpene i Norge, som er Finnmarksløpet og Femundløpet. Utøverne representerer både åpen klasse og 8-spenn klassen.

1.2 Begrepsavklaring

«Sledehundekjøring» er et vidt begrep som favner flere ulike konkurransegrener. I Norge deler man sledehundeløp inn i tre ulike grener; «sprint», «mellomdistanse» og «langdistanse». Som navnet tilsier står hundekjørerene på en slede, som trekkes av hunder som er spent til sleden via liner. Under konkurranser kan spannene ha en størrelse på alt fra 2 til 16 hunder. Antallet varierer mellom de ulike grenene, men også mellom de ulike klasseinndelingene innad i grenene (Norges Hundekjørerforbund, u.å; Sundby, 2018).

«Langdistanse hundekjøring» er den konkurransegrenen denne oppgaven vil dreie seg om. Som navnet tilsier er langdistanse hundekjøringsløp lange og hastigheten er derfor lav sammenliknet med sprint og mellomdistanse. I Norge variere distansen på et langdistanseløp fra 150 til 1200 km. Derfor benyttes det i langdistanseløp som regel alaska huskyer som er avlet frem for å være hardtarbeidene trekkhunder, som kan løpe svært lange distanser med forholdsvis høy hastighet (Norges Hundekjørerforbund, u.å; Sundby, 2018).

Langdistanseløpene er så lange at de ikke kan kjøres i et strekk. Derfor har løpene «sjekkpunkter» der hunder og hundekjører hviler. Tiden man hviler er enten bestemt av en «obligatorisk hviletid» bestemt av løpsarrangøren, eller den tiden den enkelte hundekjører mener at hundene trenger for å restituere seg og bli klar for neste etappe. De fleste langdistanseløp har en obligatorisk hviletid som setter krav til et minimum antall timer hundekjørerene må hvile hundene. Den obligatoriske hvilen setter enten krav til at de må hvile x-antall timer på bestemte sjekkpunkt, eller krav om en «hviletidspott» som hundekjørerene selv må fordele utover de ulike sjekkpunktene, eller en kombinasjon av begge disse kravene. Utover den obligatoriske hviletiden kan hundekjørerene selv velge om de vil hvile mer, dersom de mener de trenger det (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d; Sundby, 2018).

Vanligvis deles langdistanse hundekjøringsløp opp i ulike klasser etter to kriterier; det ene er størrelsen på hundespannet, det andre er distansen man skal kjøre. Ofte er det slik at jo lengre man skal kjøre, jo større spann starter man med (Sundby, 2018). Det er som oftest to seniorklasser under norske langdistanseløp. Disse klassene kaller man som regel for «åpen klasse» og «8-spann klasse» (Arctander, 2005).

Både Femundløpet og Finnmarksløpet, som jeg skal utforske i denne oppgaven, har de senere år hatt en åpen klasse og 8-spann klasse for voksne hundekjørerere. De ulike klassene har også forkortede navn på bakgrunn av forbokstaven til løpene og distansen utøverne kjører i de

ulike klassene. Eksempelvis heter 8-spann klassen i Femundløpet «F-450», fordi utøverne i denne klassen kjører omtrent 450km. Fordi løpene har samme forbokstav bruker Femundløpet forkortelsen F, mens Finnmarksløpet bruker forkortelsen FL (Femundløpet, u.å-b; Finnmarksløpet, 2018). I denne oppgaven vil derfor de ulike klassene i Femundløpet og Finnmarksløpet omtales som F-450, F-650, FL-500 og FL-1200.

Begrepet «dyrevelferd» krever også en avklaring, men i og med at dette begrepet står svært sentralt for oppgavens teoretiske utgangspunkt, vil jeg redegjøre for begrepsforståelsen av dyrevelferd i teorikapittelet.

1.3 Oppgavens struktur

I det kommende kapittelet vil jeg sette leseren inn i det kontekstuelle bakteppet for oppgaven, før jeg i kapittel 3 presenterer tidligere forskning. I kapittel 4 vil teorien som vil ligge til grunn for tolkningen av datamaterialet presenteres. Her har jeg valgt teori om dyrevelferd, dyreetikk, og idrettsetikk. I kapittel 5 vil jeg redegjøre for de metodiske valgene jeg har gjort. I kapittelet 6 presenteres oppgavens analyse. Her vil datamaterialet analyseres og funnene vil diskuteres i lys teori og tidligere forskning. Avslutningsvis vil jeg i kapittel 7 oppsummere sentrale funn i studien, og reflektere rundt framtidige forskningsbehov.

2 Kontekstuellet bakteppe

Sledehundekjøring er en konkurranseidrett og en friluftaktivitet, så vel som et transportmiddel som har sitt opphav blant urbefolkningen i nordområdene (Hagen, 2000). I dette kapitlet vil jeg gå gjennom elementer innen hundekjøring som ligger til bakgrunn for oppgaven. Først vil jeg gi en kort innføring i sledehundekjøringens historie. Videre vil jeg beskrive utviklingen til de to største langdistanseløpene i Norge, og gi en innføring i hvordan løpene fremstår i dag. De ulike regelverkene som benyttes i sporten, står sentralt i oppgaven. Derfor vil jeg redegjøre for de delene av regelverkene, som er relevante for denne oppgaven. Den norske dyrevelferdsloven, samt ulike retningslinjer for hundehold, vil også være relevant for oppgaven. Derfor vil jeg helt kort beskrive innholdet og formålet med disse. Det kontekstuelle bakteppe som presenteres vil være relevant for at lesere som ikke kjenner hundekjøringssporten, skal kunne forstå fremstillingen og diskusjonen av datamaterialet.

2.1 Sledehundekjøringens historie

De første som begynte å bruke hunder som transportmiddel var urbefolkningen i Sibir, Alaska og Grønland. Da europeerne begynte å utforske de arktiske områdene på 1900-tallet, ble hundekjøringen blant urbefolkningen oppdaget. Dette førte til at hundekjøring fikk en oppblomstring over andre deler av verden. Polfarere og oppdagelsesreisende som Astrup, Nansen og Amundsen var blant de første nordmenn som oppdaget muligheten for å forflytte seg ved hjelp av trekkhunder. Trekkhunder var også en viktig del Helge Ingstads liv som pelsjeger i Canadas villmark. Disse mennene har den dag i dag status som helter blant norske hundekjørere (Hagen, 2000; Knudsen, 2019).

Det var også på begynnelsen av 1900-tallet de første sledehundeløpene startet i Alaska. Norske Leonard Seppala dro i 1890 til Alaska for å prøve lykken som gullgraver. I stede ble han en av verdens mest kjente hundekjørere. Blant annet vant han løpet «All Alaskan Sweepstakes» tre år på rad, som var verdens første offisielle sledehundeløp. Den mest kjente historien om Seppala er likevel da han var involvert i «kappløpet mot døden» i 1925, da det brøt ut en dødelig difteri epidemi i Nome i Alaska. Serumet til de syke ble fraktet etappevis fra Nenana til Nome med hundespenn, og var fremme på bare fem og en halv dag. Seppala tok den lengste etappen på 420km med sitt hundespenn. I 1967 og 1969 ble det arrangert et minneløp for Seppala. Dette ble forløperen til «The Iditarod Trail Sled Dog Race», verdens lengste sledehundeløp. Det var imidlertid først i 1972 at det første offisielle sledehundeløpet ble arrangert i Norge (Hagen, 2000; Knudsen, 2019).

2.2 Finnmarksløpet og Femundløpet

Det er nå to store langdistanseløp i Norge, og det er disse som ligger til grunn for oppgaven. Det er av interesse for oppgaven å vite litt om den utvikling disse løpene har vært gjennom.

2.2.1 Finnmarksløpets utvikling

Det første Finnmarksløpet gikk av stabelen i 1981. Løpet hadde tre hundespann til start og var den gang 262 kilometer langt. Løpet gikk over vidda mellom Alta og Karasjok og tilbake igjen. Alt nødvendig utstyr for hele løpet var med i sleden fra start, og det var ikke lov å motta hjelp utenfra. De kommende årene økte interessen for å delta i løpet raskt. Samtidig ville deltakerne også kjøre lenger. Allerede i 1983 var løpet nesten 40 mil langt (Arctander, 2005). De fleste kjørte med polare hunderaser som grønlandshund, siberian husky, alaska-malamute og samojed. I følge Arctander (2005) ble de polare hunderasene ble regnet som veldig hardføre og de ble behandlet deretter. For eksempel lå de rett på isen når de skulle hvile og det ble føret med selvdøde dyr, og ellers alt annet som kunne brukes som hundemat som hundekjørerer hadde fått tak i, noe som ville vært utenkelig i dagens konkurranser.

Finnmarksløpet fortsatte å vokse og i 1987 var det nærmere femti spann til start. Ifølge Arctander (2005) var det på denne tiden man begynte å snakke om et løp på tusen kilometer. Samtidig økte også kunnskapen blant deltakerne. Dette var en forutsetning for å kunne gjennomføre et så langt løp. Det skjedde en stor utvikling av løpet, men samtidig var det mange debatter rundt hvordan løpet skulle være, – om det skulle være et løp som i størst mulig grad skulle styres av kjørerne selv, uten spor og depoter, men med noen meldepunkter underveis. Eller om det skulle være et etappeløp med preparerte løyper og mulighet for hjelp dem underveis på sjekkpunktene. Det skjedde også en stor utvikling på utstysfronten. Eksempelvis ble det utviklet bedre seler til hundene og det ble sydd hundesokker for å kunne beskytte potene mot slitasje. Tørrføret ble bedre og ikke minst økte kunnskapen blant hundekjørerne om hvordan man skulle føre hundene for at de skulle prestere bedre og unngå diaré (Arctander, 2005).

I 1992 ble den første såkalte «100-mila» arrangert. Frem til da hadde begge klasser kjørt den samme distansen. Det ble nå innført at åpen klasse skulle kjøre cirka 1000km, mens 8-spann klassen skulle kjøre cirka 400km. I den påfølgende perioden varierte distansen for 8-spann klassen, og den ble også forsøkt fjernet i et forsøk på å få alle over til «100-mila». Forsøket mislyktes. Fra 2000 ble det på nytt innført en 8-spann klasse på 500km. Siden den gang har 8-spann klassen bestandig hatt flest deltakere (Arctander, 2005).

I 2001 ble løpet kommersialisert og gjort til et aksjeselskap. Alta trekkhundklubb som hittil hadde arrangert løpet, skulle fremdeles styre den sportslige delen (Westphal, 2015). Etter dette har løypa har stadig blitt endret og nye regler har blitt opprettet eller endret. I 2004 begynte internettdækning av løpet, og i 2009 begynte NRK å produsere en egen TV-sending fra løpet. Med internettdækningen kom også resultatservice døgnet rundt og senere også GPS-sporing av deltakerne (Schøning, 2008; Westphal, 2015). Samlet har disse faktorene ført til at Finnmarksløpet har fått stadig mer oppmerksomhet fra media, publikum og sponsorer, og en kraftig økning av deltakerantallet (Isaksen, 2019).

I 2018 ble det gjort flere store endringer av Finnmarksløpet. Nå skulle åpen klasse kjøre 1200km. Finnmarksløpet endret derfor navn på denne klassen fra FL-1000 til FL-1200. FL-500 har også endret lengde. I 2016 ble distansen økt til 550km, og i 2018 ble den utvidet til nesten 570km. Til tross for utvidelsen beholdt allikevel klassen navnet FL-500 (Finnmarksløpet, 2018, u.å-d). Imidlertid vil 8-spenn klassen bli hetende FL-600 fra 2020 (Finnmarksløpet, 2019c). I denne oppgaven vil betegnelsen FL-500 bli brukt, fordi oppgaven omhandler løpet slik det var da denne betegnelsen ble brukt.

På grunn av forlengelsene av løypa fikk begge klassene også delvis nye traséer, med andre etappelengder enn tidligere. Størst endring av traséen var det for FL-500, som blant annet fikk flere svært lange etapper i starten, noe løpet ikke hadde tidligere. FL-1200 fikk også delvis ny trasé. Også for denne klassen ble det flere lengre etapper, spesielt starten av løpet, i forhold til hvordan løpet hadde vært tidligere. Hovedårsaken til forlengelsen var at mange utøvere ønsket en flatere og lettere første del av løpet, som ville gjøre det enklere å hvile langs sporet. Ved å legge om løypa håpet Finnmarksløpet også at det ville bli mulig å lage en bedre såle den første delen av løpet og at fullføringsstatistikken ville bli bedre (Finnmarksløpet, 2018).

2.2.2 Femundløpets utvikling

Det første Femundløpet ble arrangert i 1990 og hadde 41 deltakere til start, fordelt på en åpen klasse og en 8-spenn klasse. Det første løpet ble imidlertid stanset underveis på grunn av overvann og ekstremt mildvær (Femundløpet, u.å-a). Siden den gang har Femundløpet vært arrangert årlig og løpet hadde derfor 30 års jubileum i 2019. Det har vært mange ulike klasser og ulike distanser gjennom de første 17 årene løpet ble arrangert. Fra 2006 til 2018 har derimot distansene vært omtrent de samme. Løypa har imidlertid blitt endret litt flere ganger, men distansene har ligget ganske nært 400km for 8-spenn klassen og rundt 600km for åpen

klasse i disse årene. Klassene het derfor F-400 og F-600 i denne perioden (Femundløpet, u.å-b).

I 2010 ble Femundløpet gjort til et aksjeselskap, men fremdeles var det Femund trekkhundklubb som skulle styre den sportslige delen. I forbindelse med løpets 30 år jubileum i 2019 gjorde sportslig komité en del endringer av løpet. Det ble blant annet noen endringer av traséene og distansene ble økt for både 8-spenn klassen og åpen klasse. Derfor fikk klassene nye navn og heter nå F-450 og F-650 (Femundløpet, u.å-a, u.å-b). Det ble også gjort endringer av hviletidsreglene, fordi komitéen ønsket at hundekjørerene i større grad skulle kunne bestemme selv når de ønsket å ta ut den obligatoriske hvilen (Femundløpet, 2018a).

2.2.3 Høy brytprosent

I dag er Femundløpet og Finnmarksløpet store kommersielle idrettsarrangement, med rundt 100 deltakere totalt i seniorklassene, stor mediadekning og store premieverdier til vinnerne. Da løpene gikk av stabelen i 2019 var det følgende antall startene og fullførende hundespann:

- FL-1200 30 startende, 15 fullførende deltakere – det gir en brytprosent på 50%
- FL-500 69 startende, 45 fullførende deltakere – det gir en brytprosent på 34,8%
- F-650 35 startende, 19 fullførende deltakere – det gir en brytprosent på 45,7%
- F-450 68, startende, 48 fullførende deltakere – det gir en brytprosent på 29,4%
(Femundløpet, u.å-b; Finnmarksløpet, u.å-c)

Det var altså en svært stor prosentandel av de startende deltakerne som brøt løpet i 2019. Den høye brytprosenten har vært en gjenganger de lengste langdistanseløp i Norge de senere år. Eksempelvis hadde FL-1000 ifølge Finnmarksløpet (2018) en gjennomsnittlig brytprosent på nesten 50% i de seks foregående løpene. Det kan være mange ulike grunner til at en hundekjører velger å bryte et løp, men ofte er det av grunner som kan knyttes til hensyn til hundenes helse. Sundby (2018) trekker frem tre store problemområder knyttet til hundenes helse under langdistanseløp. Det ene er infeksjoner i lunger og mage/tarm, det andre er skader i hundenes bevegelsesapparat, altså skader på muskler, sener, skjelett og poter, det tredje er nedsatt appetitt og magesår. Dette bekreftes i VKM-rapporten (2017) som i tillegg nevner dehydrering som et vanlig problem. Ifølge antagelsene til tidligere sjefsveterinæren i Femundløpet, Ingrid Wiik Haugbjørg, er ømme håndledd, skulderskader og diaré de tre mest vanlige problemene hundene får under langdistanseløp (Svanemyr, 2012). Fordi det er en høy prosentandel av deltakerne som bryter løpene, og at mange av de tilsynelatende gjør dette av

hensyn til dyrevelferden, er dette viktig bakgrunnsinformasjon for forståelsen av datamaterialet.

2.2.4 Premier

Som i all konkurranse, kan premier være en faktor som påvirker utøverne. For å tydeliggjøre hvilke premier som deles ut under Finnmarksløpet viser jeg til følgende premieoversikt fra 2019.

FL-1200	
Sammenlagtvinner i 2018 og 2019	En hytte til en verdi av 600.000,- Premien gikk til deltakeren med lavest summert plassiffer i 2018 og 2019.
Vinner	Pengepremie på 70.000,- og en firehjuling til en verdi av 112.000,-
2.plass	Pengepremie på 55.000,-
3.plass	Pengepremie på 40.000,-
FL-500	
Vinner 2019	Pengepremie på 33.000,- og en firehjuling til en verdi av 93.000,-
2.plass	Pengepremie på 24.000,-
3.plass	Pengepremie på 17.000,-

Tabell 1. Premieoversikt Finnmarksløpet 2019 (Finnmarksløpet, u.å-a).

Videre minket premiesummene raskt i begge klasser. Eksempelvis fikk 10.plassen i FL-1200 9000,-, mens 10.plassen i FL-500 fikk 4000,- og fra og med 21.plass var det ingen premiepengene i noen av klassene. Utover pengepremiene, var det flere mindre gavepremier (Finnmarksløpet, u.å-a). For de hundekjørerene som konkurrerer i toppen, kan det derfor tenkes at ønsket om å oppnå disse premiene kan påvirke konkurranseinstinktet og være en medvirkende drivkraft for å presse hundene hardt, for å kunne oppnå disse premiene. Kommer man på 10.plass derimot, vil premien ikke en gang være i nærheten av å dekke utgiftene deltakeren hadde i startkontingent (Finnmarksløpet, u.å-a, u.å-b).

Femundløpet har for tiden ikke en premieoversikt liggende på sine hjemmesider, derfor er det ikke presentert en premieoversikt for Femundløpet.

2.3 Konkurransereguleringene

For å delta i langdistanse hundekjøringskonkurranser i regi av en klubb som er tilknyttet Norges Hundekjøreforbund (NHF) er det flere ulike regelverk utøverne må forholde seg til. Alle utøverne plikter å sette seg inn i NHF's overordnede konkurranse- og arrangementsreglement, og forholde seg til dette (Norges Hundekjøreforbund [NHF], 2019). I tillegg har de ulike løpsarrangørene hver sine regelverk som utøveren også plikter å sette seg inn i og følge (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d). Selv om løpsarrangørenes

regelverk er nokså like, har de noen regler som er ulike. Studerer man regelverkene til Finnmarksløpet og Femundløpet, kan man se at reglene for hviletid er blant de delene som skiller seg fra hverandre.

2.3.1 Norges Hundekjørerforbunds konkurransereglement og arrangementsreglement for hundekjøring

I dette reglementet står det i kapittel 1.1 at formålet med reglementet er «å besørge at det sikres best mulig dyrevelferd og mest mulig ensartede regler for terminfestede hundeløp i Norge» (NHF, 2019, s. 5). Videre i reglementet kommer det også svært tydelig frem at NHF har et stekt fokus på at utøvere og løpsarrangører har et ansvar for å sikre god dyrevelferd under konkurranser. Det presiseres blant annet at det er utøvernes ansvar å besørge dette gjennom gode forberedelser og tilstrekkelig trening av hundene, samt ved å sikre at hundene til en hver tid får godt stell og nødvendig hvile. Det presiseres også at arrangørene har ansvar for å sikre at gjennomføringen av løpene foregår med hensyn til god dyrevelferd, sikkerhet for hunder og utøvere, samt tilpasses til vær- og føreforhold. Reglementet fremhever at «*enhver mishandling, eller dårlig behandling av hundene, iberegnet uakseptabel eller unødvendig hard behandling, samt unødig høy skriking og roping til hundene, er forbudt.*» (NHF, 2019, s. 10). Videre står det i regelverket at utøveren har ansvar for stell, pleie og vurdering av sine hunder, og at syke eller skadde hunder skal fraktes på sleden til neste sjekkpunkt og tas ut av løpet. I vedlegg 5 har jeg lagt ved de kapitlene i NHF's reglement som er relevant for denne oppgaven.

2.3.2 Finnmarksløpets og Femundløpets egne konkurranseregelverk

I begge løpsarrangørenes regelverk beskrives det med hvilket formål løpene arrangeres, og hvordan det forventes at deltakerne disponere løpene ut fra de forutsetninger løpene gir. Disse formålene, samt andre regler som er relevante for denne oppgaven, vil gjengis i sin helhet i vedlegg 6 og 7. Som nevnt er det mye som er likt i regelverkene til Finnmarksløpet og Femundløpet, men samtidig har alle de ulike klassene sine spesifikke regler som blant annet er tilpasset de ulike distansene de kjører og antall hunder de kjører med. Reglene er utarbeidet av løpsarrangørenes egne «sportslig komité» (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d). Jeg vil nå kort presentere de delene av regelverkeverkene som er relevante for denne oppgaven.

Kvalifiseringskrav: For å stille til start i Femundløpet eller Finnmarksløpet må deltakerne oppfylle visse kvalifiseringskrav for å vise at de har den erfaringen som skal til for å kunne

gjennomføre et så langt løp (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, u.å-b). De ulike kravene er beskrevet i vedlegg 6 og 7.

Spannstørrelse: I F-450 kan deltakerne starte med inntil 8 hunder. Det betyr at det er lov å starte med færre enn 8 hunder, men ifølge regelverket er det i denne klassen ikke lov å starte med mindre enn 6 hunder. I F-650 kan deltakerne starte med inntil 12 hunder, men ikke mindre enn 9. I FL-500 kan deltakerne starte med inntil 8 hunder, men ikke mindre enn 6. I FL-1200 som er kan deltakerne starte med inntil 14 hunder, men ikke mindre enn 9. I FL-1200 og F-650 må deltakerne ha minimum 6 hunder i mål, mens deltakerne i FL-500 og F-450 må ha minimum 5 hunder i mål (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

Dyrevelferd og –helse: Når det gjelder reglene som omhandler dyrevelferd og –helse har alle klasser i både Femundløpet og Finnmarksløpet de samme reglene. Begge løp skriver i sine regelverk at løpene «skal gjennomføres med et særlig fokus på hundenes velferd og helse» og at løpsarrangør og deltakere har et gjensidig ansvar for løpets hunder. Det presiseres at brudd reglene som omhandler dyrevelferd og –helse kan medføre diskvalifisering av deltakeren (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

Videre presiserer regelverkene at deltakerne til en hver tid er ansvarlig for å ivareta sine hunders velferd og helse etter hundenes behov, og at alle hunder som deltar i løpet skal behandles med respekt og vennlighet. Reglene innebærer også at deltakerne er ansvarlig for å disponere løpet ut i fra sine hunders «*kondisjon, fysiske og helsemessige forutsetninger og status, og ta hensyn til hvordan vær og føre påvirker hundene underveis i løpet*» (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

Hunder som av løpsveterinærer blir vurdert til å ikke kunne fortsette skal tas ut av løpet. Eksempelvis skal hundene verken halte inn eller ut av et sjekkpunkt, eller inn til mål. En halt hund må derfor fraktes i sleden og settes ut av løpet på nærmeste sjekkpunkt (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

Hviletidsreglene: Begge løp har et eget regelverk for obligatorisk hvile for hver enkelt klasse. Det har vært gjort mange endringer av disse regelverkene opp gjennom årene, så de hviletidsreglene som presenteres i denne oppgaven er, er de reglene som var gjellende under løpene i 2019 (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d). De ulike klassenes hviletidsregler fra 2019, er beskrevet i vedlegg 6 og 7.

Løpsveterinærenes rolle: I begge løp er det veterinærer tilgjengelig på samtlige sjekkpunkt. Veterinærene skal til enhver tid tilby den samme service til samtlige hunder i løpet og de skal etter beste evne, ut fra det medisinske utstyr som er tilgjengelig i felt og eventuelt tilgjengelige lokaler, undersøke og behandle hundene. Alle konkurranseklassene har en eller flere obligatoriske veterinærkontroller underveis på sjekkpunktene, samt obligatoriske veterinærkontroller før start og ved målgang (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

«Hunder som skal gå videre i løpet fra obligatorisk veterinærkontroll skal ha normal temperatur og væskebalanse, normal appetitt, normale funn på respirasjons- og sirkulasjonssystem, holdverdi (BCS) på minimum tre (3), og ellers være friske og skadefrie.» (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

2.4 Lovverk og retningslinjer for hundehold

De lovverk og retningslinjer som eksisterer for hundehold, samt for bruk av dyr i forbindelse med trening og konkurranser vil dannet et utgangspunkt for diskusjonen av datamaterialet. Derfor vil jeg gi en kort beskrivelse av disse, samt den nye forskriften om velferd for hest og hund i konkurranser, som for tiden utarbeides av Mattilsynet.

2.4.1 Den norske dyrevelferdsloven

Norge var blant de første landene i verden som fikk en egen dyrevernlov da den ble opprettet for første gang i 1935 (Landbruksdepartementet, 2003). Gjeldene norsk lov om dyrevelferd ble vedtatt den 19. juni 2009. I §1 står det at; *«Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr»* (Dyrevelferdsloven, 2009). Videre står det i §3. om *generelt om behandling av dyr:*

«Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.» (Dyrevelferdsloven, 2009)

Dyrevelferdslovens §23 som omhandler dyrs levemiljø, §24 som omhandler tilsyn og stell, og §26 som blant annet omhandler trening og konkurranser med dyr, vil også belyses i forbindelse med diskusjonsdelen i denne oppgaven. Disse paragrafene kan leses i vedlegg 8.

2.4.2 «Veileder for hold av hund utendørs»

Mattilsynet har gjort en vurdering av hvordan de mener utendørs hundehold bør være for å oppfylle dyrevelferdsloven §3 og lovens særskilte bestemmelser. Utendørs hundehold

definerer Mattilsynet som hunder som oppstalles utendørs hele døgnet uten tilgang til oppvarmet oppholdsrom. Veilederen har til hensikt å «*bidra til harmonisering av Mattilsynets skjønn når utendørs hundehold skal vurderes etter dyrevernloven*» (Mattilsynet, 2005, s. 1). Denne veilederen inneholder generelle normer for hvordan hunders velferd skal ivaretas. Den inneholder også retningslinjer og krav til utforming av driftsmåte og oppstallingssystem, og hvordan den som er ansvarlig for hunden plikter å sørge for godt tilsyn og stell av hunden jmfør dyrevelferdsloven (Mattilsynet, 2005).

2.4.3 «Retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder»

Norges Hundekjørerforbund har oversatt og tilrettelagt disse retningslinjer fra den Amerikanske organisasjonen *Mush With Providing Responsible Information on Dog's Environment* til norske forhold. Disse retningslinjene ble utarbeidet av et stort antall aktive hundekjørere og veterinærer tidlig på 1990-tallet, med mål om å kunne formidle informasjon om ansvarlig hundehold (Norges Hundekjørerforbund [NHF], 2008). Formålet med retningslinjene sier noe om deres filosofi rundt dyrevelferd:

«Formålet med retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder er å sette en standard for hold av sledehunder som både nye og gamle hundekjørere kan enes om. Vi ønsker å synliggjøre hva vi står for, og ha et utgangspunkt for å kreve forbedringer i møte med forhold som strider mot det vi finner akseptabelt. Vi ønsker å vise at moderne hundekjørere er stolte av at hundene våre er idrettsutøvere som er avlet og trent for det de elsker: nemlig å løpe i et hundespann. Vi støtter ansvarlig pleie og human behandling av alle hunder og vil knytte sammen omsorg og behandling av sledehunder ut fra både tradisjonell og moderne bruk.» (NHF, 2008, s. 3)

Retningslinjene inneholder råd knyttet til boforhold og hundegård, mat og drikke, mosjon og trening, antall hunder, fødsel og valper og grunnleggende helsekontroll, samt Mattilsynet «veileder for hold av hund utendørs» (NHF, 2008).

2.4.4 «Ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser»

Det finnes ingen forskrift om velferd for hund i konkurranser, per dags dato. Mattilsynet har derfor på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet utarbeidet et høringsutkast til en «*ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser*». Utkastet ble sendt ut på høring i

november 2018 (Mattilsynet, 2018). I høringsforslaget skriver Mattilsynet blant annet følgende:

«Den nye forskriften skal bidra til god velferd for hester og hunder som trenes til og brukes i konkurranser. Forskriften skal samle, oppdatere og fylle ut det gjeldende regelverket på området.» (Mattilsynet, 2018, s. 1)

Det som blant annet er nytt ved forskriften er at den også skal gjelde for hunder. Det er også nytt at i mange av bestemmelsene skal trening til konkurranser likestilles med konkurranser, og at det er innført *«nye forbud mot for harde konkurranser og mot konkurranser som svekker respekten for dyr eller er etisk forkastelige»* (Mattilsynet, 2018, s. 1). Hvilken innvirkning denne forskriftene eventuelt vil få på dyrevelferden i hundekjøringssporten, er ikke godt å si. Mange høringsinstanser har svart på utkastet, og det vil sannsynligvis skje flere endringer av forskriften før den vedtas. NHF var blant høringsinstansene som svarte på utkastet. De skriver i sitt hørings svar at forskriften slik det foreligger i utkastet er laget for hestesport og for lite tilpasset hundesporten, og at det vil være vanskelig at konkurranser for hund og hest skal reguleres av samme forskrift (Barfod, 2019).

3 Tidligere forskning

I dette kapittelet presenteres tidligere forskning som vil være relevant for å belyse og utdype det forskningsområdet som jeg skal undersøke. Ifølge Norges Forskningsråd (2005) har dyrevelferd kommet stadig mer i fokus de siste årene, derfor er fagområdet i sterk utvikling. Behovet for forskning på dyrevelferd hos sports- og familiedyr er imidlertid stort, blant annet gjelder det identifisering av problemområder for dyrevelferd og aspekter ved hold, bruk og behandling av disse dyrene (Norges Forskningsråd, 2005). Langdistanse hundekjørere er det også forsket svært lite på (Skjesol & Ulstad, 2019). Mine søk etter studier som belyser temaet dyrevelferd i forbindelse med hundekjøringssporten, har resultert i nokså få funn. Derfor har jeg søkt etter forskning som har undersøkt hundekjøreres forhold til hundene, samt hundekjøreres motivasjon og målorientering i forbindelse med utøvelse av sporten, fordi dette kan antas å være relevant både i forhold til oppfatning av dyrevelferd og forhold til dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon. Veterinærfaglig forskning som belyser dyrs helse og velferd i forbindelse med trening og konkurranser har jeg imidlertid ikke gått inn på, da dette blir et annet fagfelt enn det denne oppgaven søker svar på. Derfor har jeg som grunnlag for veterinærfaglige tema tatt utgangspunkt i de nevnte retningslinjer og velferdsanbefalinger som foreligger fra NHF og Mattilsynet, samt Vitenskapskomiteen for mattrygghet sin rapport.

3.1 Forskning på hundekjørernes forhold til hundene og til konkurransen

Hundekjøreres forhold til hundene er undersøkt av flere studier. Kuhl (2011) har i studien «Human-Sled Dog Relations: What Can We Learn from the Stories and Experiences of Mushers?» undersøkt elementene og kvaliteten i forholdet mellom hundekjørere og sledehunder. Dette var en kvalitativ studie der han intervjuet åtte amerikanske og canadiske hundekjørere, som delte historier og erfaringer med å jobbe med hunder. I analysen av denne studien kom Kuhl (2011) frem til at forholdet mellom hundekjørere og hundene er avhengig av en inngående kjennskap til hver enkelt hund, en respekt for hundenes evner, toveiskommunikasjon og tillit mellom hunder og hundekjørere. Og ikke minst er forholdet avhengig av det som kan læres ved å arbeide med sledehunder. Kuhl (2011) konkluderte med at denne studien støtter annen forskning som antyder at mennesker og dyr engasjerer seg i gjensidige forhold, og at disse kan være kvalitetsrelasjoner med flere elementer.

Torheim (2012) har i studien «The multi-legged team: a study of the unique elements of sled dog racing» gitt en beskrivelse av de viktigste elementene i langdistanse hundekjøring.

Studien viste blant annet at forholdet og samarbeidet mellom hundekjørerne og deres hunder

blir ansett for det viktigste elementet for teamets prestasjonsevne. Samtidig poengterte Torheim (2012) at den unike faktoren i dette samarbeidet er hundekjørernes og hundenes evner til å kunne kommunisere med hverandre, og at dette blir sett på som avgjørende. Torheim (2012) konkluderte med at funnene tyder på at hundene er viktigere for hundekjørerne, enn selve konkurransen.

Kemp (1999) har i studien «Sled Dog Racing: The Celebration of Co-operation in a Competitive Sport» undersøkt hvordan hundekjøremiljøet er sammensatt. Et interessant funn i denne studien er at når hundekjørere snakker om konkurranser, legger de stor vekt på prestasjon og hvor hardt de jobber for å oppnå et konkurransefortrinn. Likevel er de mest ærede kjørerne i utøvermiljøet de som både er konkurransedyktige og behandler hundene sine godt (Kemp, 1999).

Hundekjørers motivasjon for å drive med hundekjøring er også undersøkt av flere studier. Hva som motiverer hundekjørerne er relevant for min studie med tanke på å forstå hvordan dette påvirker dem i en konkurransesituasjon. Thomassen, Waaler og Ulstad (2019) har i studien «The Effect of Passion on Need Satisfaction and Vitality, Pressure and Effort among Mushers in Sled Dog Racing» undersøkt lidenskap, motivasjon og utbytte blant langdistanse hundekjørere. Denne kvantitative studien var designet for å måle harmonisk og besettende lidenskap, så vel som psykologiske behov (autonomi, kompetanse og tilhørighet). I tillegg ble også vitalitet, innsats og eksternt press målt. Det mest interessante funnet i denne studien, med tanke på min problemstilling, var at hundekjørerne i gjennomsnitt skåret 3,6 på besettende lidenskap og 5,7 på harmonisk lidenskap. Det vil si at gjennomsnittet av hundekjørerne i studien hadde en dominerende harmonisk lidenskap til hundekjøring. Ifølge Thomassen et al., (2019) viser litteraturen at besettende lidenskap kan føre til sterkt engasjement og ekstremt hardt arbeid for oppnå belønninger som gode resultater og status. De mener derfor det er grunn til å tro at når besettende lidenskap er dominerende, vil hundekjørerne kunne bli fristet til å presse hundene utover rimelige grenser i trening og konkurranser på grunn av deres sterke ønske om gode resultater og status.

Skjesol og Ulstad (2019) har i studien «Dog Sledding and Achievement Goal Theory» undersøkt hvilken målorientering hundekjørere har i forhold til hundekjøring, og hvordan målorienteringer kan knyttes til følelser av glede, vitalitet, stress og innsats. Studien viste blant annet at langdistanse hundekjørere skårer svært høyt på mestringsorientering (6.1) og ganske høyt på prestasjonsorientering (4.1). Imidlertid var standardavviket for

prestasjonsorientering også ganske høyt, hvilket innebærer at det var store variasjoner mellom deltakerne. Standardavviket for mestringsorientering var lavt, det innebærer lite variasjon mellom deltakerne. Ifølge Roberts, (referert i Skjesol & Ulstad, 2019) er det å ha fokus på mestring av arbeidsoppgaver, utvikling av egne ferdigheter, bestemme seg for delmål underveis i løpet, og ha utholdenhet når man møter motgang typisk for en mestringsorientert idrettsutøver. En prestasjonsorientert utøver er derimot opptatt av å sammenligne sine egne prestasjoner med andres og opptatt av å oppnå en god plassering, eller helst vinne. Skjesol og Ulstad (2019) poengterer at i en så ekstrem sport som langdistanse hundekjøring er, vil det være svært hensiktsmessig å være mestringsorientert, fordi konkurransen foregår over så lang tid, og man må forsøke forutsette hendelser slik som for eksempel værendringer og problemer som oppstår med hundene. Dette kan være avgjørende for å nå målstreken, samtidig som det sikrer hundenes velferd (Skjesol & Ulstad, 2019).

Flere studier har undersøkt målorientering blant andre idrettsutøvere og i den sammenheng undersøkt forholdet mellom moralsk kompetanse/dømmekraft og målorientering i idretten. Flere av disse studiene viser at utøvere med høy grad av mestringsorienterte mål er assosiert med å ha høyere moralsk kompetanse og dømmekraft sammenlignet med utøvere med høy grad av prestasjonsorienterte mål, og at høy grad av prestasjonsorienterte mål er assosiert med lavere moralsk dømmekraft, større aksept av bevisst skadelige handlinger og en «vinn for enhver pris» holdning (Kavussanu & Roberts, 2001; Mouratidou, Barkoukis & Rizos, 2012; Tod & Hodge, 2001).

3.2 Forskning på dyrevelferd i hundekjøring

Kruuse (2019) har gjennom artikkelen «Animal Welfare in Norwegian Sled Dogs», gjort en vitenskapelig litteraturgjennomgang av lover, retningslinjer og anbefalinger som beskriver velferdskriteriene for sledehunder i Norge. Formålet artikkelen var å styrke kunnskapen som ligger til grunn for lover og forskrifter om velferden for sledehunder i Norge. Det var også et mål å legge til rette for forståelse av regelverkene og hvordan disse regelverket kan forbedres i fremtiden. I følge Kruuse (2019) er mesteparten av kunnskapen som gjenspeiles i retningslinjer og anbefalinger for hundekjørermiljøet, erfaringsbasert. Dette innebærer blant annet at det finnes flere måter å skape et tilfredsstillende miljø for hundene, utføre daglige rutiner og trene hundene. Derfor er retningslinjene ikke laget for å være en mal for det perfekte hundehold, men for å sikre at det oppfylles noen minimumskrav for velferden til sledehundene.

Butz og Andreasen (2019) presenterer i artikkelen «Critical Ethics on Dog Mushing» en kritisk undersøkelse av etikken i moderne hundekjøringspraksis. I artikkelen diskuterer de hvordan ulike oppstallingsmetoder av hunder, hundesledeturistnæringen og langdistanse hundekjøringskonkurranser kan utgjøre etiske dilemmaer. Forfatterne kontekstualiserer begrepene etikk og dyrevelferd innenfor rammene av Brambell-rapporten og den norske dyrevelferdsloven, og reflekterer kritisk over de aspektene av hundekjøring som kan betraktes som kontroversielle og som utgjøre en risiko for helsen og velferden til hundene. Det blir også undersøkt hvordan hundekjørersporten, kan medføre en objektivisering av dyrene, som kan redusere deres status som levende vesener med spesifikke behov og egenverdi. Til slutt belyses et kritisk perspektiv på langdistanseløpene, og hvordan kulturen i hundekjøringsporten påvirkes av de store løpsarrangørene. Det hevdes at vår bevissthet og oppfatning av etiske forpliktelser og akseptabel bruk av sledehunder, er delvis formet av konkurranselogikken som formidles i forbindelse med løpene.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har på oppdrag fra Mattilsynet vurdert risikoen for redusert dyrevelferd i forbindelse med permanent utendørs hundehold og risikoen for redusert dyrevelferd for hunder som deltar i langdistanse hundekjøringskonkurranser i (VKM, 2017). Hensikten med denne undersøkelsen var:

«å få et godt vitenskapelig grunnlag for å kunne bedre dyrevelferden, bedre retningslinjer for sledehundløp, og bedre rettleiding for hundekjørere og løpsveterinærer.» (VKM, 2017, s. 10)

I arbeidet med å undersøke dette har VKM blant annet intervjuet tre langdistanse hundekjørere og fem løpsveterinærer om deres synspunkter rundt en rekke temaer som berører dyrevelferden forbundet med langdistanse hundekjøring. VKM har i tillegg gjennomgått eksisterende forskning som belyser hvilken effekt en rekke ulike faktorer har på hundenes helse (VKM, 2017). Resultatet fra dette arbeidet ble publisert rapporten «Risk of negative effects on the welfare of dogs associated with being housed outdoors or used for sled dog racing.» I rapporten beskrives risikofaktorer som kan føre til redusert dyrevelferd både under sledehundløp og under oppstalling hjemme. Rapporten beskriver også en rekke risikoreduserende tiltak i forhold til værforhold, oppstalling, obligatoriske veterinærkontroller, hviletid under løpene og ikke-medisinske tiltak for å unngå helseutfordringer som magesår, diaré og oppkast under løp (VKM, 2017). I analysen vil mine resultater vurderes opp mot risikovurderingene i denne rapporten.

4 Teorigrunnlag

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for det teoretisk grunnlaget som vil være relevant for å belyse, tolke, og utdype oppgavens problemstilling. Her vil det være sentralt å redegjøre for begrepet dyrevelferd ved å beskrive ulike tilnærminger og definisjoner av begrepet og hvilke velferdsindikatorer som brukes for å kunne undersøke dyrs velferd, for å kunne sammenlikne dette med hundekjøernes oppfatninger og forståelser av dyrevelferd. Det vil også være sentralt å gi en generell innføring i etikk, og særlig dyreetikken for belyse og forstå hundekjøernes etiske synspunkt rundt hundehold, og bruk av hunder i trening og konkurranser. Stortingsmelding nr. 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd, utgitt av Landbruksdepartementet (2003), ligger til grunn for dagens norske dyrevelferdslov. Denne bygger på en gjennomgang av holdninger til dyr og endringer som har skjedd knyttet til dyrehold. Stortingsmeldingen inneholder en gjennomgang av ulike tilnærminger til dyrevelferd og dyreetikk, derfor har jeg brukt denne som et teoretisk utgangspunkt for å diskutere dyrevelferd og dyreetikk. Norges Forskningsråd (2005) har gjort en utredning av forskningsbehovet for dyrevelferd i Norge. Denne utredningen er en oppfølging av intensjonene i Stortingsmelding nr 12. (2002-2003), og inneholder en gjennomgang av dyrevelferd og dyreetikk. Derfor har jeg også benyttet denne som utgangspunkt for å det teoretiske grunnlaget i oppgaven. Jeg vil også gi en kort en kort innføring i idrettsetikk, da dette vil være et relevant utgangspunkt for å belyse hvordan hundekjøerne møter de etiske og moralske vurderingene de må gjøre under utøvelse av sporten.

4.1 Dyrevelferdsbegrepet

Begrepet dyrevelferd kan forstås på ulike måter. Ulike forskermiljøer definerer derfor begrepet ulikt (Landbruksdepartementet, 2003). I den naturvitenskaplige forståelsen av begrepet står biologi, etologi og veterinærmedisin sentralt, mens i den samfunnsvitenskapelige forståelsen, som dreier seg om forholdet mellom mennesker og dyr, står etikk, psykologi, økonomi og jus sentralt. Fellestrekket mellom de ulike definisjoner er likevel at dyrevelferd handler om dyrenes livskvalitet (Norges Forskningsråd, 2005).

Nåtidens dyrevelferdsdebatt har røtter helt tilbake til den engelske filosofen Benjamin Benthams tenkning på slutten av 1700-tallet. Bentham argumenterte for at dyr må behandles godt, fordi de kan lide. Dette utløste en debatt som resulterte i at England, som første land i verden, vedtok en dyrevernslov i 1822 (Norges Forskningsråd, 2005). I 1964 ble boken *Animal Machines* publisert i England. Boken utløste en opinion som førte til at den engelske staten

nedsatte Brambellkommisjonen, som skulle utrede velferden hos intensivt oppdrettede landbruksdyr (Norges Forskningsråd, 2005). Brambellkommisjonen utga i 1965 en rapport hvor de ga en omfattende utredning av begrepet dyrevelferd, og formulerte fem kriterier for hvordan husdyr ideelt skal behandles for at de skal ha god velferd (Landbruksdepartementet, 2003). Kriteriene blir fremdeles brukt i dag, og er kalt «de fem friheter» og lyder som følger: *«frihet fra sult, tørste og feilernæring, frihet fra fysisk ubehag, frihet fra smerte, sykdom og skade, frihet til å utøve normal atferd og frihet fra frykt og stress»* (Norges Forskningsråd, 2005, s. 26).

I etterkant av Brambellkommisjonen har forskere forsøkt å videreutvikle begrepet dyrevelferd og gi det et operasjonelt innhold. Dette har resultert mange ulike definisjoner av begrepet. Ifølge Norges Forskningsråd (2005) kan man generelt tilnærme seg begrepet dyrevelferd på tre ulike måter, der ulike aspekter i dyrs livskvalitet vektlegges. Den første tilnærmingen fokuserer på objektive kriterier som omhandler biologien. *«Det vil si at et dyr som fungerer godt biologisk (for eksempel har god helse, lavt stressnivå, og yter godt) også har god livskvalitet»* (Norges Forskningsråd, 2005, s. 26). Det er stor enighet om at fravær av sykdom, skade og misdannelser er grunnlaget for all god dyrevelferd, men at dette alene ikke er nok for at et dyr skal ha god velferd. I vitenskapelig sammenheng er det derfor forsøkt å definere begrepet dyrevelferd, slik at graden av velferd kan måles objektivt med vitenskapelige metoder. Den engelske forskeren Donald M. Broom var verdens første professor i dyrevelferd (Landbruksdepartementet, 2003; Norges Forskningsråd, 2005). Han har utformet en definisjon i lys av dyrets biologiske funksjoner som lyder som følger:

«The welfare of an individual is its state as regards its attempts to cope with its environment. Coping can sometimes be achieved with little effort and expenditure of resources, in which case the individual's welfare is satisfactory. Or it may fail to cope at all, in which case its welfare is obviously poor. Or, if the individual does cope with the conditions it encounters, this may be easy, with little expenditure of resources, or may be difficult taking much time and energy, in which case welfare is deemed to be poor.» (Broom, 1986, s. 524)

Denne definisjonen beskriver velferd som individets tilstand med hensyn til hvordan det mestrer sitt levested. Med utgangspunkt i at dyr flest er svært tilpasningsdyktige er begrepet «mestring» sentralt i forståelsen. Miljøet dyret mestrer trenger likevel ikke være en kopi av det foretrukne miljøet dyret har i vill tilstand, men tilpasses på en måte som gjør at dyret får

dekket sine adferdsmessige og fysiologiske behov, slik at dyret opplever fysisk og psykisk balanse. Et dyr som ikke mestrer sitt miljø, vil derimot oppleve stress og redusert velferd (Landbruksdepartementet, 2003).

I prinsippet gjør Brooms definisjon det mulig å måle velferd på en vitenskapelig måte, fordi definisjonen gjør dyrevelferd til en størrelse som kan variere på en skala fra svært god til svært dårlig (Landbruksdepartementet, 2003). Likevel sier ikke Brooms definisjon noe om hvordan ulike velferdsindikatorer skal vektlegges innbyrdes, og ofte strider ulike velferdsindikatorer i ulike retninger. Et eksempel på dette er; Er det viktigst at et dyr å får leve mest mulig naturlig i forhold til sin artstypiske biologi, eller er det viktigere at dyret holdes i et kontrollert miljø, for å hindre mest mulig sykdom og skade? «*Kort sagt: Hvilket innhold har et godt dyreliv?*» (Landbruksdepartementet, 2003, s. 27).

Den andre tilnærmingen til begrepet dyrevelferd fokuserer på betydningen av dyrets subjektive opplevelse av egen situasjon for å kunne avgjøre graden av velferd. «*Det vil si dyr har god livskvalitet når de ikke lider eller (med en positiv definisjon) føler seg bra*» (Norges Forskningsråd, 2005, s. 26). Historisk sett har forskning på dyrevelferd hovedsakelig handlet om dyrenes negative emosjoner knyttet til stress, lidelse, smerte og ubehag, mens nyere forskning har satt fokus på dyrenes positive emosjoner. Det er vanskelig å måle en emosjonell tilstand, men ved å studere dyrets atferdsuttrykk, kan man få et visst inntrykk av dette (Norges Forskningsråd, 2005). Man definerer dyrevelferd ut fra hvordan dyret selv opplever sin følelsesmessige tilstand. Denne forståelsen bygger på at «*så lenge dyrets positive opplevelser i form av velvære, tilfredsstillelse og lek er i overvekt og oppveier negative følelser som frykt og frustrasjon*», spiller det ingen rolle for dyrets velferd om det i et laboratorium kan måles at det har nedsatt immunforsvar (Landbruksdepartementet, 2003, s. 27). I denne sammenheng blir derfor et viktig spørsmål om hvorvidt dyr føler savn og frustrasjon, dersom det ikke har mulighet til å leve ut den adferden det ville gjort i mer naturlige omgivelser (Landbruksdepartementet, 2003).

Den tredje tilnærmingen av begrepet dyrevelferd fokuserer på at dyr har det godt når de kan leve slik det er naturlig for det å leve ut fra sin artstypiske adferd. Men selv om dyr som lever et «naturlig liv» vil ha gode mulighet for fri bevegelse, valgfrihet og kan leve ut sin naturlige adferd, er det imidlertid visse utfordringer med hensyn til dyrevelferden for disse dyrene. De vil blant annet være mindre beskyttet mot parasitter, predatorer, sult og ekstreme klimabelastninger, som kan medføre nedsatt dyrevelferd (Norges Forskningsråd, 2005).

Det finnes også mange definisjoner av dyrevelferd som inneholder elementer fra alle de tre tilnærmingene nevnt ovenfor. Brambellkommisjonen med «de fem friheter», bygger på elementer fra samtlige tilnærminger (Norges Forskningsråd, 2005). Også i nyere tid har forskere forsøkt å definere begrepet dyrevelferd på en måte som både tar hensyn til dyrets biologiske funksjon, og hvordan det subjektivt opplever sin livssituasjon. I den forbindelse er det to spørsmål som blir sett på som viktige for å kunne gjøre en vurdering av dyrs velferd: «(1) Har dyrene en god helse? (2) Har dyrene hva de ønsker?» (Norges Forskningsråd, 2005, s. 28).

Sandøe, Johnsen og Christiansen (2000) diskuterer ulike oppfatninger av dyrevelferd i et etisk perspektiv. De fremhever blant annet følgende:

«Før man kan begynne å måle dyrs velferd, må man altså ut fra mer eller mindre bevisste etiske betraktninger definere hva det vil si at dyr har det godt eller dårlig. Da først kan man ved hjelp av vitenskapelige metoder forsøke å måle hvor godt eller dårlig dyrene har det under ulike forhold.» (Sandøe et al., 2000, s. 212)

Her vektlegges både betydningen av dyrets subjektive opplevelse av egen situasjon, og det å kunne måle dyrets velferd ved hjelp av vitenskapelige metoder. Det understrekes at utviklingen av disse synene har skjedd under diskusjon av hva som kjennetegner et godt menneskeliv, men fordi mennesket i bunn og grunn er et dyr, kan disse synene også omfatte andre høyerestående dyr. Nedenfor følger tre ulike filosofiske synspunkt på hva som kjennetegner et godt liv (Sandøe et al., 2000).

«Hedonisme: Det som kjennetegner et godt liv, er tilstrekkelig mange stimulerende, behagelige og lykkelige opplevelser og tilstrekkelig få frustrerende, ubehagelige og smertefulle opplevelser. Selvsagt vil registeret av følelser og opplevelser variere fra art til art.» (Sandøe et al., 2000, s. 212)

«Preferanseteorien: Å oppnå et godt liv betyr at man oppnår det man ønsker eller på annen måte streber etter. Dyr har antakelig i langt mindre grad enn mennesker bevisste ønsker og planer, men det er like klart at de streber etter å nå ulike mål, og at noen former for streben er mer vedvarende enn andre.» (Sandøe et al., 2000, s. 212)

«Perfeksjonisme: For å oppnå et godt liv må man realisere vesentlige artsspesifikke potensialer. Det avgjørende er ikke å ha det godt, men å gjøre det godt. Til grunn for synspunktet ligger den utbredte, men også kontroversielle antakelsen at dyr har en veldefinert natur som kan legges til grunn når man definerer målsettinger for hva som skal til for å leve et vellykket liv». (Sandøe et al., 2000, s. 212).

Disse synene vil i mange sammenhenger gi det samme svaret på hva som skal til for at et individ skal ha et godt liv. Når dyrene oppnår det de streber etter og kan leve et naturlig liv, vil det ofte føre til positive opplevelser. Dersom dyrene derimot ikke får utnyttet sine naturlige potensialer og ikke får oppfylt sine ønsker, fører ofte det til at de har det vondt (Sandøe et al., 2000).

Som vist har begrepet dyrevelferd mange ulike tilnærminger og definisjoner. Dette betyr at hundekjørerne kan ha ulike forståelser av dyrevelferd. Det vil derfor være interessant å utforske hvordan hundekjørerne forholder seg til disse forståelsene.

4.1.1 Velferdsindikatorer

For å kunne måle hvor godt eller dårlig et dyr har det, brukes velferdsindikatorer som; *«skader, og sykdomsforekomst, dødelighet, tilvekst, reproduksjonssuksess, adferd, samt fysiologiske parametere»* slik som for eksempel stresshormoner (Landbruksdepartementet, 2003, s. 27). I tillegg kan vi si at *«et dyr som bruker store ressurser på å mestre sitt miljø, har dårligere velferd enn et som bruker små, selv om begge lykkes i sine forsøk»* (Landbruksdepartementet, 2003, s. 27). Det er imidlertid ofte ikke mulig å direkte måle de faktorene man mener er viktigst, som eksempelvis smerte, sult og frykt. I stede må man måle indikatorer som man antar har en sammenheng med disse følelsene. Eksempelvis vil smerte kanskje gi utslag i endret adferd hos dyret (Landbruksdepartementet, 2003). For å måle velferden til et dyr, bruker forskermiljøet grovt sett tre velferdsindikatorer: sunnhet, fysiologi og adferd (Sandøe et al., 2000).

Sunnhet vurderes ofte på en negativ måte, fordi det som måles ikke er sunnheten til dyret, men fraværet av sunnhet i form av sykdom, skader, nedsatt vekst, og reproduksjonsevne (Sandøe et al., 2000, s. 212). Utgangspunktet for å fokusere på sunnhet er at manglende sunnhetstegn antas å være ensbetydende med ubehag og lidelse. Sykdom er imidlertid en naturlig del av livet, og realistisk sett er det umulig å

unngå sykdom gjennom et helt liv. Et sykt dyr som får den pleie og omsorg det trenger, behøver ikke nødvendigvis ha dårlig velferd sett ut i fra et hedonistisk syn. Mange dyr utsettes imidlertid for en unødig høy risiko for sykdom og skade (Landbruksdepartementet, 2003). Ut fra et perfeksjonistisk syn kan det imidlertid ikke garanteres for at et dyr har god velferd, selv om det har fravær fra sykdom og skade (Sandøe et al., 2000).

Fysiologiske velferdsindikatorer måler primært om dyrets kropp er fysiologisk belastet av eksempelvis stress. Sett fra et hedonistisk syn vil antakelsen om at fysiologiske belastninger er knyttet til ubehag eller lidelse være relevant. Fra et perfeksjonistisk ståsted behøver ikke fysiologiske belastninger medføre et problem, med mindre det er i den grad at dyrets funksjonsevne er berørt (Sandøe et al., 2000). Hvordan dyrene reagerer på den samme belastningen varierer imidlertid fra individ til individ. Derfor er det store fortolkningsproblemer knyttet til de fysiologiske velferdsindikatorene. I tillegg kan for eksempel en fysiologisk stressreaksjon måles både i forbindelse med positive og negative opplevelser (Sandøe et al., 2000). Det er også store utfordringer knyttet til målinger av hormonene som utskilles i forbindelse med stress, blant annet fordi det er flere faktorer enn stress som styrer utskillelsen av disse hormonene. Kronisk stress medfører imidlertid organforandringer som blant annet magesår, økning av i binyrenes vekt og svekkelse immunforsvaret. Ved vedvarende stressbelastninger kan derfor målinger av dyrets immunstatus brukes som en velferdsindikator (Sandøe et al., 2000).

Et dyrs adferd sier mye om dyrets tilstand og er derfor en viktig velferdsindikator. Dersom et dyr endrer adferd, er det ofte et tegn på at noe er galt (Landbruksdepartementet, 2003). Når adferd skal vurderes som en velferdsindikator, brukes viten om dyrs såkalte «normale adferd» som sammenlikningsgrunnlag (Sandøe et al., 2000). Selv om normaladferd regnes for å være en indikator på god velferd, behøver det nødvendigvis ikke være et velferdsproblem at et dyr som holdes av mennesker, ikke utviser nøyaktig samme atferd som sine frittlevende slektninger (Sandøe et al., 2000). Mange dyrearter er svært tilpasningsdyktige og kan tilsynelatende trives veldig godt under forhold som avviker mye fra det som regnes for å være naturlig forhold for den aktuelle arten (Landbruksdepartementet, 2003). Et dyr som opplever kjedsomhet eller frustrasjon fordi det ikke kan utføre grunnleggende deler av sin normale adferd, eller som opplever å bli holdt i et miljø hvor de ikke kan tilpasse seg, vil kunne få unormal adferd (Landbruksdepartementet, 2003). Sett fra et hedonistisk synpunkt, er

velferden til et dyr ikke truet, så lenge dyret er i stand til å tilpasse seg det miljøet det lever i. (Sandøe et al., 2000).

4.1.2 Dyrs opplevelse av trening og konkurranser

Hvordan hunder kan tenkes å oppleve trening og konkurranser er relevant for å belyse og forstå hvordan hundekjørerne oppfatter og praktiserer dyrevelferd. Ifølge Dyrebeskyttelsen Norge (2019) er stress og mestring to viktige velferdsindikatorer for dyrs opplevelse av trening og konkurranser. Når et dyr utsettes for en fysisk eller mental belastning opplever det stress. Det at et dyr opplever stress, betyr imidlertid ikke det samme som at dyret generelt sett har dårlig velferd. Derimot kan stress over tid påvirke dyret negativt og gi redusert velferd. Dyrets evne til å mestre ulike utfordringer avhenger blant annet av mentale faktorer som forutsigbarhet og følelsen av å ha kontroll, men også av gener og miljø. For å takle stress og redusere de negative effektene av stress bruker dyret sine mestringsmekanismer. Det antas det at jo mer et dyr forsøker å mestre sin livssituasjon, jo dårligere er velferden til dette dyret (Dyrebeskyttelsen Norge, 2019).

Ifølge Dyrebeskyttelsen Norge (2019) vil derfor et dyr som opplever en følelse av mestring forbundet med trening og konkurranser, fordi det ikke vedvarende presses til å prestere utover sine grenser, trolig oppleve trening og konkurranser som noe positivt. Dyrebeskyttelsen Norge (2019) skriver at det dessverre er en del dyr som ikke opplever å ha et godt forhold til trening og konkurranser, fordi de utsettes for tvang, uforutsigbarhet og langvarig stress. Dette medfører svært negative opplevelser og dårlig velferd. Hvordan dyrene reagerer på slike opplevelser kan variere, men diaré og magesår er vanlige reaksjoner (Dyrebeskyttelsen Norge, 2019).

4.2 Etikk

Etikk handler om grunnleggende verdier, og om å veie ulike hensyn opp mot hverandre, for å kunne velge den løsningen som i sum fremstår som den mest riktige og beste. Normativ etikk handler om de vurderinger og valg vi gjør. Det er vanlig å skille mellom tre etiske teorier for normative vurderinger; konsekvensialistiske etiske teorier, deontologiske etiske teorier og dydsetiske teorier (Loland, 2015).

I konsekvensialistisk teori betraktes handlinger som etisk riktige dersom de fremmer et definert mål i større grad enn alternative handlinger. Denne etiske teorien kalles derfor også

for nytteetikk. Utilitarismen en nyttetisk tilnærming. Nytteetikkenes mål er å velge den løsningen maksimere nytten for alle parter som er involvert. (Loland, 2015).

Ifølge deontologiske teori skal alle valg og handlinger vurderes ut fra regler eller moralske prinsipper, og ikke bare i forhold til hvilke konsekvenser de gir. Det «riktige valget» skal altså veier tyngre enn konsekvensene. Den kalles derfor også for en pliktetikk. Rettferdighet er et mål i seg selv i denne etiske teorien. Ifølge pliktetikken skal alle individer aldri behandles som midler, men som et mål i seg selv, uavhengig av konsekvensene (Loland, 2015).

Dydsetisk teori fokuserer på å realisere menneskers iboende karakter og skape moralsk dyd. Det vil si å realisere menneskers gode moralske verdier og holdninger. Handlingene til et menneske blir derfor vurdert etter om det fremmer målet (Loland, 2015). Ifølge dydsetiske teorier må moral læres gjennom erfaring. Denne erfaringen gjør det mulig å opparbeide evnen til å vurdere hva som kan være moralsk riktig i ulike situasjoner (Sagdahl, 2019).

Hvilken av disse teoriene bør vi så bygge vårt etisk standpunkt på? Et slikt spørsmål hører til det som kalles metaetikken. Et viktig poeng i metaetikken er at det ikke er mulig rangere etiske teorier i forhold til hverandre (Loland, 2015). Etske dilemmaer kan oppstå når man står ovenfor en valgsituasjon der ulike verdier kolliderer med hverandre. I en slik situasjon blir man blir nødt til å velge den ene verdien til fordel for den andre (Lingås, 2011). Det vil i de fleste etiske dilemmaer være relevant å vurdere nytteverdi for alle berørte parter, samtidig vil det være like relevant vurdere rettigheter og plikter og moralske holdninger. Alle de normative teoriene setter kriterier som gjør det mulig å skille mellom hva som er riktig og galt, godt og dårlig (Loland, 2015).

4.3 Dyreetikk

Dyreetikk handler hovedsakelig om menneskers forhold til dyr, og menneskers behandling av dyr. I noen sammenhenger fremstår dyr som objekter for menneskelige formål, mens i andre sammenhenger blir dyr en venn for mennesket som gir glede og tilfredstillelse (Landbruksdepartementet, 2003). Ifølge Sandøe og Christiansen (2008) er det faktum at mennesker bruker dyr for mange ulike formål, en erkjennelse av at dyr er mindre verdt enn mennesker. Dyr som holdes av mennesker er uansett formål avhengig av det stellet og omsorgen de får fra den som har tatt kontroll over dyret (Landbruksdepartementet, 2003).

Evnene til å sette seg inn i dyrs situasjon, og ha empati og medfølelse med dyr er noe mange mennesker har et forhold til (Landbruksdepartementet, 2003). Jo tydeligere vi gjenkjenner

våre egne følelser hos dyret, jo lettere føler vi medfølelse. Menneskers evne til å oppfatte og tolk dyrs kroppsspråk og ytringsformer variere også. Eksempelvis vil kunnskap om en artsspesifikk atferd gjøre mennesker som besitter denne kunnskapen lettere i stand til å oppfatte og tolke dyrets signaler, og sette seg inn dyrets situasjon. I hvilken grad man kjenner individet vil også har en betydning (Landbruksdepartementet, 2003).

Ifølge Landbruksdepartementet (2003) må dyrs moralske status avklares, før man kan begynne å diskutere dyreetikk. Den moralske statusen sier noe om hvem det skal tas hensyn til når man foretar en moralsk vurdering. Spørsmålet om dyr har moralsk status er svært gammelt. Synspunktene har variert mye gjennom historien, samt innenfor ulike kulturer. For eksempel anså Aristoteles (384-322 f.Kr.) fornuft som en forutsetning for å ha moralsk status, og siden dyr ikke kunne sies å være fornuftige, kunne de ikke ha moralsk status. At dyr har følelser ble for første gang brukt som et argument for at dyr har moralsk status av filosofene Hume (1711-1776) og Bentham (1748-1831). Bentham, som utformet det utilitaristiske synspunktet, mente at siden dyr utvilsomt kunne føle smerte, hadde mennesker et moralsk ansvar overfor dyr. Bentham mente at det ikke var avgjørende om et individ har evnen til tenke eller tale, men om det har evnen til å lide (Landbruksdepartementet, 2003).

Hvilken moralsk status dyrene har vil være et grunnleggende argument for hvordan man mener at dyr skal behandles. Ifølge Landbruksdepartementet (2003) og Norges Forskningsråd (2005) er det to grunnleggende etiske tilnærminger til dette som dagens dyrevernavtivistene bygger sitt syn på. Disse to er det utilitaristiske utgangspunktet/nytteetikken og det rettighetsfilosofiske utgangspunktet/pliktetikken.

4.3.1 Utilitarismen/nytteetikken

Utilitarismen hevder at man bør ta hensyn til alle individer som blir berørt av en handling og at alles parters nytte og velferd skal behandles likt. Samtidig innebærer et utilitaristisk synspunkt at man må søke å maksimere den totale nytten av en handling, altså at man bør velge den handlingen som gir størst total nytteverdi (Føllesdal, 2000). Filosofen Peter Singer som er en av de mest fremtredende bidragsyterne til refleksjoner om dyreetikk, står for et utilitaristisk synspunkt (Føllesdal, 2000). I 1975 publiserte Singer (2002) boken *Animal Liberation*. Han følger her Benthams syn om at dyrs evne til å lide legger grunnlaget for at dyr har moralsk status. Samtidig anser han evnen til å oppleve selvbevissthet som grunnleggende betingelser for at et individ skal ha interesser. Singer anser derfor at for dyr som bevisst fornemmer smerte eller lyst, så øker verdien av disse opplevelsene. Derfor

vektlegger ikke Singer all lykke som like verdifull. Han mener det vil være mer verdifullt å leve for de som forstår seg selv som et selvstendig vesen. Singer mener likevel at man ikke skal påføre dyr unødvendig lidelser, kun nødvendige lidelser. Det er derfor akseptabelt, og til og med nødvendig, å påføre dyr lidelser dersom det medfører at den totale nytten blir større (Føllesdal, 2000).

4.3.2 Rettighetsfilosofien/pliktetikken

Rettighetsfilosofien fokuserer på menneskers moralske plikter overfor moralske subjekter. Denne tilnærmingene bygger på at alle moralske subjekter har egenskaper som gir dem ukrenkelige rettigheter. Det argumenteres ofte med at dyr har krav på rettigheter fordi de har en iboende verdi, som bunner i at de har liv (Norges Forskningsråd, 2005). Ifølge Regan (1983) sin rettighetsfilosofi har «*dyr rett til et liv med egenverdi og rett til å beskyttelse mot lidelse*» (Føllesdal, 2000, s. 71). Regan mener i motsetning til Singer at det ikke er rett at uskyldige dyr skal ofres for andres nytteverdi, selv om dette fremmer den totale nytteverdien. Det er dermed grunnleggende galt å anse dyr som en ressurs for et felles beste. Et sentralt argument her er at dyr må forstås å ha rettigheter, fordi de er et vesen som har en iboende verdi. Det forbindes med å ha «selvbevissthet» (Føllesdal, 2000). I dette uttrykket legges følgende:

«Dersom vesenet i stand til å ha oppfatninger, ønsker eller drifter, og er i stand til å ta initiativ for å oppnå formål dersom de har sanseintrykk, hukommelse, forventninger om framtiden, opplever psykofysisk identitet over tid, og (eller?) dersom de har følelser av velvære eller smerte.» (Regan, referert i Føllesdal, 2000, s. 72).

I praksis betyr dette at fordi at dyr har en interesse i å leve, er det grunnleggende uakseptabelt å bruke dyr som et middel. Man mener derfor at det å drepe et dyr, bryter med respekten man bør ha for alt dyreliv (Føllesdal, 2000).

4.3.3 Et hybridetisk syn

I artikkelen «Ethical Analysis of the Use of Animals for Sport», som har som mål å illustrere etiske problemer knyttet til alle former for idrettskonkurranser med dyr, presenterer (Campbell, 2012) et hybridetisk syn i forbindelse med bruk av dyr i sport- og idrettskonkurranser. Dette er altså en hybrid mellom de to etiske tilnærming nevnt ovenfor. Dette synet argumenterer både at det er etisk akseptabelt å bruke dyr i forbindelse med sport- og idrettskonkurranser, men også for å sette begrensninger for

denne bruken, basert på respekt for dyrs verdighet og deres fysiologiske forutsetninger. For å forklare dette synet nærmere, starter Campbell (2012) med å forklare at ut i fra et utilitaristisk synspunkt, blir det at dyr brukes til nytte for menneske i forbindelse med idrettskonkurranser i utgangspunktet vanskelig å argumentere for. Da fordelen dette gir for mennesker ikke er relatert til ernæring eller helse, men kun til nytelse eller økonomisk gevinst. Og fordi idrett på høyt nivå involverer uunngåelig fysiologisk stress, skade og sykdom, kan ikke disse fordelene for menneske veie opp for ulempen det medfører for dyrene. Imidlertid forklarer hun videre at det er en forenkling å hevde at fordelen for menneske ved å bruke dyr i idrett er unødvendig. For selv om dette argumentet kan stemme på et individuelt nivå, gjør det ikke det når det gjelder samfunnet som helhet hevder hun. Argumentet for at bruk av dyr i idrett ikke er unødvendig er at slike idretter ofte gir høy økonomisk gevinst, og arbeidsplasser til en rekke mennesker. Så til tross for at det er velferdsspørsmål knyttet til bruk av dyr i konkurranseidrett, fører det likevel med seg en fordel for menneske i form av inntekt. Campbell (2012) skriver at hvis man akseptere dette som et utgangspunkt, er det logiske å ta i bruk et hybridetisk syn når man skal vurderer bruken av dyr i idretten.

4.4 Idrettsetikk

I all idrett eksisterer det en rekke etiske og moralske spørsmål. Idrettsetikken handler derfor om de normer og verdier vi har når vi driver med en idrett. Det innebærer både idealene vi har, men også de kritisk refleksjonen vi gjør (Loland, 2015). Idrettsetikken er viktig for å forme og utvikle idretten på en konstruktiv måte. All idrett har sin egenart som er definert av idrettens regler. Reglene definerer målet med aktiviteten (Loland, 2015). Målet med langdistanse hundekjøringsløp er definert i løpsarrangørenes regelverk (se vedlegg 6 og 7). Ut fra tidligere beskrevet etiske synspunkter vil det være interessant å se hvordan hundekjørerne begrunner sine valg i forbindelse utøvelse av deres sport, om de er basert på argumenter for en nytteverdi for alle berørte parter, deres rettigheter og plikter overfor hundene, eller deres moralske holdninger.

Regler som definerer målet med aktiviteten er helt nødvendig, likevel skjer det regelbrudd i de fleste idretter. Reglene setter rammer for aktiviteten, men samtidig gir de muligheter for ulike taktiske løsninger. I tillegg krever ethvert reglement en fortolkning før det kan praktiseres (Loland, 2015). En allment aksepterte regeltolkning i en idrett, kalles gjerne

idrettens etos. Det er idrettens etos som definerer målet med aktiviteten og hvilke midler som er tillatt for å nå det målet. En og samme idrett kan ha mange etos (Loland, 2015).

5 Metode

I dette kapittelet vil jeg presentere det metodiske grunnlaget for denne studien. Med utgangspunkt i problemstillingen vil jeg detaljert beskrive hva jeg har gjort, hvordan jeg gjorde det og hvorfor jeg valgte å gjøre det slik. Jeg vil redegjøre for vitenskapsteoretisk utgangspunkt, valg av metode og informanter, utforming av intervjuguide og for prosessen med innsamling og analyse av datamaterialet. Avslutningsvis vil jeg i dette kapittelet reflektere over datamaterialets kvalitet og etiske vurderinger knyttet til undersøkelsen.

5.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

Forskningsmetoder handler ikke bare om de valgene man tar om innsamling og analyse av datamaterialet, men også om ontologisk utgangspunkt. Ulike ontologiske utgangspunkt viser at det kan eksistere flere virkeligheter innenfor forskningen. Ulike ontologier handler om at man ser på virkeligheten som noe komplekst, som stadig er under forandring og noe som gjenspeiler virkelighetsforståelsen til forskeren (Nilssen, 2012; Aase & Fossåskaret, 2007).

Et grunnleggende epistemologisk spørsmål er: «*Hvilken type kunnskap er det mulig å skaffe til veie om det tema som skal studeres?*» (Aase & Fossåskaret, 2007, s. 44). Epistemologiske spørsmål om hva kunnskap er, hvordan det dannes, og hvilke kriterier som må være til stede for at kunnskapen skal anses som sann, er en stadig pågående debatt i vitenskapsteorien. Aase og Fossåskaret (2007) trekker fram at vi epistemologisk kan skille ut to ulike og motstridende syn: *teorien om sammenfall* og *teorien om sammenheng*.

Teorien om sammenfall går ut på at det finnes en objektiv virkelighet utenfor oss mennesker. Den baserer seg på at finnes en virkelighet uavhengig av menneskelig kunnskap og oppfattelsesevne. I denne teorien blir kunnskap et speil på den ytre virkelighet. Kunnskapen oppfattes derfor som sann, dersom den korresponderer med den ytre, objektive virkeligheten. Målet med all kunnskapsproduksjon og forskning blir derfor å få et objektivt bilde på den ytre virkeligheten, eller slik Aase og Fossåskaret (2007, s. 51) formulerer det «*Vår tanke og fornuft er et mer eller mindre korrekt speilbilde av en ytre objektiv virkelighet*».

Denne studien, som har en kvalitativ tilnærming, baserer seg på teorien om sammenheng (Aase & Fossåskaret, 2007). Dette er et epistemologisk paradigme som forkaster troen på at det finnes en ytre, objektiv verden. Den menneskelige verden blir derimot skapt av våre sanser og vår bevissthet, som konstruerer fenomener, som innebærer ting og hendelser slik de fremstår for oss. Dette betyr at vi mennesker aldri får eksakt kunnskap om en virkelighet der

ute. Vi må derfor være ydmyke og innse våre begrensninger i vår søken etter kunnskap. Men hvordan kan sann kunnskap skapes når det ikke finnes en ytre sannhet? Et svar er at sann kunnskap sikres gjennom at det er en logisk sammenheng i den kunnskapen som utvikles. Det vil si at kunnskapen blir sann dersom de antakelser den bygger på gir mening for oss, og hvis det er sammenheng mellom antakelsene og konklusjonene (Aase & Fossåskaret, 2007).

I følge Markula og Silk (2011) er vitenskapsteoretiske paradigmer viktige, fordi det gir forskeren et stabilt mønster for hvordan den sosiale verden kan forstås, og de setter grenser for etikk og verdier. Dette påvirker dessuten ikke bare valg av vitenskapelige metoder, men også hvordan vi velger å analysere vårt datamateriale. Når jeg i dette studiet slutter meg til at det fins mange virkeligheter som skapes gjennom menneskers sanseerfaring, innebærer det at jeg definerer meg innenfor et sosialkonstruktivistisk paradigme (Markula & Silk, 2011). Fordi formålet med denne studien er å få frem hundekjørerernes oppfatninger, utfordringer og erfaringer om dyrevelferd, så har jeg valgt å se datamaterialet utfra et fenomenologisk perspektiv. Dette tar utgangspunkt i enkeltpersoners erfaringer og søker å oppnå en forståelse av den dypere mening i disse legger i dem (Thagaard, 2013).

I fenomenologiske studier er det viktig at man som forsker er åpen for oppfatningene og erfaringer til de personene man studerer. Den underliggende antakelsen i et fenomenologisk perspektiv er at verden er slik den erfares av de personene man studerer. Derfor blir det viktig å beskrive de trekk som er felles ved de oppfatninger og erfaringer informantene gir uttrykk for, og ut fra dette kan man bidra til å utvikle en generell forståelse av det fenomenet man studerer (Thagaard, 2013).

5.2 Kvalitativ metode

Med utgangspunkt i problemstillingen fant jeg bruk av kvalitativ metode som mest hensiktsmessig. Denne metoden er godt egnet når man ønsker å undersøke hvilke opplevelser, tanker og erfaringer informantene har, og forsøker å forstå disse (Dalen, 2011; Thagaard, 2013). Jeg valgte å gjøre en intervjuundersøkelse fordi dette er godt egnet når man ønsker å innhente fylldig og utdypende informasjon om det man ønsker å undersøke (Thagaard, 2013).

5.3 Strategisk utvelging

For å finne et utvalg som kunne uttale seg om de temaene jeg ønsket å undersøke for å kunne svare på problemstillingen, valgte jeg informanter som kunne ha kvalifikasjoner til å uttale

seg på en reflektert måte. Det vi si at informanten ble strategisk utvalgt (Thagaard, 2013; Tjora, 2017).

5.3.1 Utvalgskriterier

Utvalgskriteriene som lå til grunn for mitt utvalg var at informantene skulle ha følgende egenskaper:

- være langdistanse hundekjørere med minimum to topp fem plassering i Finnmarksløpet eller Femundløpet i løpet av de siste fem sesongene.
- være utøvere som har konkurrert i langdistanse hundekjøring i over 10 år, og som dermed har fått med seg den utviklingen som har skjedd i sporten i løpet av disse årene.

I tillegg skulle utvalget mitt vise variasjon og spredning i alder, kjønn, lokal tilhørighet og konkurranseklasse.

Grunnen til at jeg ønsket informanter som har minimum to topp fem plasseringer i Femundløpet og Finnmarksløpet, var at jeg ønsket å undersøke hvordan hundekjørere som har oppnådd flere topplasseringer i de største langdistanseløpene i Norge, forteller at de håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon under konkurranser. Som vist innledningsvis har langdistanse hundekjøring gjennomgått en relativt stor utvikling de siste årene. Dette var grunnen til at jeg ønsket informanter som har prestert i toppen relativt nylig, altså i løpet av de fem siste årene. Variasjon og spredning i lokal tilhørighet ble valgt for å få informanter fra ulike miljøer og landsdeler, og dermed få en størst mulig variasjon i erfaringer knyttet til eventuelle forskjeller geografisk sett. Siden hundekjøring er en idrett hvor begge kjønn konkurrerer på lik linje, valgte jeg å intervjuer begge kjønn. Spredning i alder ble valgt for å få informanter som har begynt med hundekjøring på ulike tidspunkt i sportens utvikling. I tillegg valgte jeg å ha deltakere fra både åpen klasse og 8-spenn klassen, fordi utøvere fra de ulike klassene kan ha ulike utfordringer og erfaringer knyttet til dyrevelferd.

Jeg kom i samarbeid med veileder fram til at et utvalg på 6 informanter. Vi ville det skulle være 3 kvinnelige og 3 mannlige informanter, med spredning og variasjon ut fra de nevnte utvalgskriterier. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009, s. 129) skal man «*intervjue så mange personer som det trengs for å finne ut av det du trenger å vite*». Vi vurderte dette utvalget som tilstrekkelig stort til å kunne gi en forståelse av dette fenomenet.

5.3.2 Rekruttering av informanter

Jeg valgte å kontakte informanter som jeg på forhånd hadde et inntrykk av var personer som hadde mye erfaring på feltet. Noen av informantene valgte jeg ut fra at jeg kjente de fra tidligere. De jeg ikke kjente fra tidligere valgte jeg ut i fra at jeg hadde hørt enkelte av de holde foredrag, fordi jeg hadde snakket med de ved tidligere anledninger, eller ut i fra at jeg hadde en oppfatning av de gjennom sosiale medier.

For å opprette kontakt med mulige informanter, sendte jeg i første omgang en melding til dem jeg ønsket å intervju via sms eller messenger, der jeg kort informerte om prosjektet mitt og spurte om de kunne tenke seg bli intervjuet. Samtlige som ble kontaktet, ønsket å stille til intervju. Etter denne første kontakten fikk de tilsendt et utfyllende informasjonsskriv og samtykkeerklæring via e-post eller messenger (se vedlegg 2 og 3). Dermed kunne informantene lese gjennom disse skriven i forkant av intervjuet, og stille meg spørsmål om de lurte på noe.

5.4 Konstruksjon og utprøving av intervjuguiden

Ved kvalitative forskningsintervju ønsker man som nevnt å få fyldig informasjon om de problemstillingene som er stilt. Det er derfor viktig å stille spørsmål som inviterer informantene til å reflektere over de temaene man ønsker å spørre dem om (Thagaard, 2013). Jeg valgte å lage en semistrukturert intervjuguide, slik at den skulle legge til rette for en relativt fri samtale, men samtidig slik at jeg på forhånd kunne velge hvilke temaer jeg ønsket å snakke om og rekkefølgen på disse (Dalen, 2011; Tjora, 2017).

Dyrevelferd i langdistanse hundekjøring er som tidligere vist et omfattende og sammensatt tema, som kan vinkles og tolkes på så mange ulike måter. Under konstruksjonen av min intervjuguide tok jeg blant annet utgangspunkt i flere av temaene fra rapporten til Vitenskapskomiteen for matrygghet (2017). I tillegg brukte jeg min tidligere kjennskap til sporten. Jeg la vekt på å lage spørsmål var relativt åpne, slik jeg ikke skulle legge for sterke føringer på samtalen. Dette åpnet også opp for muligheten til oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet, dersom det var noe jeg ønsket at informantene skulle utdype (Thagaard, 2013).

I et kvalitativt forskningsintervju er det viktig å stille spørsmål på en måte som inviterer informanten til å reflektere over- og svare utfyllende på temaene man spør om. I tillegg er det viktig at forskeren har den nødvendige kunnskapen om konteksten, for å stille spørsmål som

oppleves som relevante for informantene (Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). Jeg brukte derfor mye tid på å konstruere intervjuguiden.

I et kvalitativ intervju som kan omfatte personlige og sensitive tema, slik som mitt, er det viktig å etablere en god og tillitsfull atmosfære under intervjuet. Det er også viktig at forskeren fremstår som troverdig og klarer å skape en fortrolighet som gjør at informantene ønsker å åpne seg og fortelle om sine oppfatninger og erfaringer. Rekkefølgen man velger å stille spørsmålene i, kan derfor være avgjørende for hvordan intervjuet utvikler seg. I slike tilfeller kan det være en fordel at oppbygningen av intervjuguiden følger «en dramaturgiske oppbygning» (Thagaard, 2013). En dramaturgisk oppbygning starter med nøytrale tema som er enkle å snakke om, for deretter gradvis å komme inn på mer emosjonelt ladete tema, for så å avslutte med nøytrale tema. Det emosjonelle nivået skal nedtones mot slutten for å normalisere situasjonen (Thagaard, 2013).

Jeg startet derfor intervjuguiden med enkle spørsmål, slike som for eksempel: «*Kan du si litt om hvorfor du begynte med hundekjøring?*» og «*Kan du fortelle om forholdet du har til hundene dine?*» Videre gikk jeg mer å gradvis inn på temaene som er mer emosjonelt ladet ved å spørre om informantenes egne oppfatninger av dyrevelferd, deres egne praksiser, og hvilke utfordringer de møter i sporten (se vedlegg 1). Spørsmål som omhandlet dilemmaer knyttet til dyrevelferd i en konkurransesituasjon, vurderte jeg som de mest sensitive. Derfor valgte jeg å stille disse spørsmålene sent i intervjuet. Jeg avsluttet intervjuet med spørsmål om informantenes oppfatning av regelverkene og fremtiden for dyrevelferden i hundekjøring, fordi jeg anså disse spørsmålene anså jeg som mindre sensitive.

5.4.1 Prøveintervjuer

For å se hvordan intervjuguiden fungerte, testet jeg den på ei venninne som driver med hundekjøring. Dette fungerte godt. Jeg valgte også å gjøre et andre prøveintervju. Dette prøveintervjuet fungerte så godt at jeg har valgt å inkludere det i datamaterialet. Begge prøveintervjuene foregikk ansikt til ansikt på informantens hjemplass og lydopptaker ble benyttet.

5.5 Forarbeid og gjennomføring av intervjuene

Før intervjuene kunne starte var det noen praktiske avgjørelse som måtte tas om hvordan intervjuene skulle gjennomføres, og det tekniske utstyret jeg skulle bruke, måtte testes.

5.5.1 Telefonintervju

Vanligvis foregår dybdeintervjuer ansikt til ansikt med informantene, men av praktiske og økonomiske grunner ble det nødvendig å gjøre intervjuene via telefon. I og med at jeg ønsket å intervju hundekjørere fra ulike miljøer og landsdeler, ble det ikke praktisk gjennomførbart for meg å gjøre alle intervjuene ansikt til ansikt. At hundekjøerne er mennesker som lever hektiske liv, var også en av grunnene til at jeg anså at telefonintervju kunne være best egnet i denne undersøkelsen. Av samme grunn var jeg svært fleksibel på tidspunktene for gjennomføringen av intervjuene og oppfordret informantene til å foreslå et tidspunkt som passet dem. En fordel med telefonintervju er at informantene selv kan bestemme hvor de vil være under intervjuet (Tjora, 2017). En annen ting som kan oppfattes som positivt ved et telefonintervju, er at informantene slipper å stadig bli påminnet om at intervjuet blir tatt opp, fordi de ikke kan se opptakeren. Dette er noe som kan gjør at informantene blir mer avslappet og at samtalen går mer naturlig (Tjora, 2017).

5.5.2 Bruk av lydopptaker

Det anbefales bruk av lydopptaker under kvalitative intervjuer, fordi man da har mulighet til å ta vare på informantens uttalelser ordrett og unngår at viktig informasjon går tapt fordi man ikke rekker å notere alt (Dalen, 2011). Jeg planla derfor å bruke digital lydopptaker og høyttaler på mobiltelefonen, for å ta opp lyden under telefonintervjuene. For å være sikker på at lydopptakeren kunne ta opp god lyd fra mobilhøyttaler testet jeg dette på forhånd. Bruk av lydopptaker er også viktig fordi det gjør det mulig for forskeren å ha fullt fokus på å lytte til informantene og stille oppfølgingsspørsmål (Dalen, 2011). For å unngå bakgrunnsstøy på lydopptaket og for å hindre forstyrrelser underveis i intervjuet oppfordret jeg informantene i forkant av intervjuene til være på et rolig og uforstyrret sted når intervjuet skulle foregå. Dette var viktig for å minimere negative effekter av et telefonintervju (Tjora, 2017).

5.5.3 Gjennomføring av intervjuene

Det ble satt av en romslig tidsramme på halvannen til to timer for gjennomføringen av hvert intervju. Før selve intervjuene startet spurte jeg om informantene hadde lest informasjonsskrivet og samtykkeskjema, og var klar over sine rettigheter (se vedlegg 2 og 3). Jeg gjentok for sikkerhets skyld at samtalen ville bli tatt opp med lydopptaker, og at de hadde rett til å trekke seg når som helst. Alle informantene hadde lest informasjonsskrivet og samtykket muntlig til å delta.

Under intervjuene prøvde jeg så godt jeg kunne å ha en åpen holdning og lot informantene fortelle. Enkelte informanter snakket uoppfordret om ulike tema. Andre informanter svarte mer konkret på akkurat det jeg spurte om, og i de tilfellene ble intervjuguiden fulgt forholdsvis punktvis.

Underveis i intervjuene benyttet jeg meg av flere ulike måter for å gi informantene respons på det de fortalte. I følge (Kvale & Brinkmann, 2009) kan måten å gi respons på være alt fra å tilkjennegi at svaret er mottatt, gjenta noen ord av det informanten har sagt som en oppfordring til å utdype det, eller stille fortolkende oppfølgingsspørsmål. En negativ effekt ved at jeg valgte å benytte telefonintervju, var at jeg blant annet mistet muligheten til å bruke kroppsspråket til å kommunisere med. Muligheten til for eksempel å kunne nikke som en oppfordring til informanten om å snakke videre falt bort (Tjora, 2017). Dette førte til at jeg enkelte ganger var usikker på om informantene hadde fått snakket ferdig, og dermed avbrøt jeg informantene av og til. For å forsikre meg om at jeg hadde forstått informantene rett underveis, benyttet jeg meg derfor av flere metoder for å få bekreftet dette. Enkelte ganger gjentok jeg deler av informantenes svar, andre ganger formulerte jeg oppsummeringer med egne ord av det jeg hadde forstått som essensen i det de nettopp hadde sagt. Ifølge Tjora (2017) anbefales slike prosedyrer for å kompensere for manglende kroppsspråk.

Det at jeg hadde åpne spørsmålsformuleringer åpnet ofte for spontane svar fra informantene, samt at jeg som intervjuer kunne ta spontane valg om oppfølgingsspørsmål (Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) starter analyseprosessen allerede her, fordi forskeren tar et valg om hva det er man ønsker å høre mer om. Dette kunne jeg gjøre fordi jeg hadde gode forkunnskaper om langdistanse hundekjøring og fordi jeg lyttet nøye og aktivt til informantene. Dette fremheves av Kvale og Brinkmann (2009) som like viktig som å beherske spørreteknikk.

Varigheten på intervjuene var fra 1,5 time til 2,5 timer. Selv om varigheten varierte fungerte gjennomføringen av alle intervjuene godt. Jeg oppfattet at informantene var åpne for å snakke om temaet, og villige til dele sine egne oppfatninger og erfaringer om det jeg var interessert i å undersøke. Flere av informantene fortalte at de var veldig glad for at noen ville skrive om dette temaet, fordi de mener at det er svært viktig tema å sette fokus på.

5.6 Databehandling og analyse av datamaterialet

Etter gjennomføringen av intervjuene starter prosessen med organisere, bearbeide og analysere det innsamlede materialet (Dalen, 2011). Ifølge (Widerberg, 2001) kan det ofte være vanskelig å skille mellom analyse og koding i den kvalitative forskningsprosessen fordi kodingen også alltid vil være preget av forskerens tolkninger av datamaterialet.

5.6.1 Transkribering

Ved å overføre intervjuene fra muntlig til skriftlige form, blir de til et håndterbart datamateriale som er egnet for analyse. Det er anbefalt å transkriberte intervjuene så raskt som mulig i etterkant, og gjerne før man gjennomfører de neste intervjuene, for å kunne lære av sin egen intervjuerstil og for å kunne gjøre justeringer (Kvale & Brinkmann, 2009). Derfor transkriberte jeg så raskt som mulig etter hvert intervju. Prosessen med å transkriberer intervjuene foregikk slik at jeg lyttet til lydopptakene, mens jeg skrev ned ord for ord det som ble sagt. Informantene hadde ulike dialekter, men av hensyn til anonymiteten til informantene, valgte jeg å transkribere alle intervjuene i bokmålsform, slik at de ikke skulle kunne gjenkjennes på bakgrunn av dialekt. Etter å ha gjennomført transkriberingen av de seks intervjuene, satt jeg med datamateriale på hele 160 A4 sider.

5.6.2 Koding og kategorisering

Da transkriberingen var gjennomført, startet jeg systematiseringen av intervjumaterialet. Dette innebar at jeg kodet og kategoriserte dataene. Gjennom denne prosessen ville jeg finne ut hvor hovedtyngden i materialet mitt lå og prøve å komme fram til en overordnet forståelse av intervjumaterialet. Dette innebar at jeg identifiserte uttalelser som gikk igjen, men også identifiserte uttalelser som skilte seg ut fra de andre. Den prosessen reduserte intervjumaterialet til noen sentrale kategorier som var relevante for å svare på problemstillingen (Dalen, 2011; Nilssen, 2012). Ifølge Dalen (2011) foregår prosessen med å kode intervjumaterialet gjennom flere nivåer, som representerer ulike fortolkningsnivåer.

I kodingen av intervjumaterialet valgte jeg å bruke en induktiv tilnærming. En induktiv tilnærming tar utgangspunkt i det empiriske datamaterialet, det vil si at det er informantenes oppfatninger og synspunkter som danner utgangspunktet for kodingen (Dalen, 2011). Denne måten å arbeide med datamaterialet, krevde at jeg gjennomførte en omfattende kodingsprosess, hvor jeg systematisk sammenliknet informantenes uttalelser, for å kunne finne fram til nyanser og variasjoner.

Den første delen av kodingsprosessen innebar at jeg identifiserte nøkkelord og begreper i informantenes uttalelser, som igjen kunne inngå i kategorier. Dette referer Dalen (2011) til som åpen koding. Dette gjorde jeg ved at jeg leste gjennom intervjumaterialet mange ganger, mens jeg noterte stikkord i marginen. Deretter begynte jeg å se etter mønstre i uttalelsene, som jeg brukte for lage kategorier. For å utarbeide endelige koder og kategorier, tok jeg utgangspunkt i stikkordene jeg hadde notert, og problemstillingen min, for å se på sammenhenger mellom disse. Under hele kodingsprosessen skrev jeg også fortløpende ned notater. Disse notatene dannet sammen med selv kodene, grunnlaget for å finne frem til kategoriseringer (Dalen, 2011).

Selv om intervjumaterialet mitt var stort og omfattende, valgte jeg å gjøre kodingen manuelt. Jeg brukte fargekoder til markeringer av tekst, samt klipping og liming av datamaterialet inn de kategoriene jeg hadde kommet fram til. På denne måten kunne jeg se etter sammenhenger og ulikheter innenfor de ulike kategoriene. Det gjorde det også mulig å plukke ut gode sitater. Etterhvert som jeg arbeidet med analyseprosessen, så jeg at intervjumaterialet var for stort til at jeg kunne inkludere alle temaene i masteroppgaven. De temaer som ble valgt, var de jeg synes det var mest interessant å belyse, i forhold til problemstillingen.

5.6.3 Fremstilling av datamaterialet

Under fremstillingen av datamaterialet valgte jeg i mange tilfeller å omformulere sitatene til et riktig skriftspråk, i stede for å bruke den muntlige talemåten til informantene. Dette bidrar til at sitatene blir mer lettlest (Kvale & Brinkmann, 2009).

Som tidligere nevnt, har jeg valgt å analysere datamaterialet utfra et fenomenologisk perspektiv, det vil si at jeg tok utgangspunkt i informantenes oppfatninger og erfaringer, og forsøkte å forstå ulike sider ved disse (Thagaard, 2013). For å fremstille intervjumaterialet, valgte jeg å bruke en temasentrert analytisk tilnærming som fremstillingsform. I temasentrerte analyser knyttes presentasjonen av datamaterialet opp mot temaer som forskeren velger ut som relevante, for å belyse studiens problemstillinger. Hovedpoenget med en temasentrert analyse er å gi en dyptgående forståelse av de enkelte temaene (Dalen, 2011; Thagaard, 2013). Ifølge Thagaard (2013) er det viktig å analysere tekstene i sin opprinnelige sammenheng. Derfor var det viktig at jeg ikke satte informasjonen informantene ga, ut av den sammenhengen det var en del av. Analysen av sammenhengene mellom de ulike temaene la likevel grunnlaget for den helhetlige forståelsen og fremstillingen av datamaterialet. Tolkningene av datamaterialet ble gjort i dialog med tidligere forskning og teori.

5.7 Datamaterialets kvalitet

I kvalitativ forskning vil kvaliteten på datamaterialet alltid være påvirket av ulike forhold. Ifølge Markula og Silk (2011) er det fire forhold som påvirker datas kvalitet. Disse er transparens, troverdighet, pålitelighet og forskerrefleksivitet. Thagaard (2013) knytter også gyldighet og overførbarhet til vurderingen av datas kvalitet. Kvalitetene i kvalitative forskning vil alltid være påvirket av forskerens førforståelse og tolkninger. For å presenterer datamaterialet troverdig, er det derfor viktig å gjøre studien transparent for leseren. Dette gjøres ved å gi en detaljert beskrivelse av forskningsprosessen, slik at leseren kan sette seg inn i hvordan og hvorfor de ulike valgene er tatt og hvorvidt funnene kan overføres til andre kontekster (Markula & Silk, 2011; Nilssen, 2012). Jeg vil nå presentere forhold som kan ha påvirket datamaterialets kvalitet.

5.7.1 Forskerrefleksivitet

Forskerrefleksivitet innebærer at forskeren reflekter over sin egen førforståelse av temaet som studeres, sin egen posisjon og relasjon til informantene, sin tilknytning til miljøet som skal studeres, og hvordan disse forholdene påvirker studien (Thagaard, 2013). Det er derfor viktig å bruke førforståelsen på en slik måte at den åpner for best mulig forståelse av informantenes uttalelser, og for senere å utvikle en rimelig tolkning av intervjumaterialet. Ved å ha bevissthet rundt egen førforståelse blir forskeren også mer sensitiv når det gjelder å utvikle teorier i intervjumaterialet (Dalen 2011).

Gjennom egen deltakelse i flere langdistanse hundekjøringskonkurranser, og det at jeg har fulgt nøye med på sporten de siste årene, blant annet som handler og funksjonær på mange løp, gjør at jeg har mye kunnskap om mange av temaene som jeg intervjuet informantene om. Slik jeg har fortalt om i oppgavens forord, har jeg selv følt på at mitt ønske om å gjennomføre et langdistanseløp, har kommet i konflikt med dyrevelferden for mine hunder. Dette kan ha preget hvordan jeg har oppfattet informantenes fortellinger og hvordan jeg har analysert datamaterialet. Fordi forskning aldri er objektiv eller kan frigjøres fra forskerens egne verdier, erfaringer og førforståelse, er det viktig at man er bevisst på sin egen subjektive oppfatning og tenker refleksivt gjennom hvordan dette kan påvirke forskningsprosessen (Nilssen, 2012; Thagaard, 2013). Derfor var jeg veldig bevisst på at jeg forsøkte å bevare en holdning som var preget av åpenhet for det informantene fortalte (Kvale & Brinkmann, 2009).

Det er både styrker og svakheter ved at jeg som forsker kjente fenomenet og miljøet jeg har studert (Thagaard, 2013). Det jeg anser som en av styrkene er at jeg hadde et godt

kunnskapsgrunnlag for å forstå hva informantene snakket om. Dette bidro til en felles forståelse av temaene i intervjuet, og gjorde at det var enkelt for meg å forstå hva informantene mente. Det gjorde det også enkelt å stille oppfølgingsspørsmål. Mine erfaringer fra miljøet og min egen oppfatning av temaene i undersøkelsen, var derfor et godt utgangspunkt for en gjenkjennelse, og et godt utgangspunkt for de tolkninger som jeg etter hvert kom fram til. En av svakheten ved mitt ståsted som forsker, kan ha vært at jeg var for lite kritisk til informantenes uttalelser, og dermed kan ha oversett nyanser som ikke samsvarte med mine egne oppfatninger og erfaringer. Ifølge Hastrup (1991) er det nødvendig at man som forsker har en analytisk distanse, og dette kan være svært vanskelig å oppnå som forsker i eget felt. Mitt ståsted, kan derfor ha ført til at jeg innimellom har tolket datamaterialet ut fra mine egne erfaringer. Guneriussen (1999) argumenterer derimot for at det kan være svært problematisk for en forsker å forstå fremmede felt, og derfor kan det være det en fordel at forskeren kjenner feltet. Mine egne erfaringer har medført at jeg fikk en innsikt til temaene på en måte, som jeg ikke ville fått dersom jeg ikke kjente feltet. Det var likevel viktig at jeg var bevisst på hva mine erfaringer ga meg tilgang til, og hvilke problemer det skapte for meg under prosessen med å analysere og tolke datamaterialet. Dette er viktig å presentere, slik at leseren kan vurdere mine tolkninger på bakgrunn av dette (Thagaard, 2013).

Det at jeg hadde tidligere relasjoner til flere av informantene var også av betydning (Thagaard, 2013). Selv om jeg forsøkte å gjennomføre intervjuene på samme måte med alle informanten, forholdt jeg meg sannsynligvis mer formelt til de informantene jeg ikke kjente fra tidligere, og særlig kan dette ha hatt betydning, siden intervjuene forgikk via telefon (Tjora, 2017). Jeg opplevde likevel ikke at dette hemmet intervjuene i særlig grad. Det at jeg kjenner noen av informantene, kan også ha ført til at disse informantene var mer trygge på intervjusituasjonen og hadde en større tillit til meg som forsker. Dette kan ha hatt en innvirkning på i hvilken grad informantene åpnet seg for meg, og dermed hvilken informasjonen som kom frem i de ulike intervjuene. Dessuten kan også måten jeg formulerte spørsmålene på og hvordan jeg reagerte på informantens svar, ha spilt en rolle for hvordan intervjuene utviklet seg. Det er alltid en utfordring ved kvalitative intervjuer at man aldri helt kan vite hvordan forskerens posisjon og relasjon preger informantens uttalelser (Thagaard, 2013).

Utvikling av tillit og troverdighet legger grunnlaget for om informantene vil fortelle åpent om sine oppfatninger og erfaringer. Sosial avstand kan derimot medføre at informantene blir skeptiske til det forskeren representerer (Thagaard, 2013). For å skape tillit og troverdighet

under intervjuene, var det derfor viktig at jeg lytte genuint til informantene og forsøkte å gi de respons på sine uttalelser. Det var derfor en fordel at jeg hadde god kjennskap til tematikken på forhånd, slik at jeg var en interessant person for informantene å snakke med (Thagaard, 2013). I tillegg var som tidligere nevnt den dramaturgiske oppbygningen i intervjuet med på bygge opp fortroligheten til informantene før jeg stilte de spørsmål om sensitive tema. Det at informantene er eliteutøvere, var også av betydning, fordi eliteutøvere ofte er vant med å bli spurt om sine tanker og meninger (Kvale & Brinkmann, 2009). Derfor var det også av denne grunn en fordel at jeg hadde gode kunnskaper om tematikken, slik at jeg fremsto som interessant å snakke med. Dette bidro også til at jeg ble respektert og til en større symmetri i intervjuelasjonen (Kvale & Brinkmann, 2009).

5.7.2 Troverdighet

Troverdigheten forteller oss om forskningen er utført på en tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013). Undersøkelsens troverdighet sikres ved å gjøre forskningsprosessen så transparent som mulig (Nilssen, 2012). Derfor har jeg i metodekapittelet redegjort nøye for valgene jeg har tatt gjennom hele forskningsprosessen og hvordan datamaterialet er skapt. Det er kun jeg som har kodet og analysert dataene. For å øke troverdigheten kunne det ha vært hensiktsmessig om flere medforskere hadde bidratt i tolkningen og drøftingen av datamaterialet, men det er sjelden mulig i en masteroppgave (Kvale & Brinkmann, 2009).

5.7.3 Validitet/gyldighet

Validiteten i forskningen handler om gyldigheten i de tolkninger av datamaterialet som forskeren har kommet frem til. For å vurderes gyldigheten kan man vise til at funnene i studien, samsvarer med tidligere studier med lignende kontekst, og at de gir relevante svar på problemstillingen (Thagaard, 2013). Fordi det er få andre studier som har kunnet støtte gyldigheten i denne oppgaven, har jeg styrket validiteten ved å være kritisk i analyseprosessen (Thagaard, 2013). Det har jeg også vist i mine refleksjoner rundt mine metodiske valg.

5.7.4 Overførbarhet

Overførbarhet handler om hvordan vi argumenterer for at de tolkningene som er utviklet innenfor en studie, også kan være gyldige i andre sammenhenger. Det er ikke et mål å generalisere funnene i en kvalitativ studie, men å kunne forstå fenomenet. Utvalgets størrelse og utforming bestemmes derfor ut fra et mål om å få et fylldig datamateriale, som er egnet for

å svare på studiens problemstilling. Samtidig må utvalget ikke være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptgående analyser (Thagaard, 2013).

Etter å ha gjennomført seks intervjuer med elitekjørere fra både åpen-klasse og 8-spenn klassen, satt jeg med et svært fyldig materiale som var egnet til å svare på min problemstilling. Selv om jeg har intervjuet få informanter, kan mest sannsynlig mange av funnene i denne studien være overførbare til elitekjørere. Ved at jeg kun har intervjuet eliten, og ikke bredden blant langdistanse hundekjørere, vil denne studien kun si noe om denne gruppen hundekjørere. Langdistanse hundekjørere på andre nivåer, kan ha andre oppfatninger, praksiser, utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd, enn det elitekjørerne har. Funnene i denne studien vil derfor ikke nødvendigvis være overførbare til utøvere som konkurrerer på et annet nivå enn informantene. Det ville derfor være hensiktsmessig å kunne intervju langdistanse hundekjørere på flere ulike nivåer, for å kunne få et kunnskapsgrunnlag med en bred overføringsverdi.

Samtidig som at datamaterialet i denne studien er svært fyldig, og det kom fram mange ulike oppfatninger og vinklinger av temaene, tror jeg ikke metningspunktet i studien ble nådd (Thagaard, 2013). Det skyldes at det kom fram en del nye oppfatninger og vinklinger også i det siste intervjuet jeg gjennomførte. Derfor vil det være naturlig å anta at det fremdeles ville kommet frem flere nye oppfatninger og vinklinger, dersom det ble gjennomført flere intervjuer med langdistanse hundekjørere på elitenivå. Funnene i denne studien vil likevel være viktig kunnskap for alle som er interessert i å få kunnskap om hvordan langdistanse hundekjørere på elitenivå oppfatter og praktiserer dyrevelferd.

5.8 Ethiske retningslinjer

All vitenskapelig forskning krever at forskeren forholder seg til en rekke etiske prinsipper og regler. I forskningsprosjekt som innebærer nær kontakt mellom forsker og informant, slik som ved intervju, får forskeren data som kan knyttes til personene som blir intervjuet (Thagaard, 2013). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2006) har definert særskilte retningslinjer for studier som behandler personopplysninger. NESH har også utformet en rekke andre retningslinjer man må følge ved forskning. Retningslinjene er utformet for å være et hjelpemiddel for forskeren og viser til en rekke ulike normer, hensyn og ufravikelige krav det er viktig at forskeren følger (NESH, 2006). For å beskytte informantene og sikre at deres rettigheter i personopplysningsloven er ivaretatt er

dette forskningsprosjektet meldt inn til og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD, se vedlegg 4).

I tillegg til de overordnede retningslinjene er det noen etiske prinsipp som står sentralt i kvalitativ forskning. Det første av disse prinsippene er informert samtykke, som skal sikre informantenes rettigheter (Thagaard, 2013). I min undersøkelse innbar dette at alle informantene fikk tilsendt et informasjonsskriv og en samtykkeerklæring (se vedlegg 2 og 3) i forkant av intervjuet, der det sto at det var frivillig å delta i undersøkelsen og at de kunne trekke seg når som helst under prosessen, uten å begrunne dette nærmere. Fordi de fleste intervjuene foregikk via telefon, bekreftet informantene muntlig før selve intervjuet startet, at de var innforstått med sine rettigheter og hva deltakelse i studien innebar for dem.

Det andre prinsippet er konfidensialitet. Dette innebærer at forskeren må anonymisere informantene, når resultatene av undersøkelsen presenteres og at forskeren plikter at all informasjon informantene gir, blir behandlet konfidensielt. Forskeren har derfor lovfestet taushetsplikt ovenfor informantene (Aase & Fossåskaret, 2007). I min undersøkelse hvor utvalget var veldig begrenset og informantene fortalte om sine egne oppfatninger, praksiser, utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd, var det utfordrende å gjengi datamaterialet på en måte som førte til at informantene ikke kunne gjenkjennes av andre personer som kjenner miljøet godt. Jeg har derfor oppgitt svært begrensede bakgrunnsopplysninger om informantene. Jeg har likevel opplyst informantene om at det sannsynligvis kan være mulig for personer som kjenner hundekjørermiljøet godt, å tenke seg til hvem som kan ha vært intervjuet, slik at informantene var informert om dette når de samtykket til å delta.

For å forsikre informantene om hvordan datamaterialet skal oppbevares og anonymiseres, ble dette også informert i informasjonsskrivet. Alle data jeg samlet inn ble anonymisert og lydopptakene slettet innen utgangen av juni 2019, slik jeg opplyste om i informasjonsskrivet. Av hensyn til anonymiteten, har informantene blitt kalt informant A, B, C, D, E og F i fremstillingen av datamaterialet. Ved å gi informantene en bokstav i stede for et fiktivt navn, ble de gjort kjønnsnøytrale. Derfor har både de kvinnelige og mannlige informantene fått betegnelsen «han». Informantens bakgrunnsinformasjon kan heller ikke knyttes til hver enkelt informant, slik at opplysningene ikke kan spores tilbake til informantene. I tillegg har jeg i forbindelse med opplysninger om informantenes praksiser, ofte unnlatt å oppgi hvilken informant opplysningene er hentet fra, da særtrekk ved informantenes praksiser kan være lett å gjenkjenne for de som kjenner miljøet godt.

6 Presentasjon av funn og diskusjon

I dette kapittelet vil jeg presentere datamaterialet og diskutere mine funn i lys av tidligere forskning, det teoretiske grunnlaget jeg har gjort rede for i kapittel 4 og de ulike retningslinjer, regelverk og lovverk som er presentert i oppgaven. Jeg vil dele kapittelet inn i de temaer som analysen min har resultert i. Presentasjonen av datamaterialet vil fremstå som det som er essensen i informantenes uttalelser, og en videre diskusjon av dette. Fordi temaet jeg har valgt å undersøke er komplekst har det blitt mange elementer å diskutere. I analysene har jeg allikevel begrenset dette til funn som er relevante for oppgavens problemstilling. Innledningsvis vil jeg begynne med å presentere informantenes bakgrunn, og hvilke grunner de oppgir for at de begynte med hundekjøring og hvilket forhold de har til sine hunder.

6.1 Informantenes bakgrunn og forholdet de har til sine hunder

Informantene i denne undersøkelsen er seks svært erfarne hundekjørere som alle har konkurrert i langdistanse hundekjøring i over 10 år, og har prestert på toppnivå i de største langdistanseløpene i Norge. Informantene kan derfor regnes som eliteutøvere i langdistanse hundekjøring. De kommer fra ulike landsdeler og har relativt stor spredning i alder. Det er tre kvinnelige og tre mannlige informanter. Noen av informantene har kun konkurrert i åpen klasse, andre kun i 8 spann klassen og noen av informantene har konkurrert i begge klasser. De representerer derfor både ulike miljøer og ulike konkurranseklasser innenfor langdistanse hundekjøring.

For å kunne forstå litt av bakgrunnen for at informantene driver med hundekjøring og med hvilket utgangspunkt de begynte med denne sporten, ble de i starten av intervjuet spurt om hvorfor de begynte med hundekjøring og hvilket forhold de har til hundene sine. Det kom frem at flere av informantene begynte med hundekjøring med utgangspunkt i at de alltid har vært glad i friluftsliv og har drevet med det hele livet. Informant E uttrykker seg slik:

«Jeg synes det var fint å ha med hunder på tur. Etter hvert ble det fler og fler hunder, og så ble det interessant å prøve seg på konkurranse.»

Et flertall av informantene legger stor vekt på at de alltid har vært veldig interessert og glad i hunder og i dyr generelt, og at det å holde på med hunder alltid har vært en viktig del av livet deres. Blant annet forteller flere at de sto mye på ski bak en hund som barn. Disse informantene trekker også frem at kjærligheten til hundene er en av hovedgrunnene til at de driver med hundekjøring. Informant C uttrykker seg slik:

«Å være sammen med hundene mine er kjærlighet, terapi og alt mulig for meg.»

Informant A trekker frem at han alltid har likt å konkurrere og at det er det ekstreme ved de lange løpene og det å kunne strekke sin egen fysiske og mentale grense som fasinerer han med hundekjøringssporten. Samtidig er en av grunnene til at han begynte med hundekjøring også at løpene foregår ute i naturen, og det at man må takle alt som måtte komme av utfordringer underveis.

Informantene har altså litt ulike begrunnelser for hvorfor de begynte med hundekjøring, men felles for de alle er at samtlige trekker frem at de alltid har vært glad i å være ute i naturen. De fleste vektlegger det at de er utrolig glad i holde på med hunder, mens et fåtall vektlegger det at de er glad i å konkurrere, utfordre seg selv og strekke grenser. Likevel vil det være grunn til å anta at samtlige informanter både liker å konkurrere og utfordre seg selv, og samtidig er svært glad i å holde på med hunder, for å velge å drive med langdistanse hundekjøring som konkurransesport.

Når det gjelder hvilket forhold informantene har til sine hunder, beskriver samtlige at de har et personlig forhold til alle hundene og at de knytter svært nære og sterke bånd til hundene, som blant annet bygger på et gjensidig tillitsforhold. De fleste informantene vektlegger at de er svært glade i hundene sine, mens enkelte vektlegger betydningen av å ha et lederskap over hundene. Jeg har valgt ut to sitater som gjenspeiler hvordan de fleste informantene beskriver forholdet til hundene sine:

D: «Jeg er veldig glad i hundene mine, de er mine venner, min familie og mitt liv. Jeg liker å kjenne de godt, og jeg liker å gjøre alt med hundene. Jeg har valgt å ikke ha kennelhjelp, fordi jeg gjerne vil følge med på alt selv, og jeg prøver i det lengste å ha hundene mine så lenge som mulig. Så jeg gjør det jeg kan for at de skal kunne være med i spannet så lenge som mulig.»

B: «Forholdet jeg har til hundene mine er ekstremt tett. Hver hund er en del av familien, selv om vi har et profesjonelt forhold i tillegg. Samtidig er det ekstremt store følelser og en tett tilknytning til hver enkelt hund.»

Hvilket forhold informantene har til hundene vil diskuteres videre under punkt 6.2.4.

6.2 Oppfatninger og forståelser av dyrevelferd

Dette første tema belyser hvordan informantene forstår begrepet dyrevelferd, hvilke faktorer de oppfatter kan medføre god og dårlig dyrevelferd for hunder som benyttes i langdistanse hundekjøring, og hvor de mener at «grensa går», for god dyrevelferd under et langdistanseløp. Avslutningsvis vil jeg oppsummere de viktigste funnene og diskutere disse.

6.2.1 Forståelser av begrepet dyrevelferd

Da jeg stilte informantene spørsmålet om hvordan de forstår begrepet dyrevelferd, var det tydelig at de alle tolket spørsmålet som at jeg spurte etter hvordan de forstår begrepet dyrevelferd, ut fra hva som gjelder for hunder som benyttes i langdistanse hundekjøring. En uttalelse som går igjen blant informantene er at dyrevelferd for dem handler om at «*hundene til en hver tid skal ha det godt*». I dette legger de at hundene skal ha det gode kennelforhold der de bor, som blant annet innebærer at de har et tørt og lunt sted å hvile, at de får det de trenger av næringsrik mat, at de har tilgang på friskt vann, og at de får vaksiner og medisinsk oppfølging når de trenger det.

I tillegg legger informantene også i begrepet at hundene ikke skal være understimulert, men får være i fysisk aktivitet, og sosialiseres med andre hunder og mennesker. De fremhever også at dyrevelferd for dem handler om å behandle hundene som enkeltindivider, blant annet ut fra hva man ser at de ulike individene liker og ikke liker, kommuniserer med de og behandle hundene på hundenes premisser, ved å ikke overbelaste de, eller forlang ting som de ikke har forutsetninger for å mestre. Dette ble blant annet uttrykt slik:

B: «Dyrevelferd for meg er det å hele tiden hjelpe hunden og gjøre det jeg kan for at hunden skal ha det bra. Det er viktig at hunden får bestemme litt selv om hva den synes er godt. (...) Vi har for eksempel mange hunder som vi kan ta inn i huset, men som vi ser at trives bedre når de er ute, og da må dem få lov til å bo ute. Vi har også noen hunder som liker å være inne, og de får lov til å være med inn innimellom. Dyrevelferd for meg er å kommunisere med hunden og legge til rette for det hunden ønsker.»

E: «Jeg forstår dyrevelferd sånn at hundene ikke skal lide noe overlast sånn i forhold til hva som er naturlig for dem. Dagliglivet til hundene skal være bra. De skal ha det bra på kennelen der de bor, de skal ha omgang med hverandre, de skal ha omgang med oss, de skal trenes, de skal aktiviseres på alle mulige måter

hele året, de skal føres godt, de skal har tilgang til vann og i det hele tatt ha det godt.»

C: «Dyrevelferd er hvordan man behandler hundene sine og da tenker jeg på alt, som å behandle dem som enkeltindivider, hvordan de skal ha det i hverdagen og hvordan man velger å bruke dem som konkurransedyr. Alt som er til dyrets beste favner egentlig alt.»

Selv om informantene uttrykker seg ulikt tolker jeg beskrivelsene deres slik at de har en svært lik forståelse av begrepet dyrevelferd.

6.2.2 Faktorer som kan medføre god og dårlig dyrevelferd

Informantene oppfatter at en av de helt grunnleggende faktorene for å ivareta dyrevelferden i langdistanse hundekjøring, er å kjøre på sine egne hunders premisser. I tillegg mener de det er viktig å hele tiden være oppmerksom og følge nøye med på hundene. Derfor oppfatter de det som svært viktig å ha evnen til å kunne «lese hundene» og kommunisere med de, for kunne forstå hva hundene har kapasitet til og hva hundene selv ønsker. Mange av informantene trekker samtidig frem at de derfor mener det er svært viktig å forberede hundene så godt som overhode mulig på alle elementer de vil kunne møte i en konkurransesituasjon, og ikke utsette hundene for noe under løp, som de ikke har trent på. Informantene oppfatter derfor at det å ha for høye forventninger til hundene, eller det å kjøre hundene «over evne», fører til svært dårlig dyrevelferd under langdistanseløp. To av dem sa det på denne måten:

C: «I konkurransesammenheng er det svært dårlig dyrevelferd når hunder kjøres over evne, altså når hundekjøreren presser hundene mye lenger enn det de er trent for.»

B: «Å forvente mer av hunden enn det hunden ønsker, eller har kapasitet til, er dårlig dyrevelferd.»

Informantene oppfatter også at tillitsforholdet mellom hunder og hundekjørere er svært viktig for å ivareta god dyrevelferd under konkurranser. De mener derfor det er svært viktig å tilbringe mye tid sammen med hundene, og ikke ta hundene med på noe de ikke mestrer for å bygge og ivareta dette tillitsforholdet. Informant E poengterer i denne sammenheng at det å ikke kjenne alle hundene i spannet sitt under en konkurranse, potensielt kan føre til dårlig

dyrevelferd. Derfor mener han at det å låne hunder av andre hundekjørere under konkurranser, er en uting som forekommer i sporten:

«Jeg synes det er veldig dårlig dyrevelferd å reise til Finnmarksløpet og ta imot en eller flere hunder som du har lånt og aldri har prøvd i spannet ditt før, som du ikke kjenner, og som ikke kjenner de andre hundene i spannet. Du kan ingenting om den hunden. Man skal kjenne hundene sine. Det å låne hunder synes jeg er stor uting, og jeg mener det er en risikofaktor for dårlig dyrevelferd.»

For at hundene skal ha god velferd i det daglige, trekker informantene frem at de oppfatter trygghet, forutsigbarhet og harmoni i flokken, som svært viktig for at hundene skal ha god dyrevelferd. I sitatet nedenfor beskriver informant D hvorfor han mener harmoni i flokken er så viktig:

«Jeg tenker at harmoni i flokken er veldig viktig, altså at dem er i en flokk hvor dem er trygge på hverandre og har sin plass hvor dem kan hvile uten å være stressa.»

Det at noen hunder blir «kasteballer» i hundekjørermiljøet, oppfatter derfor flere av informantene at medføre dårlig dyrevelferd. Begrepet «kasteballer» bruker de om hunder som stadig blir solgt eller gitt vekk til nye hjem, fordi hundekjøerne ikke er fornøyd med hundene. En annen ting som trekkes frem er at de mener det er viktig at hundene får lov til å gjøre det de er «skapt til» for at de skal trives og ha det godt. Derfor mener de det er viktig at hundene ikke blir inaktive i lengre perioder. Informant A forklarer dette slik:

«Det viktigste for en trekkhund er at den får lov å gjøre det den er skapt til, og for en trekkhund er det største i livet å få lov til å løpe, og løpe sammen med flokken sin og få bruke krefter sine. Da har hunden det bra.»

Følgene faktorer som her oppramsers, oppfatter informantene derimot kan medfører dårlig velferd i hundenes dagligliv; mangel på daglig kontakt og sosialisering, mangel på tillit og trygghet, mangel på fysisk aktivitet, mangel på restitusjon og hvile, mangel på riktig ernæring og tilgang til vann, mangel på tilstrekkelig pels til å ha de komfortabelt ute under alle værforhold, mangel på behandling av syke og skadde hunder, mangel på vaksiner og ormekurer, og dårlige kennelforhold i form av dårlig oppstalling, hundehus uten tilstrekkelig

med halm eller med fuktig halm, hundehus som ikke gir tilstrekkelig beskyttelse mot vær og vind, mangel på skygge, mangel på renhold av kennelen, samt mangel på muligheten til å kunne være løse og løpe fritt. Alle faktorene trekkes imidlertid ikke fram av samtlige. Dette kan skyldes at ikke alle informantene husket å nevne alle faktorene de i utgangspunktet oppfatter kan medføre dårlig dyrevelferd. Imidlertid kan det også skyldes at ikke alle informantene er enige i at alle faktorene kan medføre dårlig dyrevelferd. Dette kommer ikke frem i datamaterialet.

De fleste informantene utdyper at for lavt inntak av væske og næring hos hunder som deltar i langdistanse hundekjøring, erfaringsmessig fører til at risikoen for sykdom og skader økes. Informant B er en av dem som utdyper dette:

«En hund som får i seg for lite væske og næring, vil få betraktelig høyere risiko for skader mener jeg. Det jeg har erfart, er at ved mangel på væske og ernæring blir hunden trøtt, den blir gjerne litt ukonsentrert og den begynner å gjøre feil som fører til at den snubler eller trækker feil, eller at den ikke har den samme restitusjonsevnen som de andre hundene.»

Det trekkes også frem at det å kjøre med høy fart, øker risikoen for skader hos hundene, og at dette potensielt kan medfører dårlig dyrevelferd. Andre informanter påpeker at lite hvile under løpene, øker risikoen for nedsatt dyrevelferden. Det ser ut til at disse faktorene vektlegges noe ulikt av informantene. Det nevnes imidlertid at det kan være individuelle forskjeller mellom hvilke forhold hundene takler, ut fra ulikheter i hundenes kroppsbygning og hvordan de er trent.

6.2.3 Hvor går grensa?

Informantene ble spurt om de kunne beskrive sin oppfatning av «hvor grensa går», for hvor langt en hund kan «presses» under et langdistanseløp, uten at det går på bekostning av hundenes velferd. Flere mente at dette avhenger av situasjonen man er i, og hva man legger i begrepet «å presse». Her følger utvalgte sitater som gjenspeiler informantenes oppfatning av dette:

E: «Du sier det vel egentlig der, at i det øyeblikket du begynner «å presse», så er det vel egentlig gått for langt. Hvis en hund er trøtt og du ber den om å gå, litt sånn; Hei, nå må du våkne, vi skal på jobb! Det kaller ikke jeg å presse en hund, men at man får en hund motvillig til å fortsette, det er å presse en hund.»

C: «Jeg vil si at du har gått over grensen når du ser at hunden ikke er glad. At de er slitne er ikke farlig, men om du merker at en hund mister gleden med å skulle ut å løpe, så har man gått over en grense. Jeg synes jo at hundene skal vise glede og vise at de vil løpe. Et spenn som bare daffer ut av et sjekkpunkt er stusslig synes jeg. Er du kommet dit at du må hale flere av hundene opp av halmen når de skal ut på en ny etappe, er du gått langt over streken.»

Det er denne oppfatningen som går igjen blant alle informantene. Altså at hundene skal løpe og trekke sleden frivillig, og at de skal gjøre det med glede. Dersom en hund er motvillige til å fortsette, men hundekjørere likevel ber den om å det, mener informantene at man har gått over grensa for det de definerer som god dyrevelferd. Informantene forteller at holdningene deres til «hvor grensa går» ikke har endret seg gjennom de årene de har drevet med hundekjøring. Men fordi de har fått økt kunnskap og erfaring, mener de å ha blitt flinkere til å lese hundene og se hva hundene trenger. Dermed unngår de å gjøre like mange «tabber» som de gjorde tidligere.

6.2.4 Oppsummering og diskusjon av oppfatninger og forståelser av dyrevelferd

Slik jeg tolker datamaterialet, har informantene en svært lik forståelse av begrepet dyrevelferd, som dreier seg om at dyr som holdes av mennesker skal behandles slik at de til enhver tid har det godt både fysisk og mentalt. I tillegg oppfatter de at dyrevelferd handler om å tilrettelegge forholdene dyrene lever under, slik at de opplever å mestre sitt miljø, og slik at de har det de trenger for å ha god helse og god livskvalitet. Informantenes oppfatninger og forståelser av dyrevelferd tyder på at de både bygger på en naturvitenskapelig- og en samfunnsvitenskapelig forståelse av begrepet. Det vil si en oppfatning og forståelse som både bygger på faktorer innenfor biologi og etologi, men som også bygger på etikken i forholdet mellom mennesker og dyr (Norges Forskningsråd, 2005).

Innenfor det biologiske aspektet, som er den første av de tre tilnærmingene Norges Forskningsråd (2005) viser til, trekker informantene frem en rekke faktorer de mener er viktige for at hundene skal få dekket sine adferdsmessige og fysiologiske behov, og for at hundene skal ha god helse og liten risiko for skader og overbelastning i forbindelse med sporten de utøver. De trekker også frem mange faktorer de mener er viktige for at hundene skal oppleve så lite stress og frykt som mulig, og for at hundene skal oppleve mestring og psykisk balanse. Dette tyder derfor på at informantene deler syn med

Broom (1986). Denne definisjonen beskriver velferd som individets tilstand med hensyn til hvordan det mestrer sitt levested.

Innenfor det subjektive følelsesaspektet, som er den andre tilnærmingen Norges Forskningsråd (2005) viser til, trekker informantene blant annet frem tillitsforholdet mellom hund og hundekjører, trygghet og harmoni i flokken, og det å tilrettelegge for individuelle ønsker og følelser, som viktige for at hundene skal ha det godt. Dette viser at informantene har en oppfatning av at hundene har det godt når de føler seg bra, opplever sin egen situasjon som god, og har det de ønsker. Det kommer ikke frem om informantene mener at dersom hundene subjektivt opplever sin følelsesmessige tilstand som god, så kan dette oppveie for redusert helse. Men av den grunn at ingen av informantene trekker frem fravær av sykdom som en viktig faktor for at hundene skal ha god velferd, kan det tyde på at de oppfatter at så lenge hundene får det de trenger av pleie og medisinsk behandling i forbindelse med sykdom, så er ikke hundenes velferd redusert. Denne oppfatningen kjennetegner ifølge Sandøe et al. (2000) et hedonistisk synspunkt på dyrevelferd.

Den tredje tilnærmingen som Norges Forskningsråd (2005) viser til, trekkes også frem av flere av informantene. De uttaler at hundene må få lov til å gjøre det de er skapt til og leve ut sin naturlige adferd, for at de skal trives og ha det godt. Dette viser at flere av de har en oppfatning om at muligheten til å leve ut sin artstypisk adferd, er viktig for dyrevelferden. Materialet viser derfor en forståelse av dyrevelferd som bygger på elementer fra samtlige av de tre ulike tilnærmingene til hvordan dyrs livskvalitet vektlegges. Dette betyr at informantene har en oppfatning og forståelse som har svært mye til felles med «de fem friheter», som er Brambellkommissjonens definisjon av dyrevelferd (Norges Forskningsråd, 2005). Dette er forøvrig også er den definisjonen Mattilsynet (2016) bruker for å definere dagens norske dyrevelferdsstandarder.

Datamaterialet viser også at samtlige vektlegger de tre velferdsindikatorer, sunnhet, fysiologi og adferd, når de skal forklare hva de oppfatter som god og dårlig velferd for en trekkhund (Sandøe et al., 2000). Uttalelsene sier imidlertid lite om hvordan velferdsindikatorer vektlegges innbyrdes. Jeg tolker datamaterialet dit hen at oppfatninger om hva som er viktig for at hundene skal ha det godt, har mest til felles med et hedonistisk synspunkt (Sandøe et al., 2000). Begrunnelsen for at jeg tolker der slik, er fordi det tyder på at informantene oppfatter at syke og skadde hunder, ikke

nødvendigvis har dårlig velferd, så lenge de får den pleie og medisinske behandling de trenger. De oppfatter også at mye stress medfører ubehag for hundene. I tillegg er det ingenting som tyder på at de oppfatter at hundene har nedsatt velferd, fordi de ikke kan utvise nøyaktig samme adferd som sine frittlevende slektninger, slik Sandøe et al. (2000) har som kjennetegn på et hedonistisk synspunkt.

Informantene trekker også i stor grad frem den samfunnsvitenskapelig forståelse som Norges Forskningsråd (2005) viser til, i sin oppfatning og forståelse av dyrevelferd. De påpeker at forholdet mellom hunder og hundekjørere er avgjørende for å kunne ivareta god dyrevelferd, spesielt i forbindelse med trening til- og deltagelse i langdistanse hundekjøringskonkurranser. Dette forholdet beskriver informantene at er avhengig av en rekke elementer. Det trekkes blant annet frem at gjensidig tillit og respekt for hundenes evner er svært viktige elementer i dette forholdet. Informantene forteller at de bygger opp denne tilliten gjennom å tilbringe svært mye tid med hundene, behandle hundene på hundens premisser, og gjennom å aldri kjøre hundene over evne, eller forlange ting av hundene som de ikke har forutsetninger for å mestre. Det fremheves også hvor viktig kommunikasjon er, og hvor viktig det er å ha evnen til å kunne «lese hundene», for å kunne forstå hva hundene har kapasitet til, og hva de selv ønsker. De mener også det er viktig å kjenne hver enkelt hund godt, for å være i stand til å oppfatte og tolke små signaler hos hundene, dersom noe er galt, samt at de mener det er veldig viktig å behandle hundene som enkeltindivider og ta hensyn til hver enkelt hunds behov. Dette samsvarer med funnene i Kuhl (2011) sin studie av elementene og kvaliteten i forholdet mellom hundekjørere og deres hunder.

Som vist innledningsvis i kapittelet om informantenes bakgrunn og forholdet de har til sine hunder, forteller alle informantene at de har et svært nært forhold og sterke følelser for sine hunder. Dette tyder på at de ikke ser på sine hunder som objekter for menneskelige formål, men som sine venner, som gir dem glede og tilfredsstillelse (Landbruksdepartementet, 2003). Dette tolker jeg som at informantene oppfatter at hundene har moralsk status, og at dette medfører at de har et ansvar for å ivareta hundenes ve og vel, som er utgangspunktet for både en utilitaristisk- og et rettighetsfilosofisk synspunkt (Føllesdal, 2000). Dette tyder også på at de oppfatter at hundene ikke skal påføres unødige påkjenninger og belastninger, jamfør Dyrevelferdsloven §3 (2009). Derfor tolker jeg det slik, at det er mye som tyder på at informantene har et hybridetisk synspunkt, slik Campbell (2012) presenterer i sin artikkel. Årsaken til at jeg tolker det slik, er at det virker som at informantenes bygger sitt syn på et utilitaristisk utgangspunkt, der den totale nytten for hunder og hundekjørere ved å holde på

med den aktiviteten de elsker, oppveier for ulempen det medfører for hundene å bli utsatt for fysiologisk stress, samt en risiko for sykdom og skader. Samtidig anerkjenner de at dyrene har rett til å bli beskyttet mot unødige påkjenninger og belastninger, inntil et visst nivå i forbindelse med sporten de utøver.

Sammenlikning med VKM-rapporten

Informantenes oppfatning av hvilke faktorer som kan medføre en risiko for dårlig dyrevelferd for trekkhunder, er stort sett de samme faktorene som VKM-rapporten (2017) hevder at kan medføre redusert dyrevelferd. I rapporten poengteres det imidlertid at det finnes mange kunnskapshull knyttet til risikovurderingen i forbindelse med permanent utendørs hundehold, samt for hunder som benyttes til langdistanse hundekjøringsløp. Eksempelvis trekker rapporten frem at det ikke finnes vitenskapelige data om effekten av utilstrekkelig hvile hos sledehunder under deltakelse i langdistanseløp (VKM, 2017). I og med at informantene ikke presiserer risikofaktorene like spesifikt som rapporten, er det imidlertid usikkert om informantenes oppfatninger samsvarer fullt og helt med de risikovurderinger som fremlegges i rapporten. Det er likevel ingenting ved informantenes uttalelser som tyder på at noen av informantene har en oppfatning som strider imot rapporten.

Oppfatninger av etisk akseptabel bruk av dyr i konkurranser

Datamaterialet viser at informantene også har en svært lik oppfatning av «hvor grensa går», for hva som er god dyrevelferd under et langdistanseløp. De mener at grensa går der hvor hundene fremdeles viser at de ønsker å løpe og synes det er gøy. Selv om det tyder på at det er informantens personlige etiske synspunkt som har definert denne grensa, er det imidlertid verdt å merke seg at løpsarrangørenes regelverk setter krav til at alle hunder skal forlate sjekkpunktene uten tvang, og at regelbrudd kan medføre diskvalifisering (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d). Det er derfor ikke utenkelig at løpsarrangørenes regelverk er en påvirkende faktor på informantenes oppfatning av denne grensen. Likevel tyder datamaterialet på at dette virker å være et etos i langdistanse hundekjøring, fordi jeg tolker informantenes uttalelser slik at det er deres etiske synspunkt og moralske verdier som ser ut til å definerer deres oppfatning av denne grensen (Loland, 2015).

Campbell (2012) diskuterer også grensesetting for akseptabel bruk av dyr i konkurranser i sin artikkel. Her poengterer hun at i mange idrettsaktiviteter der mennesker benytter dyr, så etterligner denne aktiviteten hva dyret ville gjort i sitt naturlige miljø. Imidlertid stiller hun spørsmål ved om det at et dyr utfører en aktivitet

naturlig, er et tilstrekkelig argument for å be dyret om å utføre aktiviteten, og om det dermed er etisk forsvarlig av oss mennesker å stille krav til dyrene, selv om de er i stand til utføre aktiviteten og tilsynelatende villige til å gjøre det vi ber dem om.

Informantene fremhever at alaska huskyene elsker å løpe, og at dette er deres naturlige adferd. Dette virker å være en allmenn oppfatning i hundekjørermiljøet, da NHF (2008) også poengterer i sine «retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder» at hundene er idrettsutøvere, som er avlet og trent for det de elsker, som er å løpe i et hundespann. Informantene mener derfor at så lenge hundene løper og trekker sleden frivillig, så er den fysiske påkjenningen hundene utsettes for innenfor grensen for hva de mener er god dyrevelferd. Med utgangspunkt i de kritiske spørsmålene Campbell (2012) presenterer, kan vi imidlertid stille spørsmål ved om det er naturlig adferd for en alaska husky å løpe 1200km i løpet av en uke, eller 570km i løpet av 3 døgn? Og dersom det ikke er det, er det da etisk forsvarlig av oss å be de om det?

Ved å argumentere for at dyrets naturlige evner er grensen for hva som er etisk akseptabelt å be dyrene om å gjøre, blir det etisk uakseptabelt å involverer et dyr i en konkurranse som utfordrer grensene for dets fysiologiske evner (Campbell, 2012). Ut fra dette synspunktet vil nok ikke langdistanse hundekjøring, som er en sport der hundenes fysiologiske evner utfordres, være etisk akseptabel. Dette synspunktet er altså en annen måte å tolke hva som er etisk akseptabel bruk av dyr i idrettsaktiviteter, enn det synspunktet mine informanter representerer.

6.3 Praksiser knyttet til dyrevelferd

Under dette andre temaet vil jeg først presentere informantenes praksiser knyttet til hundehold, samt trening og konkurranser, og hvilke begrunnelser de har for å velge disse praksisene. Videre vil jeg presentere datamaterialet som viser om informantene selv føler at de tidligere har «gått over grensen», for det de i ettertid mener er god dyrevelferd, hva som i så fall fikk de til å gjøre dette, og hvilke tanker og følelser som oppsto i etterkant. Deretter vil jeg presentere datamaterialet som viser om informantene har endret i sine praksiser de siste årene. Avslutningsvis vil jeg oppsummere de viktigst funnene og diskutere disse.

6.3.1 Praksiser knyttet til hundehold

Oppstalling: Fem av seks informantene har sine voksne hunder på kjetting, og sier de foretrekker dette fordi de mener at hundene trives bedre når de står på kjetting, og har sin egen

plass hvor de kan trekke seg tilbake og ha sitt eget privatliv, uten å bli forstyrret av en annen hund. De mener at denne oppstillingsmetoden fører til mye mindre stress og rivalisering mellom hundene. Noen av informantene legger til at de også mener at dette er den tryggeste metoden, fordi dette gjør at de ikke risikere at hundene begynner å sloss med hverandre. Samtidig passer de på at plasseringen er slik at hunder som liker hverandre står ved siden av hverandre.

Imidlertid har samtlige av disse informantene noen hundegårder hvor de har løpske tisper, fordi de ikke vil risikere tjuvparring. De har også tisper med valpekull i hundegårder. Noen har også to og to unghunder sammen hundegårder, sånn at de kan leke sammen og være litt i aktivitet, siden de ikke trenes like mye som de voksne hundene. En informant har derimot alle sine hunder i hundegårder og påpeker at han ikke ønsker å ha sine hunder på kjetting, fordi han ikke er enig i at dette er god dyrevelferd. Han begrunner dette med at han ønsker at alle hundene skal ha muligheten til å kunne bevege seg fritt og ha en interaksjon med en annen hund.

Hundehus: Halvparten av informantene forteller at de har fullisolerte hundehus, mens to informanter forteller at de har hundehus som er isolert i gulv og tak. En informant har uisolerte hundehus, men forteller at han har en «varmebu» der hundene kan hvile inne når det er veldig kaldt, eller som restitusjon etter harde treningsøkter. Alle informantene som har isolerte hundehus forteller at de har dette fordi de mener at det øker komforten til hundene når de hviler, samt at det fører til at hundene forbrenner mindre næring fordi de lettere holder normal kroppstemperatur. En av informantene som har isolerte hundehus forteller at han har følgende erfaring med dette:

«Første vinteren vi bodde her så bygde vi ett isolert hundehus, og så roterte vi på å ha hundene i det huset. Når vi skulle sette dem på plass etter å ha hatt dem løs, så var det kamp om å få ligge i det huset. Så det var helt åpenbart at hundene foretrakk det huset. Året etter lagde vi 30 isolerte hundehus og opplevde at vi brukte mye mindre fôr, for de holdt vekta veldig mye bedre. I tillegg så koser de seg mye mer og har det mye bedre i et isolert hundehus, og det er åpenbart at de restituerer bedre.»

Antall hunder: Fem av informantene forteller at de har mellom 16-30 hunder i kennelen totalt. Dette antallet inkluderer for nesten alle informantene også noen valper, unghunder, og/eller

pensjonister. En informant har en kennel som er en del større enn de andre, grunnet at kennelen også er en kommersiell virksomhet. Alle informantene med mellom 16-30 hunder forteller at en av grunnene for at de velger å ikke ha flere hunder enn det de har, er at de ønsker å ha god nok tid til hver enkelt hund. Dette gjør at har de muligheten til å kjenne hvert enkelt individ bedre og lettere kan se de ulike behovene hundene har og lettere kan tilrettelegge for disse behovene, forteller de. I tillegg forteller de at det å ha god nok tid til hver enkelt hund, og det å se de ulike behovene hundene har, ofte gjør det mulig for dem å få ut et større potensiale i de hundene man har. Sitatene nedenfor gjenspeiler dette:

D: «Jeg velger å ha såpass få hunder hjemme fordi jeg synes det blir for lite personlig forhold til hver og en hund hvis man har for mange. Jeg tenker at for meg så passer det ikke å ha en kjempestor kennel, jeg vil gjerne se alle hundene mest mulig. Jeg liker å ha ett spann å konsentrere meg om og da vet jeg at jeg gjør en full god jobb med det spannet.»

C: «Det å ha bedre tid til hver enkelt hund gir bedre dyrevelferd. Hvis man gjør de riktige tingene og har god tid til hver enkelt hund så tror jeg man kan få ut et mye større potensiale i de hundene man har. Når du har færre å velge mellom så leser du hver enkelt hund, du har mye mer kontroll og kan følge opp hundene. Med få hunder så har du også bedre økonomi til å ta deg av de hundene du har.»

Fôring: Flere av informantene fremhever at er svært opptatt av å gi hundene sine fôr av høy kvalitet, som inneholder den riktige sammensetningen av alle de næringsstoffer som hundene trenger for å ha god helse og prestere best mulig. De forteller at de er opptatt av at fôret skal inneholde gode proteinkilder, slik at hundene skal kunne bygge muskler. I tillegg er de opptatt av at hundene til en hver tid skal være i godt hold. Dette sikrer de ved å gi hundene ekstra mye fett når de trener mye og når det er kaldt forklarer de. Riktige ernæring er svært viktig for å forebygge skader presiserer informantene ved gjentatte anledninger. Derfor har de et stort fokus på at kostholdet til hundene skal være optimalt, for å ivareta god dyrevelferd i sin praksis. Informantene fremhever også at de er svært opptatt av å tilpasse fôringene etter temperatur, aktivitetsnivået til hundene og individuelle forskjeller, slik at hundene opprettholder en stabil kroppsvekt. Flere av informanter forteller at de derfor passer på at hundene ikke legger på seg for mye i roligere perioder, fordi det da blir tyngre for de å løpe, og de blir mer utsatt for overbelastninger og skader.

Kort oppsummert forteller informantene at deres praksis er at om høsten og vinteren, når treningsmengden er stor, får hundene fôring to til tre ganger daglig. Det er noen små variasjoner mellom det de ulike informantene forteller at de gjør, men de samme hovedprinsippene går igjen blant de alle. De varierer fôringene med en blanding av blant annet kjøtt, vom, laks og høyenergi tørrfôr, slik at hundene skal få i seg alle næringsstoffer de trenger og tilstrekkelig antall kalorier. Videre forteller informantene at i tillegg til fôringene, får hundene «snackinger» under trening og løp. «Snacking» er et uttrykk som i hundekjørermiljøet brukes om det å gi hundene et lite mellommåltid. Dette gir de for at hundene skal få påfyll av energi underveis når de løper, slik at hundene opprettholder et stabilt energinivå. Flere av informantene fremhever også at de siste årene har de fått et større fokus på å hele tiden tilby hundene friskt vann både før, under og etter trening og konkurranser.

Sosialisering og aktivisering: Alle informantene forteller at de tilbringer svært mye tid med hundene sine og at hundekjøring for dem er en livsstil som opptar det meste av fritiden deres. Fire av informantene forteller at de daglig lar hundene løpe løse og leke med hverandre på et inngjerdet område hjemme på sin eiendom, og at dette er noe både de selv og hundene koser seg veldig med. Dette fungerer både som en alternativ aktivitet de dagene de ikke trener i spann, men også som oppvarming eller nedtrapping før og etter spanntrening, eller som restitusjon dagen etter en tøff treningsøkt. Det fremheves at dette er en veldig fin måte for hundene å få beveget seg fritt og få brukt hele bevegelsesapparatet, slik at de unngår å stivner til. De informantene som ikke har et eget inngjerdet område hvor hundene kan løpe fritt, forteller at dette er noe de gjerne ønsker at de hadde, men at de bruker området hvor hundehusene står til å la hundene være løs. Noen av de forteller at de lar hundene løpe løse der svært ofte, andre forteller at de gjør det av og til.

6.3.2 Praksiser knyttet til trening

Treningsmengde og treningsprinsipper: Informantene opplyser at de trener hundene sine mellom 4000- og 6500 kilometer fra august og fram til Femundløpet eller Finnmarksløpet. De som deltar i F-650 og FL-1200 trener naturlig nok litt mer, enn de som deltar i F-450 og FL-500. De fleste poengterer at alle hundene i spannet ikke nødvendigvis trenes like mye, men at det er en individuell tilpasning i forhold til hver enkelt hund sine behov. Informant D forklarer det slik:

«Det handler om å se hvert enkelt individ. Det er ikke en flokk med hunder hvor alle skal behandles likt, det er faktisk 18 forskjellige hunder med forskjellige behov. Jeg leser de ut i fra om de synes det er gøy. Det er viktig for meg at de synes det er gøy, og at de virker fornøyde.»

Samtlige informanter forteller også at de er veldig opptatt av å legge til rette for stor variasjon i treningen til hundene. Informant A forklarer hvorfor han mener variasjon er så viktig slik:

«Jeg tenker det at variasjon gir motivasjon. Jeg tror hundene har det akkurat som oss, har vi en variert hverdag så trives vi bedre, enn med en ensformig hverdag. Så jeg tenker at jo mer hundene kan få være med på, jo mer artig har de og jo mer får du brukt alle typer muskler. En hund som løper i terrenget og klatrer opp bratte bakker, får en mye mer godt utvikla muskulatur.»

Informant E forteller at han også er svært opptatt av å trene hundene sine i variert terreng og ikke bare på en flat vei. Ved at hundene må bevege seg etter terrenget og ikke bare trækker på et flatt underlag hele tiden får hundene trent motorikk og de får styrket ulike muskler. Det er med på å forebygge skader hos hundene fremhever han. Samtlige informanter beskriver at de varierer treningen til hundene ved å variere lengden på treningsøktene, variere belastning, variere intensitet og varierer terrenget de trener i. Mange forteller at de også varierer treningsbelastningen fra uke til uke. Informant E forteller hvordan han gjør dette:

«Vi kan ha en uke hvor det er veldig tøff trening, tungt og langt og mye, og så blir det to uker etterpå med mye mindre trening. (...) Dette er noe vi gjennomfører gjennom hele sesongen.»

De fleste informantene forklarer at de starter den systematiske treninga forsiktig om høsten, så snart temperaturen tillater det, og trener med progresjon utover høsten frem mot sledesesongen for at hundene skal bygge muskler og kondisjon, og få sterkere sener og ledd, som gjør de rustet for store treningsbelastninger utover senhøsten og vinteren. Informantene forklarer at temperaturen må være under 12-14 grader for at de skal trene hundene i spann og at de i tillegg tar hensyn til luftfuktigheten. Informant D forklarer hvorfor:

«Er det 14 grader og høy luftfuktighet så drar jeg ikke ut på trening med spann. Da slipper jeg de heller bare løs i luftgården, sånn at de ikke blir overopphetet.»

Noen hunder blir veldig gira og går veldig hardt når man begynner å trene og da kan de lett bli overopphetet.»

I tillegg til å ha en treningsplan, der variasjon er et viktig prinsipp i planleggingen, forteller flere av informantene at de tilpasser treningen ut i fra hvordan de oppfatter dagsformen til hundene. De forteller også at de veldig opptatt av å passe på at hundene synes det er gøy, og at det ikke skal bli for mye, slik at hundene mister motivasjonen og gleden ved å løpe. Informanten forteller også at vær og føreforhold ofte er utslagsgivende for hvordan de trener hundene, og at føreforholdene ofte kan gjøre at det ikke mulig å trene hundene like mye uten å risikerer skader eller overbelastning. De forklarer at under slike forhold trener de enten mindre, eller reiser for finne mer optimale forhold, slik at de skal kunne holde en jevn progresjon i treningen.

Mange av informantene fremhever at de under trening har et stort fokus på å simulere det som skjer under konkurranser ved å ha «gjennomkjøringer», der de forsøker å skape et bilde for hundene av det de skal gjennom når de kommer på et løp. Spesielt utover vinteren sier informantene at de gjør dette:

E: «Når vi kommer litt ut på vinteren så har vi gjennomkjøringer. Da kjører vi to-tre, kanskje fire dager med et sånt regime at vi kjører noen timer, hviler noe timer, kjører noen timer, og slik fortsetter det. Hensikten er å få hundene til å spise, sove, hvile og komme inn i rutinene og trives med de rutinene som de vil møte på løp. Så det handler jo om å forberede de på det de møter på løp, slik at de ikke opplever noe på løp som vi ikke har trent på.»

A: «Er det etapper på 15 mil på løpene jeg skal delta i, så må jeg ha trent etapper på 15 mil. Skal jeg hvile i 3 timer på løp, må hundene ha trent på i hvile i 3 timer. Det hundene opplever på løp, skal de også ha opplevd på en trening. Derfor har jeg noen intensive treningsperioder hvor jeg prøver å simulere rytmen på løpet, men med utgangspunkt i treningsgrunnlaget de har på det tidspunktet.»

Forsiktig progresjon for unge hunder forteller flere av informantene at de er veldig opptatt av. De forteller at de ikke trener de unge hundene så hardt og at de ikke tar med de unge hundene på de lengste løpene, av den grunn at de ønsker å skåne dem for den treningsbelastningen som de mer rutinerte hundene har. Informantene forteller at dette er viktig for at de unge hundene ikke skal få en for tøff psykisk belastning, samtidig som at de heller ikke fysisk har godt av

for tøff trening de første to til tre leveårene. Flere forteller at de har erfart at forsiktig progresjon i treningen kan bidra til at hundene får en lenger løpskarriere, fordi hundene gjerne holder seg mer skadefri om treningsbelastningen økes forsiktig de første leveårene. Derfor ønsker de gjerne at de unge hundene skal gå kortere løp i begynnelsen, med mer hvile enn det man legger opp til når man ønsker å konkurrere i toppen.

Aktivitet om sommeren: De fleste informantene forteller at sommeren er en veldig rolig periode for hundene deres sammenliknet med resten av året, og at de da sjelden eller aldri trener hundene i spann. De forklarer at dette hovedsakelig skyldes at temperaturen gjør at det ikke er forsvarlig å trene hundene der de bor, fordi det er en reel risiko for at hundene blir overopphetet. To av informantene argumenterer også for at de mener hundene trenger en restitusjonsperiode om sommeren, fordi da får små muskelbrister og eventuelle overbelastninger i sener og ledd muligheten til å gro og bli helt bra før neste sesong.

Informant F forklarer:

«Vi veldig opptatt av at hundene skal stå lenge nok i ro dersom de har vært skada. Alle de små tingene som vi ikke ser etter sesongene er vi veldig opptatt av at hundene skal være kvitt før vi starter treninga igjen på høsten. Derfor lar vi hundene våre stå lenge stille etter sesongen slik at de blir kvitt alle de små tingene som vi ikke ser.»

Noen av informantene forteller at de om sommeren gjerne skulle ønske de hadde mulighet til å trene hundene om natten når det er kjøligere, men at de ikke kan gjøre dette av hensyn til naboer som sover. De forteller at det imidlertid hender at de reiser på fjellet for å trene om sommeren, men at de hovedsakelig holder hundene i aktivitet ved å la de løpe løs og leke med hverandre, samt at de kaster pinner eller ball med hundene. Noen forteller at de av og til tar med seg noen av hundene for å bade, spesielt når det er for varmt for annen aktivitet. Likevel forteller informantene at gjerne skulle ønske de kunne legge bedre til rette for å aktivisere hundene om sommeren og gi de muligheten til bade og kjøle seg ned under lek.

En av informantene forteller at han trener hundene på akkurat samme måte om sommeren som på vinteren, bare i mindre mengder. Han forklarer at han bor slik til, at det stort sett er forhold for å trene hele sommeren. Sommeren 2018 var imidlertid spesielt varm, men det løste han ved å sove om ettermiddagen når han kom fra jobb, for så å stå opp igjen rundt midnatt og dra ut på trening med hundene da.

Hvile og restitusjon: Mange av informantene fremhever at de mener riktig og god ernæring er svært viktig for at hundene skal restituere godt, derfor har de som nevnt et stort fokus på dette. Tre informanter opplyser at de har en «innekennel» der hundene ofte får hvile etter harde treningsøkter, eller når det er veldig kaldt ute. Dette mener informantene har en svært positiv effekt på restitusjonen til hundene, fordi de erfarer at hundene er mindre skadet og mindre stive i muskulaturen, som følge av at de får restituert bedre når de kan ligge inne i varmen. De mener også at de ser at restitusjonsprosessen går raskere. I tillegg erfarer de at hundene setter svært stor pris på dette og koser seg når de kan ligge utstrukket og komfortabelt inne i et oppvarmet rom, i stede for å krølle seg sammen i et kaldt hundehus. I sitatet som følger forklarer informant C hvorfor han mener det er logisk at hundene foretrekker å hvile utstrukket til fordel for å ligge sammenkrøllet i et hundehus:

«Når en hund har blitt trent og det er kaldt ute så kryper den rett inn i huset sitt og krøller seg sammen, mens om høsten når det ikke er spesielt kaldt ser du at hundene legger seg oppå taket på huset sitt eller på bakken og strekker seg ut i hele sin lengde.»

Av de informantene som ikke har «innekennel» har flere et stort ønske om å få bygget en slik, fordi de har stor tro på dette er noe hundene vil kunne ha et godt utbytte av. Disse informantene forklarer at det de gjør for å legge til rette for god restitusjon, er å sørge for at hundene hele tiden har rikelig med tørr halm i husene sine, slik at de kan hvile lunt.

6.3.3 Praksiser knyttet til konkurranser

Kjøreplaner: Intervjumaterialet viser at informantene tar utgangspunkt i litt ulike ting når de planlegger hvordan de skal kjøre et løp. Noen informanter forteller at de gjerne ønsker å hvile på sjekkpunktene og derfor planlegger treningen ut i fra de ulike etappelengdene som løpet de skal delta i gir, og trener på tilsvarende etappelengder på forhånd. Andre forteller at de gjerne vil holde en så jevn rytme som mulig når de deltar på løp og planlegger derfor å hvile mye utenfor sjekkpunktene, med en rytme der hundene løper omtrent like langt på hver etappe.

Flere av informantene forteller at de ofte ser tilbake på det de selv har gjort tidligere under løp og gjøre justeringer i planene ut i fra hva de har erfart at fungerte godt og hva de har erfart at ikke fungerte så godt for sine hunder. Noen få sier at de også gjerne ser litt på hva andre hundekjørere som har gjort det godt tidligere har gjort, mens andre sier de aldri ser på hva konkurrentene har gjort, eller tenker på hva konkurrentene sier planlegger å gjøre, når de skal

planlegge sitt eget løp. Disse informantene sier at de fullt og helt konsentrerer seg om sitt eget hundespenn og legger planer ut fra hvordan de har fått trent og forberedt spennet sitt den sesongen slik disse informantene beskriver:

C: «Jeg legger opp kjøreplanen med utgangspunkt i om jeg har kjørt løpet før og så gjør jeg justeringer. Jeg stikker også fingeren i jorda og tenker over om jeg har et bra spenn som er godt nok trent for å legge opp en kjøreplan for å være med i toppen, hvis ikke så moderer jeg planen og legger opp til mer hvile.»

E: «Jeg tenker på mange ting når jeg skal legge opp kjøreplanen, men det eneste jeg ikke tenker på, er hvordan de andre har tenkt til å kjøre. (...) En av tingene jeg tenker på er at hvis det er veldig tungt, så må jeg stoppe oftere enn hvis det er lette forhold. Er det lette spor, slik at hundene ikke bruker så mye energi, kan jeg gjerne kjøre litt lenger før jeg hviler.»

Til tross for noen ulikheter, er det en rød tråd i det at alle informantene sier at de legger opp kjøreplanen sin etter hvordan de har fått trent spennet sitt den sesongen og de forutsetningene spennet har før start. I tillegg forteller samtlige at de gjør justeringer underveis for å tilpasse planen sin etter uforutsette forhold som blant annet vær og føreforhold og ikke minst hvordan formen til hundene er underveis i løpet. Informantene forklarer at dersom de ser at hundene trenger mer hvile, legger de inn mer hvile. Ser de at hundene ikke får i seg nok næring eller mangler appetitt, gjøre de justeringer slik at hundene får i seg mer næring.

Sjekkpunktrutiner: Datamaterialet viser at informantene også har ulike praksiser når det gjelder sjekkpunktrutiner. De fleste informantene forteller at rekkefølgen de gjør ting på avhenger av blant annet temperatur og en vurdering de gjør der og da ut fra hva de mener at hundene først og fremst trenger på det aktuelle sjekkpunktet. Nedenfor følger noe utvalgte sitater der informantene beskriver hvorfor de velger å legge opp sjekkpunktrutinene ulikt:

B: «Jeg legger opp sjekkpunktrutinene veldig forskjellig. Det avhenger av temperaturen og utfordringer på sjekkpunktet. Ofte gjør jeg litt arbeid før jeg kommer inn på selve sjekkpunktet også. Er det veldig kaldt, er det viktig at man er nøye på snackinga underveis for å hele tiden holde systemet i gang. Er det veldig kaldt, er det også viktig å ta av sokker og få lagt ut halmen som beskytter muskulaturen. Er det derimot veldig mildt så liker hundene å rulle i snøen, da er det viktigere å gi dem vann og mat raskt.»

E: «Jeg begynner å planlegge hva jeg skal gjøre en halvtime før jeg kommer dit jeg skal stoppe. Hvis jeg har en følelse av at hundene er veldig tørste, gir jeg de kaldt vann så fort som mulig. Hvis jeg opplever at de er kjempetrøtte, så tenker jeg at her er det om å gjøre å få lagt ut halmen så fort som mulig. (...) Alt dette varierer avhengig av hvordan jeg opplever hundene på vei inn mot der jeg skal hvile og temperatur.»

To informanter forteller at de har en fast rutine de følger på hvert eneste sjekkpunkt. Denne rutinen er nøye planlagt for at den skal være mest mulig effektiv slik at hundene skal få raskest mulig det de trenger, noe sitatet nedenfor illustrerer.

F: «Jeg har faste sjekkpunktrutiner. Jeg synes det er viktig at de får vann, mat og restitusjon så fort som mulig, og at jeg ikke bruker noe unødig tid på ting.»

En gjenganger blant alle informantene er at de har et stort fokus på å få i hundene tilstrekkelig mengde næring under løpene. Hvordan de beskriver at de løser dette varierer litt, men ofte gjør de mange individuelle tilpasninger ut fra hva hundene liker, samt at de tilbyr et bredt utvalg av ulik mat, slik at alle hundene får noe de vil spise. I tillegg til å få i hundene nok og riktig næring forteller mange av informantene at de har fokus på å tilby hundene friskt vann ofte. Mange av informantene forteller også at de har fokus på å være så effektive som mulig på sjekkpunkt, slik at hundene får lagt seg til å sove raskest mulig, slik dette sitatet beskriver:

F: «Hvis jeg er for mye i nærheten så hviler ikke hundene ordentlig, for da ser bare på meg og lur på hva jeg skal. Sånn at det jeg har skjønt er at jeg må gjøre det jeg skal gjøre så effektivt som mulig og så komme med vekk.»

Utover det praktiske arbeidet beskriver mange av informantene at de «godsnakker» med hundene når de er på sjekkpunkt. Spesielt når de skal vekke hundene og klargjøre de for å løpe videre. Informantene forteller at de ser at dette påvirker hundene positivt. I tillegg beskriver flere informanter at de også koser og masserer hundene for å få i gang blodsirkulasjonen og fordi dem ser at hundene synes det er veldig godt. Informant E forteller at han er veldig opptatt av være så rolig som mulig rundt hundene og være behersket i alle sammenhenger, fordi han føler at dette smitter over på hundene. Han sier også at han ikke er så opptatt av at ting må gå raskt på sjekkpunktene, for han opplever at hundene hviler selv om han er tilstede og steller med dem.

Hvile på eller utenfor sjekkpunkt? Flere av informantene som kjører FL-1200 forteller at de hviler en del utenfor sjekkpunktene, spesielt når det er lange etapper. De mener at en av fordelene med å hvile utenfor sjekkpunkt er at hundene da ofte får mer ro og blir mindre stressa, fordi det ofte er mange faktorer som forstyrrer hvilen til hundene inne på sjekkpunktene. Noen informanter trekker imidlertid frem at det også er visse fordeler ved å hvile på et sjekkpunkt, som blant annet at de der har tilgang på pledd til hundene og at de har enklere tilgang på vann. I tillegg forteller noen av informantene at de selv blir mer slitne av å hvile på sporet, og at de derfor føler de kan være bedre stand til å ta vare på hundene når de skal ut fra et sjekkpunkt. Andre mener derimot at hundestellet ikke blir noe dårligere av at de hviler på sporet. Disse informantene mener de har mer fokus kun på hundene når de hviler på sporet, fordi det på sjekkpunktene er så mye rundt som kan forstyrre dem, slik at de blir mindre effektive.

Hva gjøres av hundestell underveis på etappene? Alle informantene forteller at de gjør en del hundestell underveis på etappene. Blant annet stopper de regelmessig for å «snacke», slik at hundene hele tiden får påfyll av energi. De setter også på nye sokker dersom noen sokker faller av, eller hvis sokkene blir isete. Dette forklarer informantene er kjempeviktig i lange løp, fordi dersom hundene blir gående uten sokker, eller med isete sokker, vil de med stor sannsynlighet få såre poter, som igjen vil medføre at de med stor sannsynlighet må settes ut av løpet. De stopper også for å gi hundene vann og tar av eller på dekken dersom været skifter, samt at de gjør en rekke andre små tiltak og justeringer for å ta best mulig vare på hundene. Informantene forklarer at det hundestellet som gjøres underveis på etappene er svært viktig for at hundene skal få det de trenger der og da, i stede for å måtte vente til neste sjekkpunkt. Selv om det går litt tid når de stopper for å stelle hundene på sporet, er dette også hvile for hundene forklarer flere av informantene.

Vurdering av svakhetstegn: Til tross for at spørsmålet om hvordan informantene vurderer om en hund som begynner å vise et svakhetstegn kan være med videre eller ikke, var litt upresist, kom det fram at informantene har en nokså lik vurdering av dette. Et svakhetstegn hos en hund kan jo være så mangt mente de alle, så det kommer helt an på hvilken type svakhetstegn det er. Likevel forteller alle informantene at de som regel alltid setter ut en hund som har vist et svakhetstegn, eller som har en helseutfordringer, med noen unntak. «*Det er et kjent uttrykk i langdistanse hundekjøring at man vinner med de hundene man setter igjen, og det er noe i dette uttrykket som stemmer*» forteller informant D. Flere av informantene poengterer at en hund som viser et svakhetstegn, vil være en hund man må ta ekstra hensyn til ved at man for

eksempel må senke farten. De fleste fremhever at fordi de har mange års erfaring og kjenner hundene sine svært godt, har de lært seg å se på bevegelsene til hver enkelt hund om det er noe som er ikke er som det skal være.

Informantene forteller at noen av problemene og svakhetstegnene hundene har, av og til kan gjøres noen med, slik at hundene likevel kan være med videre. Såre poter, stive og støle muskler, ømme håndledd og diaré er eksempel på ting det av og til er mulig å behandle forteller informantene. Eksempelvis nevner de at de som oftest forsøker å behandle hunder som har diaré med probiotika, men dersom de ser at en hund åpenbart er syk, og har redusert almenntilstand, setter de hunden ut av løpet. Flere av informantene forteller at de har god erfaring med å massere og tøyne hunder som er stive og støle, slik at de skal kunne løpe som normalt, samt å bruke håndleddsvarmere for å forebygge og behandle ømme håndledd hos hundene. Noen av informantene forteller derimot at de ikke bruker så mye tid på dette, slik disse sitatene viser:

C: «Jeg sitter ikke i en halvtime med en hund og masserer den fordi jeg på død og liv vil ha med meg den videre. Som regel så setter jeg ut den hunden da, hvis jeg skjønner at den ikke har det helt bra og trenger mye ekstra stell. Mistenker jeg at det er noen og jeg har nok hunder så setter jeg den ut, det trenger ikke være store greiene.»

B: «Å bruke mye tid på å varme opp en hund for at man skal få tillatelse til å la den gå ut fra sjekkpunkt, eller for at man selv skal synes at det er greit at den skal gå, er helt uaktuelt i mine øyne. Da tar jeg hunden ut av løpet. En stiv hund blir like stiv på neste sjekkpunkt.»

Har informantene følt at de tidligere har «gått over grensa»? Informantene ble spurt om de har vært i en situasjon der de har følt at de presset spannet sitt litt for langt, i forhold til hva de i ettertid mener er god dyrevelferd. Dette spørsmålet anser jeg at sammen har betydning som har de følt at de tidligere har «gått over grensa»? Tre av informantene forteller at de har opplevd dette. De tre andre forteller at de ikke har opplevd dette, men legger til at de føler de har vært nære ved å gå over denne grensa flere ganger.

Samtlige av de informantene som innrømmer at de føler de tidligere har presset hundene litt for langt, i forhold til hva de i ettertid mener er god dyrevelferd, uttrykker at dette var svært ubehagelige opplevelser, og at de angrer veldig på valgene de tok som førte til at de havnet i

disse situasjonene. Informant A forteller om et løp der han kom til mål med flere hunder som hadde veldig ømme og såre poter, på grunn av vanskelige føreforhold under løpet. Han hadde forsøkt å holde følge med teten tidligere i løpet, men hadde fått store problemer underveis. Til slutt handlet det bare om at han hadde et ønsket om komme til mål. Informanten beskriver tankene og følelsene han fikk i etterkant av løpet slik:

«Jeg tenkte at dette var ikke noe bra. Det var ikke gøy å komme i mål med hunder som går sakte og hunder som halter fordi de har ømme poter. Man ønsker å komme i mål med hunder som er friske og i god form. Slitne, ja det er greit. Det var en ubehagelig opplevelse, så jeg kjente at dette har jeg ikke lyst til. Ergo så lærer man da at man må være nøye. Men husk at i en tøff konkurranse, hvis man på slutten ligger å kjemper med andre kjørere og man får en hund i sleden, da har man tapt. Da er det viktig å være bevisst på at man må ta hunden i sleden. Det er viktigere enn å komme først.»

Informant F forteller at det som slår han umiddelbart er da hundene hans en gang fikk blodig diaré, som ble veldig kraftig underveis på en etappe. En av hundene kom blant annet på drypp i etterkant, forteller han. Han valgte derfor å bryte løpet da han kom til Neiden, og beskriver følelsene som oppsto på dette tidspunktet slik:

«Det var bare så jævlig. Det var en veldig dårlig følelse. Jeg hadde vel ikke kunnskap nok til å skjønne hvor alvorlig det var når jeg lå i Kirkenes tror jeg.»

Informant C forteller at han en gang tok med en hund på siste etappen som egentlig burde vært tatt ut av løpet, fordi den hadde så kraftig diaré. Hunden gikk i spannet hele veien til mål, men måtte få intravenøs behandling etterpå. Informanten beskriver at dette var en veldig vond opplevelse:

«Det var ikke noe hyggelig. Det gikk jo bra, hunden lever i beste velgående, men det var ikke noe hyggelig opplevelse. For der føler jeg at jeg gikk over streken, den hunden skulle vært tatt ut av løpet. Den trakk forså vidt fremdeles, men den tok ikke til seg næring og hadde sprutdiaré og var veldig dehydrert når den kom i mål, og det var helt bom av meg. Det gjorde vondt og var veldig leit. Jeg angra og var veldig lei meg på vegne av den hunden etterpå. Jeg følte synd på den hunden, men jeg tror ikke jeg oppfattet at den hunden var såpass syk eller dårlig form som

den var. Det hadde jo begynt litt tidligere, men den hadde spist på sjekkpunktet i Karasjok, så det var vel grunnen til at jeg tok den med videre.»

6.3.4 Endringer av praksiser

Flertallet av informantene forteller at de helt klart har gjort endringer i sine praksiser de siste årene for å ta bedre vare på dyrevelferden for sine hunder, og at dette kommer av at de har fått økt kunnskap og erfaring om hva som kreves for å ivareta god dyrevelferd både under konkurranser, men også i hverdagen. Flere forteller også at de opp gjennom årene har begått noen feil, som de har tatt lærdom av.

Spesifikke ting som noen av informantene nevner at de har blitt mer nøye med er å «snacke» oftere og mer regelmessig under konkurranser. Andre forteller at de har begynt å hvile mer langs sporet enn tidligere, hovedsakelig for å stoppe og gi hundene et måltid underveis på de lange etappene slik at dem ikke skal gå så lenge uten mat og vann. Informant F forteller han har lagt om treninga en del de siste årene som følge av at løpene har endret seg, for at hundene skal være forberedt på det de møter under løp. Informant D forteller at en av endring han har gjort har dreid som om å bedre tannhelsen til sine hunder ved å ta samtlige hunder med til veterinær for å fjerne tannstein og trekke dårlige tenner.

Informantene mener at det først og fremst er den økende kunnskapen innad i hundekjørermiljøet og det de lærer av løpsveterinærene som har ført til at de har gjort endringer selv. De fleste informantene forteller at endringene de har gjort ikke skyldes regelendringer i sporten. Noen nevner imidlertid at de etter innføringen av «body condition score» (BCS) kanskje har blitt litt mer bevisst på hvordan de skal opprettholde vekten til hundene under lange løp. BCS er et standardisert system som brukes for å vurdere hundenes fysiske tilstand. Det innebærer å måle hvor mye fett og muskelmasse hundene har på kroppen. Dette måles subjektivt av veterinærene før, under og etter løp (Finnmarksløpet, 2019d; RaceVets, 2017). I tillegg forteller noen av informantene at de på grunn av innføringen av BCS har blitt mer bevisst på å avle hunder som har gode forutsetninger å holde vekten under lange løp. Samtidig presiserer disse informantene at de egentlig bestandig har fokusert på at hundene skal opprettholde vekten, fordi de hele tiden har vist at tynne hunder er mer utsatt for å få skader og infeksjoner.

6.3.5 Oppsummering og diskusjon av praksiser

Praksiser knyttet til hundehold

Datamaterialet viser at det er en del variasjoner knyttet til hvordan informantene praktiserer sitt hundehold. Til tross for ulikhetene er det likevel tydelig at alle informantene er opptatt av å sikre at hundene har et tilfredsstillende levested, som er tilpasset de artstypiske og individuelle behovene hundene har, jmfør Dyrevelferdsloven §23 (2009). Informantene er blant annet spesielt opptatt av å sikre at hundene får sine ernærings- og væskebehov dekket ved å sikre god kvalitet på fôret, og hyppige tilbud om friskt vann, slik §24 i Dyrevelferdsloven (2009) setter krav til at dyreholder skal. Informantene er også opptatt av at hundene får dekket sine behov for sosialisering, tilsyn, stell, fysisk aktivitet og hvile, samt opplever minst mulig stress, slik §23 og §24 i Dyrevelferdsloven (2009) presiserer at dyreholder skal. Selv om informantenes praksiser varierer noe, er likevel alle praksisene som beskrives i tråd med NHF's «*retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder*» (NHF, 2008), og Mattilsynets «*veileder for hold av hund utendørs*» (Mattilsynet, 2005). Datamaterialet viser også at informantene har et stort fokus på trygghet og trivsel for hundene. Dette blir også presisert som svært viktig i veilederen til Mattilsynet (2005) og retningslinjene til NHF (2008), samt at dette også er et krav ifølge §23 i Dyrevelferdsloven (2009). Kruuse (2019) poengterer imidlertid at disse retningslinjene er gamle og ofte basert på praktiske erfaringer fordi det fremdeles mangler vitenskapelige studier på mange områder. Hun mener derfor det er på tide å oppdatere disse retningslinjene med den nyeste kunnskapen som eksisterer per dags dato.

VKM-rapporten viser imidlertid til at både det å holde hundene på kjetting og i hundegårder kan kompromittere dyrevelferd, da begge metoder begrenser hundenes mulighet for bevegelse og stimulering, og ikke tillater hundene å uttrykke sin naturlige adferd, slik det kreves i dyrevelferdsloven §23. Rapporten viser til at det både er fordeler og ulemper ved de ulike oppstallingsmetodene, men at ingen av delene er optimalt med tanke på dyrevelferden (VKM, 2017). Rapporten peker også på at temperatur er en faktor som påvirker hundenes velvære, og at utendørs oppstalling kan gi problemer for hunder som ikke har tilstrekkelig pels for å ha det komfortabelt ute ved svært kalde temperaturer. Rapporten foreslår derfor isolerte hundehus som et risikoreduserende tiltak for dyrevelferden (VKM, 2017).

Til tross for at datamaterialet viser enkelte variasjoner i informantenes fôringsstrategier, har samtlige et stort fokus på at hundene får i seg alle næringsstoffene de trenger for å opprettholde en stabil kroppsvekt, og for at de skal prestere best mulig og ha lavere

risiko for skader. Kruuse (2019) poengterer at det finnes mange ulike fôringsstrategier som er gode, men at de grunnleggende prinsippene er at hundenes kosthold skal inneholde den riktige nærings sammensetningen og må være tilpasset hundenes aktivitetsnivå, avelsdisposisjon og temperaturen ute, slik informantene også forteller. Informantene begrunner stort sett alle de praksiser de har med at de mener dette er metoder som gjør at hundene har det godt der de bor og kan prestere best mulig under trening og konkurranser.

Praksiser knyttet til trening

Det informantene forteller om sine treningspraksiser viser at alle har et stort fokus på prinsippene forsiktig progresjon, variasjon og individuell tilpasning under trening av hundene. De påpeker også at de hele tiden tilpasser treningsmengden etter vær og føreforhold, og etter hvordan de «leser hundene». Det vil si hvordan de oppfatter den fysiske formen til hundene, og om de oppfatter at hundene er i mental balanse, har overskudd og synes treningen er gøy. Det ser derfor ut til at treningspraksisene variere mye mindre mellom informantene, enn praksisene knyttet til hundehold gjør, og at disse praksisene også er i tråd med NHF's «Retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder» (NHF, 2008). De begrunner disse treningsprinsipper med at dette er viktig for å forebygge skader og overbelastning, og for at hundene skal trives med treningen.

Samtidig kan materialet tolkes slik at hundene likevel utsettes for ekstreme treningsmengder, for å gjøre dem best mulig rustet for å kunne prestere under konkurranser. Ifølge VKM-rapporten (2017) kan den ekstreme aktiviteten hundene blir utsatt for i forbindelse med trening til- og under langdistansekonsurransen, føre til at hundene opplever redusert velferd. Årsaken til at informantene likevel velger å utsette hundene for slike ekstreme treningsmengder, er sannsynligvis at dette er en risiko de er villig til å ta for å gjøre hundene best mulig rustet for å kunne mestre de forhold de vil møte under konkurranser, slik at hundene dermed skal ha god velferd når de deltar i løpene. Samtidig kan man anta at informantenes ønske om å kunne prestere, er en årsak til at de velger å utsette hundene for disse ekstreme treningsbelastningene. Det at informantene velger å utsette hundene for en viss risiko for skader og overbelastning, samt en viss fysisk påkjenning i forbindelse med aktiviteten de utfører, tyder også på at informantene har et hybridetisk synspunkt, der de anser at dette vil være etisk akseptert, slik Campbell (2012) viser til.

Med et kritisk blikk kan man imidlertid stille spørsmål ved om det å trene hundene slike ekstreme mengder, for at hundene skal kunne prestere best mulig under konkurranser, er å beskytte hundene mot «fare for unødige påkjenninger og belastninger», jmf. Dyrevelferdsloven §3 (2009). Ifølge Frøslie (2000) er det i de fleste miljøer akseptert å påføre dyr som holdes i fangenskap frihetsberøvelse, angst, stress, samt til og med noe lidelse. Derfor er det bare «fare for unødige påkjenninger og belastninger» som dyr skal beskyttes mot ifølge dyrevelferdsloven hevder Frøslie (2000). Loven fastsetter likevel på mange områder konkrete grenser for hva som er unødig påkjenninger og belastninger. For å avgjøre om en påkjenning og belastning anses som unødig eller ikke, må man ofte foreta en avveining av dyrets motstridende interesser for hvert enkelt tilfelle skriver Frøslie (2000). Ifølge dyrevelferdsloven §26 skal den som trener dyr og bruker dyr til konkurranser påse at dyret: «a) er i stand til å gjennomføre aktiviteten uten å bli utmattet eller skadet,» og «c) ikke med hensikt påføres frykt, skade eller unødige påkjenninger og belastninger» (Dyrevelferdsloven, 2009). Sånn sett kan man si at de grundige forberedelsene og store treningsmengdene informantene utsetter hundene for, er en forutsetning for at de skal kunne overholde §26 a), når de forsøker å prestere i toppen under langdistanseløp. Imidlertid vil kanskje noen kritikere av hundekjøringsporten mene at dette medfører at de ikke overholder §26 c) under ekstrem treningsbelastninger og konkurranser. Med forbehold om at informantene faktisk følger sin egen oppfatning av «hvor grensa går», vil en avveining av dyrets motstridende interesser i denne sammenheng kanskje være at hundene er beskyttet mot «fare for unødige påkjenninger og belastninger» fordi de tilsynelatende gjør dette av den grunn at de ønsker det selv, fordi de elsker å løpe, og fordi de opplever å mestre aktiviteten. Dermed vil hundene trolig oppleve trening og konkurranser som noe positivt slik Dyrebeskyttelsen Norge (2019) viser til.

Praksiser knyttet til konkurranser

Det informantene forteller om sine praksiser i forbindelse med deltagelse i konkurranser viser at til tross for variasjoner i praksisene, tilpasser samtlige informanter hele tiden sin konkurranseplan og sitt kjøremønster ut fra hundenes forutsetninger før løpet, hundenes tilstand under løpet, samt vær- og føreforhold. Dette tolker jeg slik at de har et stort fokus på å ivareta dyrevelferden når de deltar i konkurranser, og at de er samstemte om at det hensynet til hundenes velferd som bestemmer hvor hardt de kan kjøre. Hva konkurrentene gjør, eller hvordan de selv ligger an i konkurransen, ser ut til å ha liten eller ingen betydning for valgene de gjør under en konkurranse. Selv om kjøremønstrene og sjekkpunkrutinene som beskrives, varierer en del, tolker jeg det likevel slik at alle informantene kjører slik de selv mener vil gi

best velferd for sitt spann, og størst mulighet for å lykkes i konkurransen. Det informantene forteller om vurderinger av svakhetstegn hos hundene, er nokså likt. Alle forteller at de om regel alltid setter ut en hund som har vist et svakhetstegn, eller som har en helseutfordringer, med unntak av enkelte helseutfordringene, som de kan behandle slik at hundene likevel kan løpe videre, uten å føle på smerter eller store ubehag.

Dette tyder derfor på at samtlige informanter har et stort fokus på å disponere løpet sitt ut i fra eget spanns forutsetninger før løpet, samt tilstand til enhver tid under løpet. Det er samtidig verd å merke seg at dette er en av reglene hundekjørerne må forholde seg til under gjennomføringen av løpene, fordi brudd på denne regelen kan medføre at utøverne blir diskvalifisert (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d). Det er imidlertid ingenting ved informantenes uttalelser som tyder på at de må forholde seg til regelverkene er bakgrunnen for de valg og hensyn de tar under deltagelse i konkurranser. Uttalelsene tyder på at det er deres etiske og moralske verdier som styrer deres valg og handlinger.

Imidlertid forteller tre av informantene at de føler de ved enkelte tidligere anledninger har «gått over grensen» for hva de i ettertid mener er god dyrevelferd under en konkurranse. Jeg tolker det slik at det var konkurranseinstinktet som var hovedårsaken til dette hos informant A, mens det var manglende dømmekraft og/eller mangel på kunnskap som var hovedårsaken til dette hos informant C og F, selv om det også tyder på at konkurranseaspektet hadde en viss innvirkning på informant C og F i disse situasjonene. Dette tyder derfor på at disse faktorene kan overstyre informantenes etiske og moralske verdier, slik at de handler på en måte som de i utgangspunktet oppfatter som etisk uakseptabel. Dette er noe som diskuteres mye i idrettsetikken (Loland, 2015).

6.4 Sammenlikning av oppfatninger og praksiser

Til tross for at informantene har en svært lik oppfatning og forståelse av dyrevelferd, viser datamaterialet at det er en god del variasjoner i informantenes praksiser. Allikevel samsvarer informantenes personlige oppfatninger om hvilke faktorer som er viktige for å ivareta god dyrevelferd i langdistanse hundekjøring, med dere egne praksiser. Derfor vil nok ikke alle informantene oppfatte at alle de andre informantene nødvendigvis har den praksis de selv er enig i at gir den beste dyrevelferden. Kruuse (2019) poengterer at det meste av kunnskapen som brukt i beslutningsprosesser rundt retningslinjene for dyrevelferd for sledehunder er basert på erfaringer fra hundekjørere. Disse erfaringene viser at det finnes flere måter utføre daglige rutiner, trene hundene og skape en tilfredsstillende kennel på. Retningslinjene som er

laget av VKM (2017) er derfor ikke laget for å være en mal for «den perfekte kennel», men for å sikre at dyrevelferdsloven oppfylles som et minimumskrav for velferden til hundene (Kruuse, 2019).

Det at noen av informantene forteller at de ved noen få tidligere tilfeller føler at de har «gått over grensa», for hva de i etterkant mener er god dyrevelferd under deltakelse i konkurranser viser imidlertid at ikke alle informantene bestandig har praktisert det de selv oppfatter som god dyrevelferd under konkurranser. I de tilfeller der informantene forteller at de «har gått over grensa» strider dette imot deres personlige oppfatning om at det er viktig å kjøre på hundenes premisser. Når de har innsett dette i ettertid har de dermed kjent på ubehagelige følelser som anger og mangel på kunnskap i forbindelse med dette. Dette viser at til tross for at noen av informantene har «gått over grensa», er dette ikke noen de ønsker å gjøre. Derfor tyder dette på at alle informantene har noen grunnleggende verdier som sier at det er etisk galt å presse hundene til å gjøre noe de selv ikke ønsker. Men at manglende dømmekraften i enkelte situasjoner, på grunn av manglende kunnskap, og/eller et sterkt konkurranseinstinkt, har påvirket informantene til handle på en måte som ikke samsvarer med deres etiske verdier. Dette vil diskuteres videre under punkt 6.5.3.

6.5 utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd

Under dette temaet vil jeg først presentere hvilke utfordringer og dilemmaer informantene forteller at de møter under trening og konkurranser. De fleste av utfordringene informantene forteller at de har under konkurranser knytter de imidlertid til løpsarrangørens og regelverkens innvirkninger på muligheten til å kunne utøve god dyrevelferd. For å ikke gjenta disse utfordringene flere ganger vil de kun bli beskrevet i kapitlene som omhandler løpsarrangørens og regelverkens innvirkning på dyrevelferden i sporten. Derfor vil kun de utfordringer og dilemmaer som ikke kan knyttes til forhold som er tilrettelagt av løpsarrangører og regelverk bli beskrevet her. Videre vil jeg presentere datamaterialet som viser hvordan informantene opplever dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon. Til slutt vil jeg oppsummere de viktigste funnene og diskuterer disse.

6.5.1 utfordringer og dilemmaer under trening og konkurranser

Mangel på tid og ressurser i hverdagen er en utfordring som noen informanter forteller at de har. Flere informanter forteller at de synes det er vanskelig å få aktivisert hundene så mye som de ønsker, fordi tiden noen ganger ikke strekker til. Informant B forteller at mangel på tid kan føre til at han tar noen sjanser, som kan være til risiko for dyrevelferden. Han forteller at

han av og til kjører litt store spann på litt dårlig føre. Dette medføre at sannsynligheten for at det oppstår skader hos hundene øker. Dette forklares slik:

«Da er du kant i forhold til dyrevelferden, for da gjør du egentlig et valg som er til større risiko enn nødvendig. Grunnen til at man allikevel velger å gjøre det, er jo at tiden skal strekke til og at man skal få trent alle hundene.»

Det informant B beskriver er utfordringen med tid, og at det gir til har et dilemma mellom risiko for skader på hundene og det å få tid til å trene alle hundene på en måte som gjør at alle skal være godt forberedt til konkurranser. Flere informanter trekker også frem at de har et dilemma knyttet til antall hunder i kennelen. De forteller at de vet at hvis de skal hevde seg i toppen, må de ha noen hunder å velge mellom. Samtidig ønsker de ikke å ha flere hunder enn at de har tid nok til hver enkelt hund og kan gjøre en fullgod jobb med disse hundene, som de mener er viktig for å ivareta dyrevelferden.

Vær- og føreforhold er en annen utfordring som nevnes. Informantene opplever blant annet at det kan være en vanskelig å få aktivisert hundene nok om sommeren, fordi det da er såpass varmt at hundene må holdes i ro for å unngå overoppheting. Informantene forteller også at lange perioder med barfrost på senhøsten er en utfordring, fordi det fører til at hundene lett får såre poter. Dette forebygger de med å bruke potesokker. Her kommer de imidlertid i et dilemma med økonomi, fordi under slike forhold blir potesokkene slitt i stykker i løpet av en treningstur, og sokkene koster mye penger. De som ikke har økonomisk kapasitet til dette sokkeforbruket må under slike forhold velge mellom å trene mindre, eller å la hundene løpe uten sokker, men da risikerer de at hundene får såre poter, som gjør at de må stå over trening for å la sårene gro.

Noen av informantene forteller at de også har utfordringer med å opprettholde kroppsvekten til hundene i perioder med store treningsmengder, og at spesielt en del av de unge hundene, som er slanke i utgangspunktet, ofte kan bli for tynne. En annen som utfordring trekkes frem er det at mange hunder får stressrelatert diaré under løp. De forteller at de rutinerne hundene som regel takler det å delta i løp bedre enn de urutinerne, men at noen individ blir lettere stresset enn andre.

6.5.2 Dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsker om å prestere

Det å være i en konkurransesituasjon og ha et ønske om prestere best mulig og samtidig ta hensyn til at hundene til enhver tid skal ha det bra, er ifølge samtlige informanter en

utfordring og et dilemma de opplever. Flere poengterer at de ofte føler de balanserer på en knivsegg i denne sammenheng. Dette ble blant annet uttrykt slik:

A: *«Det er et dilemma der, hvor du balansere på en grense. Dersom dine behov for heder og ære og det å få en god plassering eller en god premie bikker over i forhold til å se hundenes behov, har du gått over grensen. Vi balansere på denne grensen under langdistanseløp. Derfor er det veldig viktig å være bevisst på sitt eget konkurranseinstinkt og bevisst på hva skjer når man er uti løpet.»*

D: *«Skal du henge med i toppen da så må du jo bevege deg på en knivsegg, og da er det jo det der med erfaring og kunne se om det går eller ikke, tåler hundene det, tåler de det ikke.»*

Samtidig sier alle informantene at dyrevelferden alltid er det viktigste for deres del og at de ikke er villig til å la dyrevelferden gå på bekostning av ønsket om å gjøre det godt i en konkurranse. Slik forklarer noen av informantene dette:

D: *«Jeg er ikke er villig til å ofre alt for vinne. Det er hundene som er superheltene og jeg ville aldri kjørt dem i senk for å vinne. Det kommer alltid nye år og nye løp.»*

E: *«Det er en utfordring, det er det, og det er faktisk noe jeg tenker på. En gang ble jeg forbikjørt på vei mot mål da jeg ledet. Da tenkte jeg at nå må jeg passe på at jeg ikke gjør noe dumt for å prøve å vinne, for så viktig er ikke. Andre plass er faktisk kjempebra det også. Så det er noe jeg tenker på.»*

Alle informantene forteller at de har vært i situasjoner der dilemmaet mellom dyrevelferd ønsket om å prestere har vært til stede. Informant B forklarer at det i slike situasjoner kan være vanskelig å ta gode avgjørelser fordi man er trøtt og sliten. Tre av informantene forklarer at de i slik situasjoner har vært redde for å gå over grensen for hva de ser på som god dyrevelferd, men at de ikke har følt at har gått over denne grensen noen gang, slik disse sitatene viser:

E: *«Jeg har ikke følt at jeg har gått over en grense noen gang, men jeg har vært redd for å gjøre det. Det er noe jeg hele tiden tenker på, at jeg ikke skal havne i situasjoner hvor jeg gjør noe dumt for å prøve å vinne. I hvert fall de gangene*

man kommer i posisjon og har anledning til å gjøre det veldig bra så er jo det noe jeg tenker på ja, absolutt.»

B: «Man kan bli revet med eller man kan føle at man vil litt mer enn man har evne til. Jeg føler at jeg ikke har gått over den grensa noen gang, men det er alltid en sånn tynn grense for hvor mye man kan forvente og forlange i forhold til når det går på bekostning av dyrevelferden i en konkurransen.»

Informant D forteller et eksempel om en gang han lå og kjempet om seieren bare få mil før mål. Han beskriver at i spannet hadde han en hund som han visste ikke ville mestre en fartsøkning, derfor var det aller viktigste for han å ta hensyn til denne hunden. Han forteller samtidig at hadde han kjørt denne siste etappen i ro og fred så hadde han nok valgt å stoppe for å «snacke» en gang på det siste strekket, men fordi det var en kamp om seieren så gjorde han det ikke.

Selv om alle informantene forteller at de ikke er villig til å la dyrevelferden gå på bekostning av ønske om å gjøre det godt i en konkurranse, forteller likevel tre av informantene at de tidligere har opplevd at deres egen konkurranseinstinkt og ønsket om å prestere best mulig har kommet i konflikt med velferden for egne hunder. Informant C og F trekker frem de samme eksemplene som er nevnt i forbindelse med at de føler de tidligere har gått over en grense for hva de i ettertid mener er god dyrevelferd, mens informant A utdyper følgende i denne forbindelse:

«Jeg har nok opplevd flere ganger at jeg har ønsket å kjøre fortere enn det spannet gikk. At spannet ikke har vært der jeg ønsker at det skal være, men mitt ønske om å følge de i teten har vært der, som har gjort at jeg har kuttet hvile på sjekkpunktene i håp om å ikke komme for langt bak. Da tenker jeg at nå presser jeg, men ønsket om å prestere i toppen er jo der selvfølgelig, og jeg tenker jo at nå klarer jeg ikke en tredjeplass, da prøver jeg på en fjerdeplass, og går ikke det så prøver jeg på en femte. Uansett om du er i teten eller midt i feltet eller bakerst så konkurrerer man der man er. Så dilemmaet ligger der uansett.»

Informant A forteller at det er lett å være etterpåklok når man har gjort ting som man i ettertid har innsett at var dumt, men at det er mange faktorer som spiller inn som gjør at man kanskje gjør tabber som går på bekostning av dyrevelferden:

«Det er en utfordring med balansegangen om hvor lite hvile du kan klare deg med dersom du ønsker å være med å konkurrere i toppen. Av og til tar man en sjanse i konkurranseøyemed, men det er så mange elementer som gjør at det man tenkte skulle gå bra, ikke går bra allikevel. Været og føret spiller inne og så videre. Noen ganger går det bra og fører til suksess, men så gjør du kanskje det samme neste år og mislykkes fordi det er andre forutsetninger som slår til.»

6.5.3 Oppsummering og diskusjon om utfordringer og dilemmaer

Alle informantene beskriver at de har en rekke utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd under trening og konkurranser. De oppfatter at mange av disse er knyttet til løpsarrangørens og regelverkens innvirkning på muligheten for å kunne utøve god dyrevelferd i forbindelse med konkurranser. Foruten disse nevnes også mangel på tid og resurser, utfordrende vær og føreforhold, utfordringer med å opprettholde kroppsvekten hos unge hunder, stressrelatert diaré og dilemmaet knyttet til hvor mange hunder man skal ha i kennelen. Informantene nevner litt ulike utfordringer. Om dette skyldes at ikke alle har de samme utfordringene, eller om det skyldes at de rett og slett ikke kom på å snakke om alle utfordringen under intervjuet, kommer ikke fram i undersøkelsen.

Det er imidlertid ett dilemma som står frem som svært interessant å diskutere, og det er hvordan informantene opplever og praktiserer dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon i forbindelse med konkurranser. Samtlige informanter bekrefter de har vært i en situasjon der dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere var til stede, og de fleste forteller at de ofte føler de balanserer på en knivsegg i denne sammenheng. Tre av informantene forklarer at de i slike situasjoner har vært redde for å gå over grensen for hva de ser på som god dyrevelferd, men forteller at de ikke føler at de har gått over denne grensen noen gang. Alle informantene forteller at de ikke er villig til å la dyrevelferden gå på bekostning av ønske om å gjøre det godt i en konkurranse, og at hensynet til hundene alltid er det viktigste for dem. Det samme funnet gjorde Torheim (2012) i sin studie av hvilke elementer som blir sett på som viktige i langdistanse hundekjøring.

Likevel forteller halvparten av informantene at de har opplevd at deres eget ønsket om å prestere best mulig, eller det å fullføre konkurransen, har fått negative konsekvenser for hundenes velferd. I denne sammenheng er det interessant å se på hva informant A sier. Innledningsvis fortalte han at grunnen til at han begynte med hundekjøring, var at han alltid har likt å konkurrere og alltid har likt å strekke sin egen fysiske og mentale grense. Han er

samtidig den informanten som i størst grad trekker frem at han har følt på å ha «strukket strikken» litt langt under noen løp, slik at dette har fått negative konsekvenser for dyrevelferden. Dette funnet kan derfor antyde at dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere vil være sterkest dersom man innehar et sterkt konkurranseinstinkt. En utøver med et sterk konkurranseinstinkt, vil antageligvis også ha høy grad av prestasjonsorienterte mål. Det kan derfor tyde på at dette funnet samsvarer med tidligere forskning som har undersøkt forholdet mellom moralsk dømmekraft og målorientering i idretten. Disse studiene viste at utøvere med høy grad av prestasjonsorienterte mål, er assosiert med lavere dømmekraft i forbindelse med moralske dilemmaer (Kavussanu & Roberts, 2001; Mouratidou et al., 2012; Tod & Hodge, 2001)

Studien til Tod & Hodge (2001) viste imidlertid at utøvere med en kombinasjon av mestringsorienterte og prestasjonsorienterte mål hadde en tendens til å bruke mer modne nivåer av moralsk resonnement, og at deres moralske resonnement var preget av en bekymring for alle berørte parter som var involvert i dilemmaet de ble presentert for, men at det moralske resonnementet også var påvirket av situasjonsvariabler. Med tanke på at studien til Skjesol og Ulstad (2019) viser at gjennomsnittet av langdistanse hundekjørere skårer svært høyt på mestringsorientering, men også ganske høyt på prestasjonsorientering, kan man ut fra dette anta at alle informantene i min studie har en kombinasjon av både mestringsorienterte og prestasjonsorienterte mål, men i ulik grad. Funnene i studien til Tod & Hodge (2001) og Skjesol og Ulstad (2019) kan derfor kanskje forklare hvorfor alle informantene i min undersøkelse sier at hensynet til hundene alltid er det viktigste, men at halvparten av dem likevel føler de har «gått over grensen», for hva de mener er god dyrevelferd. Årsaken til at jeg tolker det slik, er fordi det som tidligere nevnt (under punkt 6.3.5 og 6.4) er mye som tyder på at samtlige informanter har en oppfatning av at det er etisk og moralsk riktig å behandle hundene godt, og at de har en stor bekymring for hundenes velferd. Men at noen av de, på grunn av manglende dømmekraft, som følge av mangel på kunnskap og/eller et sterkt ønsket om å prestere, likevel har havnet i situasjoner der de i ettertid følte at de gikk over grensen for det de oppfatter som etisk og moralsk riktig.

Med tanke på at studien til Skjesol og Ulstad (2019) viste at hundekjørere har svært høy grad av mestringsorienterte mål, har sannsynligvis derfor hundekjørere generelt en høy grad av moralsk kompetanse og liten aksept for bevisste skadelige handlinger. Dette stemmer godt overens med min tolkning av informantenes etiske og moralske synpunkt på dyrevelferd i forbindelse med sporten de utøver.

6.6 Oppfatninger om hvordan dyrevelferden ivaretas i sporten

Under dette temaet vil jeg presentere datamaterialet som viser hvordan informantene oppfatter at dyrevelferden blir ivaretatt i langdistanse hundekjøringssporten og hvilke utfordringer de oppfatter at eksisterer i sporten. Dette gjelder både i forhold til hvordan regelverk og løpsarrangører tilrettelegger for og påvirker utøvernes mulighet til å kunne utøve god dyrevelferd, men også i forhold til hvordan de oppfatter at dyrevelferden ivaretas innad i utøvermiljøet, fordi dette har relevans for ivaretagelsen av dyrevelferd i sporten. I tillegg vil jeg også presentere informantenes oppfatning av hvordan utviklingen har vært for dyrevelferden i sporten. Avslutningsvis vil jeg oppsummere de viktigste funnene og diskuterer disse.

6.6.1 Løpsarrangørenes innvirkning på dyrevelferden

Flere informanter mener løpsarrangørene har fått et større fokus på dyrevelferd de siste årene og at dette har slått positivt ut for sporten. Det at Mattilsynet er tilstede under løpene nevenes som positivt for utviklingen av dyrevelferden i sporten, fordi det har ført til at løpsarrangørene har fått flere retningslinjer å forholde seg til mener de. Flere av informantene oppfatter også at det har vært en god utvikling av løpsveterinærenes kompetanse, og de forteller at man som deltaker nå får en tettere oppfølging av veterinærene under løpene, og at dette føles betryggende. Flere fremhever at det har blitt mange svært dyktige og erfarne løpsveterinærer, som har mye kunnskap om langdistanse hundekjøring, og som dermed oppdager en del skader og sykdom som mange hundekjørere ikke ville oppdaget selv. De fleste mener også at systemet veterinærene jobber etter har blitt mye bedre de siste årene.

At Finnmarksløpet har lagt om løypa for å unngå fjellovergangen over til Skoganvarre trekkes også fram som positivt for dyrevelferden. Informantene forklarer at grunnen til at dette er positivt for dyrevelferden er at traséen over til Skoganvarre gikk i et veldig værutsatt område, hvor det ofte har vært mye sukkersnø og tunge spor. Dette ga en veldig stor belastning på hundene. Det trekkes også frem at det er positivt for dyrevelferden at Finnmarksløpet har fjernet den obligatoriske 8 timers hvilen i Karasjok for FL-1200 og i stede lagt inn en hviletidspott på 10 timer som nå skal fordeles mellom sjekkpunktene Levajok og Karasjok. Grunnen til at dette er positivt er ifølge informantene at en lang hvil på siste sjekkpunktet ofte medførte at mange kjørte ekstra hardt inn mot det siste sjekkpunktet for å prøve å posisjonere seg før siste etappe. Alle informantene som kjører FL-1200 er også positive til forlengelsen av

løpet. De trekker frem at forlengelsen av løpet har ført til at hundekjørerene nå må tenke mer selv, lage en god plan og kjøre sitt eget løp, for å finne en rytme som sine hunder er vant med.

Selv som mange har mye positivt å si om løpsarrangørenes økte fokus på dyrevelferd og endringer av løpene som har ført til bedre tilretteleggelse for dyrevelferden, er de fleste informantene samtidig kritiske til hvordan løpsarrangørene tilrettelegger for å kunne ivareta dyrevelferden under langdistanseløpene, og forteller at de opplever mange utfordringer for dyrevelferden i måten løpene blir arrangert. Flere av informantene oppfatter blant annet at løpsarrangørene tar for lite eget initiativ for å tilrettelegge for dyrevelferd:

B: «Jeg er veldig kritisk til mye av det som gjøres fra arrangørsiden. Samtidig så gjøres det mye bra, men det som gjøres bra er gjerne ting som er blitt pålagt arrangørene av Mattilsynet og regelverket. Jeg har ikke inntrykket av at løpsarrangørene på eget initiativ legger til rette for den beste dyrevelferden.»

D: «Det er en del tilfeller der jeg synes arrangøren kunne tenkt litt mer på dyrevelferden. Det er noe med å legge til rette for at hundekjørerene skal kunne ta best mulig vare på spannet sitt.»

Flere av informantene mener at noen løpsarrangører har for stort fokus på andre ting ved løpet, enn det å lage et løp med god sikkerhet for hunder og hundekjørerene. De forklarer at deres oppfatning er at løpsarrangørene har blitt for opptatt av å tjene penger og lage et arrangement som er attraktivt for sponsorer, publikum og media. Sitatet nedenfor viser hva informant F tenker rundt dette:

«Jeg tenker at arrangørene bør være mer opptatt av dyrevelferd og hvile for hunder og kjører, enn at løpet skal være spekulativt og tøft. Arrangørene er blitt for opptatt av seg selv og for opptatt av å lage «show», og mindre opptatt av hundekjøringa de siste årene. Hundene og hundekjørerene blir bare aktører som betaler for å delta. Jeg synes det går i gal retning rett og slett. Men så er det jo sånn at vi som driver med hundekjøring vi synes jo det er moro å kjøre hunder ikke sant, og morsomt å konkurrere, så derfor er vi jo med på det allikevel, men det er jo en smerteterskel her et sted.»

Flere av informantene mener også at løpsarrangørene tar for lite hensyn til elementer som kan være til stor risiko for skader på hundene. For eksempel det at starten av Finnmarksløpet og

Femundløpet legges til sentrum av Alta og Røros for å gjøre løpene lett tilgjengelig for publikum og media, mener de at fører til en stor risiko for skade på hundene. Dette begrunner de med at sentrum ofte byr på vanskelige føreforhold som gjør det vanskelig å holde farten nede, samtidig som disse stedene medfører vanskelige utkjøringer med skarpe svinger.

Informant F sier følgende om utkjøringen fra start i Alta sentrum:

«Det er ikke noe god dyrevelferd. God dyrevelferd er at ting er trygt og sikkert, og spesielt ut fra start, fordi hundene er gira ut fra start og det skjer ting som kan skade hundene.»

Flere av informantene trekker frem at også noen sjekkpunkt legges til steder der det er vanskelige inn- og utkjøringer, og at dette medfører høy risiko for at hundene skader seg. Dette mener de er veldig dårlig dyrevelferd. Et av sjekkpunktene som nevnes er sjekkpunktet i Kirkenes. Der man ifølge informant E *«må kjøre med hjertet i halsen for å komme inn til sjekkpunktet»*. Informantene mener også at løpsarrangørene legger noen sjekkpunkt til steder hvor det ikke er spesielt godt for hundene å hvile. I den forbindelse nevnes blant annet sjekkpunkt Levajok, hvor mange av hundene må ligge skrått og hvor de ofte ligger veldig eksponert for vind. Informantene mener derfor at løpsarrangørene bør bli mer bevisst på hvor de plasserer sjekkpunktene. Informant E sier følgende:

«Jeg synes det er mindre og mindre tanke på hundene, og mer og mer tanke på hvor kan vi legge løpet sånn at det kan bli synlig, og det synes jeg er dårlig. Sjekkpunktene legges til steder som er tilgjengelig for publikum og media, i stede for å finne de stedene som er best egnet for hundene, og det synes jeg er synd.»

Elementer i løypa som utgjør en stor risiko for på skade hundene er også en utfordring for dyrevelferden forteller de. Dårlig sporkvalitet i form av løse spor og sukkersnø over lang tid, spesielt tidlig i et løp, nevnes som en stor utfordring for dyrevelferden, som kan medføre at en del hunder får belastningsskader forklarer informantene. Informantene sier de selvfølgelig har forståelse for at hundekjøring er en utendørssport og at det kan bli dårlig vær eller komme nysnø. Likevel stiller noen av informantene seg kritiske til om løpsarrangørene alltid gjør sitt beste for å legge til rette for gode sporforhold. De blir da lei seg på hundenes vegne, hvis de ser at det åpenbart kunne vært gjort en bedre jobb fra arrangørens side.

En annen ting som nevnes av noen informanter er at de har opplevd å få halm på sjekkpunktene som er av så dårlig kvalitet at de mener den ikke er tilfredsstillende for å

ivareta dyrevelferden. Eksempelvis har de opplevd å motta halmballer som har vært fuktige og som har fryst til isklumper, eller halmballer som ikke er tilstrekkelig store for å gi alle hundene i spannet en god hvileplass. Informant C forteller at han for noen år tilbake mottok halm på et løp som han mener var direkte helseskadelig for hundene fordi den inneholdt mugg. Dette er ifølge informanten «*elendig dyrevelferd og en stor arrangørtabbe*».

En annen utfordring som nevnes er smitte av sykdommer under løpene, slik som eksempelvis mage- og tarminfeksjoner. Informantene mener at dette er vanskelig å unngå når så mange hunder er samlet på ett sted og har med seg ulike bakteriefloraer, fordi bakterier og virus spres blant annet gjennom at hundene trækker i andre hunders avføring i sporet og senere slikker på sine egne poter. Imidlertid spres sykdom også som følge av at hundene lukter på andre hunders avføring, eller spiser andre hunders oppkast, forteller informantene. Gjenbruk av hvileplasser på sjekkpunktene, mener de derfor er veldig uheldig, og de påpeker derfor at løpsarrangørene burde legge bedre til rette for at dette ikke forekommer.

Noen av informantene forteller også at de opplever at den økte oppmerksomheten fra media som en utfordring for dyrevelferden. Blant annet beskriver de flere eksempler på svært nærgående journalister på snøscootere som skremmer hundene. Informantene mener derfor at løpsarrangørene bør forhindre at slike tilfeller forekommer.

Flere av informantene mener også at de lange etappene i den nye løypetraséen til FL-500 er en utfordring, spesielt med tanke på at de samtidig må forholde seg til den obligatoriske hviletidspotten i denne klassen. Strekningen fra Joatka til Kautokeino, som er nesten 13 mil, mener de er for lang for hundene å løpe i ett strekk så tidlig i løpet, og den obligatorisk hviletidspotten mener de medfører at ingen av utøverne som ønsker å konkurrere i toppen stopper for å hvile på sporet, fordi de da vil de tape for mye tid i konkurransen. Flere utfordringer knyttet til hviletidsregelverkene utdypes i neste kapittel.

6.6.2 Regelverkens innvirkning på dyrevelferden

Det kommer frem at de fleste informantene oppfatter at det de siste årene har blitt mye større bevissthet rundt hvordan dyrevelferden bør ivaretas av regelverkene, og at de mener dyrevelferden stort sett er godt ivaretatt av dagens regelverk, men med noen unntak. Informantene forklarer at det har blitt gjort en del grep i regelverkene til løpsarrangørene de siste årene som har ført til positive endringer for dyrevelferden. Dette fremheves som veldig bra. Det nevnes blant annet at det har kommet krav om at hundene må ha nesevaksine mot

kennelhoste for å delta i løp og at det har blitt innført «pre race check» av alle hunder. Dette er en helsekontroll av hundene som blir utført av veterinærer i løpet av de siste to ukene før start, hvor det kontrolleres at alle hunder som skal starte løpet er friske. Det kontrolleres også hvor godt hold hundene er i (Finnmarksløpet, 2019d; RaceVets, u.å). Informantene forteller også som tidligere nevnt, at det har blitt innført «body condition score» for å kunne kontrollere hundenes hold underveis i løpet.

Selv om mange informanter mener at mye positivt har skjedd med regelverkene i langdistanse hundekjøring med tanke på å ivareta dyrevelferden de siste årene, er det en ting som nevnes av samtlige informantene som en stor utfordring for dyrevelferden ved de eksisterende regelverkene, og det er hviletidsregelverkene. De ulike løpene har ulike hviletidsregelverk ettersom løpene blant annet har ulike totale distanser og ulike etappelengder (se vedlegg 6 og 7). Informantene har ulike oppfatninger om hvordan hviletiden best kunne vært regulert av regelverkene, men den oppfatningen som går igjen blant hele fem informanter er at mye obligatorisk hviletid som fastsettes av løpsarrangørene er negativt for dyrevelferden. Dette ble blant annet uttrykt slik:

E: *«Jeg synes ikke dyrevelferden ivaretas godt nok av regelverket og da først og fremst med tanke på dette med obligatorisk hvile, som jeg synes er en ganske dårlig greie i forhold til dyrevelferden. Det gjør at hvis man skal være med å konkurrere så er det kanskje vanskelig å hvile når man burde hvile, fordi man også må hvile der hvor det er obligatorisk hvile på sjekkpunktene. I hvert fall på enkelte løp og i enkelte situasjoner så vil det å hvile på sporet være å anse som tapt tid. (...) Poenget må jo være at du skal kunne hvile hunden når hunden trenger det, uten å risikere å tape noe i konkurransesammenheng på den måten.»*

B: *«Jeg synes at et regelverk som setter krav til hviletid gjør at man gjerne hviler annerledes enn det spannet burde gjøre i forhold til konkurransesituasjonen. Uten å ha kjørt FL-500 selv, så har jeg en opplevelse av at hviletidspotten der gjerne gjør at flere presser lenger enn det dem burde gjort og hviler hundene på feil tidspunkt.»*

D: *«Jo mer obligatorisk hvile arrangørene legger inn, jo mer vil folk bare råkjøre mellom hvert sjekkpunkt, og det er ikke sikkert det er noe bedre. Slik det er nå er det ganske fritt på FL-1200, mens det på FL-500 er det stikk motsatte der man har*

en hviletidspott. Det er jo klart at det gjør at en del kjører beinhardt fordi de velger å kun ta den obligatoriske hvilen. (...) Så hvis kjørerne kunne ha regulert hvilen mer selv og kunne hatt muligheten til å hvile på sporet for eksempel, så tror jeg kjørene vil disponere hundene på en litt annen måte som igjen vil gi bedre dyrevelferd.»

Regelverkene Femundløpet og Finnmarksløpet er slik at obligatorisk hviletid må tas ut på sjekkpunktene. Det betyr at den hvilen som forgår langs sporet mellom to sjekkpunkt, må komme i tillegg til den obligatoriske hviletiden. Derfor mener disse informantene minst mulig obligatorisk hviletid er en fordel for dyrevelferden, slik at hver enkelt hundekjører kan regulerer hviletiden selv, på den måte som passer eget spann. Dette begrunner de med at det er hundekjører selv som kjenner sitt hundespann best og vet hvordan man har trent og forberedt seg til løp. Informant E påpeker at mye obligatoriske hvile under løpene er spesielt problematisk dersom man som ønsker å konkurrere i toppen, av den grunn at man da ikke tar seg like god tid til å stille hundene underveis på etappene. Han utdyper at uten obligatorisk hvile kan man gjerne ta seg god tid til å «snacke» og stille hundene ute på sporet, fordi man kan se på den tiden man stopper på sporet som en liten hvil for hundene i stede for tapt tid. Informant A som i utgangspunktet også mener at det bør være minst mulig obligatorisk hvile, sier at han imidlertid også ser noen argumenter for at det skal være noe obligatorisk hvile under løpene:

«Som prinsipp ønsker jeg minst mulig innvirkning på hviletiden i regelverket, men på den andre siden så ser jeg også det at i enhver idrett så er det noen nybegynnere som trenger hjelp for å komme dit at de kan klarer seg selv. Sånn at jeg ser jo at det er nyttig at arrangøren legge inn noen hviletidsregler.»

Datamaterialet viser at alle informantene er svært kritiske til hvordan løpsarrangørene legger opp hviletidsregelverkene for FL-500 og F-450, mens de fleste er godt fornøyd med hviletidsreglene for F-650 og FL-1200 slik det er nå (se vedlegg 6 og 7), fordi de på F-650 og FL-1200 kan velge å dele opp de lange etappene og hvile på sporet når hundene trenger det.

Informant F er på lik linje med de andre informantene enig i at hviletidsreglementet på FL-500 og F-450 slik det er nå ikke er god dyrevelferd, fordi det fører til at flere kjører på nøyaktig den obligatoriske hviletidspotten i FL-500 og med svært begrenset hvile utenom de obligatoriske hvilene i F-450. Informanten mener derimot at det å åpne for minst mulig

obligatorisk hvile og la hundekjøerne disponere løpet fritt, ikke vil føre til at dyrevelferden blir bedre, fordi mange hundekjørere fremdeles vil kjøre løpene med så minimalt med hvile som mulig. Dette skyldes ifølge informanten at det ikke er mulig kjøre inn tiden man har tapt på å hvile betydelig lenger, selv om man holder høyere hastighet i sporet enn de som har hvilt lite. Informant F mener derfor det ville blitt bedre dyrevelferd ved å legge inn mer obligatorisk hvile:

«For meg kunne det godt ha vært regler om mer hvile. Jeg tror at hvis kjøeren er mer våken så er det bedre for hundene. Jeg skjønner jo ikke helt hvorfor noen er imot reglene om hviletid. (...) Jeg synes det er tydelig at det som skjer hvis du har en for liten hviletidspott, er at folk presser og kjører på så lite hviletid som mulig. Finnmarksløpet gjør det derfor nesten umulig å ha god dyrevelferd og samtidig skulle prøve å vinne med dagens hviletidregelverk på FL-500.»

Informant F forklarer videre at han mener utviklingen som har skjedd med FL-500 de siste sesongene har vært uheldig for dyrevelferden. Han forklarer at kjøretiden spannene bruker på løpet har økt med over 20% etter at den nye løypa ble innført i 2018, mens hviletiden bare har økt med 10%. Denne måten å kjøre løp på hevder han kun handler om å at hunder og hundekjørere skal tåle å bli så trøtt som mulig. Derfor mener informanten at Finnmarksløpet må øke hviletiden tilsvarende kjøretiden, slik at det skal være tilrettelagt for godt med hvile også for spannene til de utøverne som ønsker å konkurrere i toppen. Informanten mener også at F-450 har et tilsvarende problem, hvor hviletidregelverket fører til at en del utøvere kjører flere etapper i ett strekk og med svært lite hvile utenom de obligatoriske stoppene.

Informant A trekker også frem at han mener regelverkene ikke stiller høye nok kvalifiseringskrav, for å sikre at alle deltakerne som stiller til start har den nødvendige kompetansen og forutsetningene som skal til for å ivareta hundene på en tilfredsstillende måte, og for at arrangementet skal bli vellykket. Videre utdyper han følgende:

«Når vi ser at 50 % av spannene bryter og mange av de samme kjøerne bryter år etter år, så må vi stille spørsmålstegn ved om kvalifiseringsløpene ikke er gode nok for å bevise at man er klar for de lange løpene. Jeg tenker at vi må få ned brytprosenten, og vi må få en holdning som gjør at folk ikke går tom for hunder.»

Selv om informantene mener at endringer i hviletidsreglementene og kvalifiseringskravene ville tilrettelagt forholdene for kunne ivareta dyrevelferden bedre, mener de samtidig at de

resterende reglene som eksisterer i dag, er tilstrekkelige for å ivareta god dyrevelferd under løpene. De mener også at ansvaret for å følge reglene og gjennomføre løpene på en måte som er tilfredsstillende for å ivareta dyrevelferden, hovedsakelig må ligge hos den enkelte kjører som kjenner sitt spann og vet hvordan man har trent sine hunder.

6.6.3 Hvordan dyrevelferden ivaretas i utøvermiljøet

De fleste informantene har en oppfatning av at det har vært en positiv utvikling av hvordan dyrevelferden ivaretas av utøvermiljøet i langdistanse hundekjøring. Noe følgende sitater er eksempler på:

B: «Jeg synes det er en positiv utvikling, uten tvil. Det er flere dyr som blir ivaretatt på en god måte nå.»

E: «Ja, det er nok blitt bedre ja. For min egen del så handler det i all hovedsak om at jeg har fått mye mer kunnskap og erfaring, men generelt har folk blitt mye, mye flinkere til å ta vare på hundene. Det er jeg helt sikker på. Før så man mange flere slitne hunder tidligere i løpene, og folk kom til løp dårligere forberedt.»

Flere informanter sier at de tror at profesjonaliseringen av sporten og den økte kunnskapen innad i miljøet om hva som kreves for at hundene skal prestere best mulig har ført til en positiv endring. I tillegg trekker flere av informantene frem at de tror Mattilsynets arbeid og regelverkens utvikling har ført til at hele miljøet har satt et større fokus på dyrevelferden, som igjen har ført til at hundekjørerne nå har et mer bevisst forhold til dyrevelferden. De fleste informantene sier de har en oppfatning av at dyrevelferden innad i utøvermiljøet, i all hovedsak er veldig godt ivaretatt per dags dato, og at de sitter med et inntrykket av at de aller fleste hundekjørere ønsker det beste for sine hunder. Samtidig forteller også de fleste informantene at de har sett noen unntak, og at de har sett en del tilfeller der de mener andre utøvere har «gått over grensa» for det de selv definerer som god dyrevelferd. Dette ble blant annet uttrykt slik:

C: «Jeg føler absolutt at noen av konkurrentene mine går over grensa for hva jeg mener er god dyrevelferd, og det har jeg sett i mange år. Jeg synes faktisk litt synd på hundene sånn som noen andre hundekjørere kjører. Jeg kan tenke at; Oij.., de hundene så ikke klare ut for en ny etappe. Jeg kjenner litt på det noen ganger. Så det er jo litt essensen i det du intervjuer meg om da, at jeg har begynt å kjenne på at; er det riktig dyrevelferd det vi driver med? Noen trener for

eksempel ekstremt mye, og gir ikke hundene nok hvile og restitusjon, eller fører for dårlig.»

D: «Noen ganger har jeg sett spann hvor jeg har tenkt; «å nei, nei, nei», hvor jeg har sett ting jeg synes var å dra strikken for langt. (...) Så det hender jo at man har tanker om at man ser ting man ikke synes er bra, men heldigvis skjer ikke det ofte.»

B: «Jeg kan ikke si at jeg har gått i gjennom et eneste langdistanseløp hverken som deltaker eller handler uten å ha sett ting som jeg gjerne skulle ønske at jeg ikke hadde sett i forhold til det der med å presse hundene for langt. Det å varme opp en hunden i en halvtime for at den skal få lov å gå en etappe til for eksempel, sånne ting synes jeg er kjedelig å se.»

Det understrekes imidlertid av samtlige informanter at det er veldig vanskelig å skulle mene noe om andre hundekjøreres praksis, fordi de ikke vet nok om bakgrunnen for at andre hundekjørere gjør de valgene de gjør.

Informantene forteller at det de ser som en av de største utfordringene for dyrevelferden i hundekjørermiljøet, er at noen hundekjørere ikke ser sine egne hunders begrensninger og ikke stopper for å hvile hundene når de burde, eller at de ikke hviler hundene sine tilstrekkelig lenge. Slik forklares dette av informant C:

«Det går litt på det der at kjørene selv må innse kapasiteten til sitt eget spann og kjøre på premissene til eget spann. Har man for store ambisjoner og ikke innser realiteten for sitt eget spann, så presser man hundene for mye og ender kanskje opp med å måtte bryte eller sette ut veldig mange hunder. Da har man gjort noe galt. For å være med i toppen og gjøre det bra så kjører man kanskje på en knivsegg, men vi har jo sett spann som har vunnet som har sett helt fantastisk ut i mål ikke sant.»

Et annet eksempel som noen av informantene trekker frem som et problem i forhold til dyrevelferden, er at noen hundekjørere kjefter og maser mye på hundene sine. Flere av informantene trekker fram at de innimellom har sett hunder som helt åpenbart har vært halte i mål, eller inn til sjekkpunkt. Noen forteller også at de tidligere så hunder som ble dratt

ufrivillig ut av sjekkpunktene. Informantene legger til at dette ikke er lov lenger, og at de derfor heldigvis ikke har sett at dette har forekommet de siste årene.

Informant F forteller at han synes det er paradoksalt at så mange hundekjørere ser på det å gi hundene medisiner for å forebygge magesår som god dyrevelferd, og at løpsarrangørene anbefaler deltakerne å gi hundene disse medisinene under konkurranser, når det er forskning som tyder på at en mulig årsak til at hundene kan utvikle magesår, er at de løper for mange timer i døgnet. Informanten stiller seg derfor svært kritisk til det å forebygger magesår med medisiner, og mener at dette er å undertrykke årsaken til problemet, som er at hundene utsette for ekstreme påkjenninger ved at de løper så mange timer døgnet. Derfor mener informant at man heller burde legge til rette for mer hvile i løpene, slik at hundene på den måten blir mindre utsatt for å få magesår.

Informant F mener også at en annen uting som forekommer i hundekjørermiljøet, er at andre hundekjørere, handlere og løpsarrangørene, uttaler at det er negativt at så mange deltakere bryter de lange løpene. Informanten sier han er helt overbevist om at mange av de som bryter gjør dette fordi de mener dette er det eneste riktige for sine hunder der og da. Han mener at å bryte i tilfeller der hundene ikke har det helt bra, er å ta ansvar for sine hunders velferd. Informanten ser derfor ikke på det at mange bryter som noe negativt, noe han imidlertid opplever at ande i miljøet gjør. Han påpeker at det er bedre å bryte en gang for mye enn en gang for lite.

Det at ikke alle hundekjørere alltid ivaretar dyrevelferden på en god måte under konkurranser, mener informantene skyldes ulike årsaker. En av årsakene som antydes er at det kan skyldes er at ikke alle hundekjørere håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon på en god måte. Informantene mener derfor at det i noen tilfeller skjer at ønsket om en god plassering går på bekostning av dyrevelferden, slik følgende sitat gjenspeiler:

B: «Jeg opplever at noen få har et veldig jag mot plassering. (...) Jeg opplever det både blant de som kjører raskt og er i teten, men også blant de som ligger lengre bak.»

Noen informantene trekker fram at også pengepremiene og oppmerksomheten fra media kan friste folk til å gjøre dumme valg. I tillegg forteller informantene at mot slutten av løpene når en del hundekjørere begynner å få et lavt antall hunder i spannet, prøver noen å ta med hunder som egentlig burde vært satt ut. Dette fordi de har et ønske om å kunne fullføre løpet, og for å

kunne gjøre det må de ifølge regelverkene ha minimum 5 eller 6 hunder igjen i spannet, avhengig av hvilken klasse de kjører.

Selv om både prestasjonsfokus, premier, og ønsket om å fullføre trekkes fram av informantene som årsaker de tror fører til at noe hundekjørere blir fristet til å gjøre valg som kan få negative konsekvenser for dyrevelferden, tror de fleste informantene at mangler på kunnskap og erfaring, er det som oftest fører til negative konsekvenser for dyrevelferd under konkurranser. Flere av informantene mener også at en del hundekjørere kanskje kan utøve dårlig dømmekraft og manglende evne til å ta gode avgjørelser som følge av at de er trøtte og slitne, og dermed gjør de «tabber» som får konsekvenser for dyrevelferden. Flere av informantene mener at en del hundekjørere, og spesielt førstegangskjørere, ikke er klar over hvor mye trening som kreves for å kunne stille til start med et godt forberedt hundespenn i et så langt løp. Dermed trener de hundene sine for lite, slik at dette går ut over dyrevelferden under selve løpet.

Flere av informantene oppfatter også at både uerfarne og erfarne hundekjørere, av og til kan «ta litt vann over hodet», ved planlegge litt for tøffe kjøreplaner for spannet sitt, uten å ha gjort en god nok jobb med treningen på forhånd. Informantene tror også at i noen tilfeller, der hundespennene ikke hadde den formen hundekjørerne forventet, eller ønsket, så innser en del realiteten litt for sent, og dermed rekker de ikke å justerer kjøreplanen sin før det har gått litt for langt. Informantene mener også at enkelte hundekjørere kan utøve dårlig dømmekraft i forhold hvilke forberedelser som må til før de legger ut på lange etapper i et værhardt område, og at dette potensielt kan medføre dårlig dyrevelferd. Som tidligere nevnt mener informantene at det å kjøre på sitt eget spans premisser er helt essensielt for å ha god dyrevelferd under konkurranser. Informant A tror derfor at en del hundekjørere ikke er klar over hva de gjør når de for eksempel prøver å henge på andre spenn, i stede for ikke konsentrere seg om sin egen plan og kjører løpet slik man har trent for. Informanten forteller:

«Det handler om at man må vite hva sine egne hunder tåler. Jeg føler at alle trækker på når det gjelder å kjempe i toppen i en konkurranse, men alle de som er i toppen er også flinke til å lese hundene sine og vet hva de tåler. Så det er et større problem lenger bak i feltet, der det er mange uerfarne kjørere. Vi som er erfarne vet hva vi har å forholde oss til og vi vet hva hundene våre kan, og så setter vi ut hunder som ikke takler det. Det viser seg jo ofte at det fineste spannet

som kommer i mål er vinnerspannet, mens problemet med hunder som blir presset langt er størst lenger bak.»

Samtidig forklarer informantene at det ikke er slik at man nødvendigvis må komme høyt opp på resultatlistene for å ha god dyrevelferd. Hundekjørere som bevisst kjører saktere og hviler mer under løp, fordi de vet at de har et spann som ikke er like godt trent som de beste, eller at de har andre faktorer de må ta hensyn til, har dermed ofte kjempegod dyrevelferd forteller informantene.

Et annet problem med manglende kunnskap og erfaring er det at en del hundekjørere har lite kunnskap om ernæring og fôring av hundene mener flere av informantene. Dette gjelder både den fôringen som skjer til daglig og den fôringen som skjer under løp. Mangel på kunnskap om ernæring og fôring mener flere av informantene er en av grunnene til at mange hundekjørere får problemer underveis på de lange løpene.

Når det gjelder den dyrevelferden som foregår hjemme i kennelene hos andre hundekjørere er det flere av informantene som er kritiske til store kenneler med mange hunder, fordi de mener at dette ofte medfører at man ikke klarer å oppnå den nære kontakten med hver enkelt hund. I tillegg tror de også det kan medføre at man får mindre oversikt hver enkelt hunds behov, selv om det ikke nødvendigvis er slik i alle tilfeller. Flere av informantene er også svært kritiske til at noen hundekjørere driver med ekstrem selektering, og har en «bruk og kast» mentalitet dersom hundene ikke fungerer godt nok.

6.6.4 Oppsummering og diskusjon om hvordan dyrevelferden ivaretas i sporten **Løpsarrangørenes innvirkning på dyrevelferden**

Til tross for at fleste informantene oppfatter at løpsarrangørene har hatt et økt fokus på dyrevelferd de siste årene, og at dette har slått positivt ut for utviklingen av hvordan dyrevelferden ivaretas i sporten, er de samtidig kritiske til mye av det som gjøres av løpsarrangørene. Uttalelsene viser at de mener at løpsarrangørene ikke tar store nok hensyn til dyrevelferden under gjennomføringen av løpene, og ikke tilrettelegger godt nok for deltakernes mulighet til å kunne utøve god dyrevelferd. Derfor gir mange av elementene ved måten løpene arrangeres på, dem utfordringer i forhold til å kunne ivareta dyrevelferden på en tilfredsstillende måte. Eksempelvis mener de blant annet at løpsarrangørene i mange tilfeller legger opp etappelengder og obligatoriske hviletidsregler, slik at det vanskeliggjør å kombinere dyrevelferd, med å konkurrere i toppen. Dette til tross for at løpsarrangørene selv

hevder at de har et stort fokus på dyrevelferd, og at de har gjort flere endringer av løpene de siste årene for å bedre vilkårene for dyrevelferden (Femundløpet, 2018b; Finnmarksløpet, 2018).

Et interessant funn er at flere av informantene spesielt påpeker at de mener løpsarrangørene har for stort fokus på å gjøre løpene attraktive for publikum, sponsorer og media, og tar for lite hensyn til elementer ved løpene som kan medfører stor risiko for dyrevelferden. I denne sammenheng er det spesielt interessant å sammenligne dette med de kritiske refleksjonene Butz og Andreasen (2019) har gjort i forhold til løpsarrangørenes innvirkning på kulturen i hundekjørermiljøet. De mener at hundekjøringskulturen er formet av de store løpsarrangørene, og påpeker at markedsføringsstrategien til arrangørene er å fremstille løpene som romantiserte eventyr og som episke kamper mellom menneske og natur. Dette er gode strategier for å tiltrekke seg offentlig oppmerksomhet og sponsorer, men kan også avlede oppmerksomheten fra de etiske dilemmaene denne diskursen medfører, hevder Butz og Andreasen (2019). Derfor poengterer de at det er viktig å reflektere over hvordan denne diskursen påvirker hundekjøringskulturen, og hvordan dette i sin tur påvirker hundekjørermiljøets etiske bevissthet. Videre hevder de at med tanke på at kollektive forståelser kontinuerlig produseres og bestrides gjennom diskursive sosiale praksiser, kan løpsarrangørenes markedsføringsstrategier være av stor betydning for de normer som eksisterer i langdistanse hundekjøring.

Butz og Andreasen (2019) hevder også at utviklingen av langdistanseløpene fremmer hvordan «raskere» i økende grad betraktes som «bedre». Videre påpeker de at løpsarrangørene og media ofte presenterer sledehundene som «toppidrettsutøvere», som er «født og avlet» spesielt for langdistanse hundekjøring. Noe NHF (2008) forøvrig også fremhever i sine retningslinjer. Butz og Andreasen (2019) trekker blant annet frem et eksempel der sledehundene blir sammenliknet med menneskelige maratonløpere. I tillegg refererer de til at Finnmarksløpets eget magasin fremstiller hundene som toppidrettsutøvere med ekstrem kapasitet. Butz og Andreasen (2019) er derfor kritiske til hvordan slike konstruksjoner av sledehundene påvirker vår oppfattelse av våre etiske forpliktelser ovenfor hundene, fordi de mener at slike konstruksjoner kan skape en slags ontologisk barriere som hindrer oss i å gjenkjenne hundenes fysiologiske begrensninger, og dermed aksepterer vi aspekter ved løpene som er unaturlige for hundenes aktivitetsmønster. Samtidig hevder de at ved å definere hundene som toppidrettsutøvere, medfører det at man undertrykker betydningen av risikoen for skader og overbelastninger. De poengterer at det er forventet at menneskelige

idrettsutøvere skal ta slike risikoer under idrettsaktivt. Men fordi hundene ikke i stand til å ta egne avgjørelser, kontrollere situasjonen selv, og noen ganger ikke engang er i stand til å signalisere smerte og utmattelse, mener de at definisjonen «idrettsutøver», er problematisk å overføre til hundene, fordi det kamuflerer det faktum at hundene styres av hundekjøernes vilje. Det ser imidlertid ikke ut til at informantenes oppfattelse av våre etiske forpliktelser overfor hundene, er preget av løpenes markedsføringsstrategier. Derimot kan poengene som Butz og Andreasen (2019) trekker frem, kanskje være en av årsakene til at informantene oppfatter at løpsarrangørene er for opptatt av gjøre løpene attraktive for publikum, sponsorer og media, og tar for lite hensyn til elementer ved løpene som kan medfører stor risiko for skader hos hundene. Det ser imidlertid ut til at informantene, i likhet med NHF og løpsarrangørene, definerer hundene som «toppidrettsutøvere». Til tross for dette viser denne oppgaven at de allikevel setter hensynet til hundenes velferd øverst. Derfor ser det ikke ut til at definisjonen av hundene som «toppidrettsutøvere», har den effekten på informantene som Butz og Andreasen (2019) mener at denne definisjonen kan medføre.

Regelverkens innvirkning på dyrevelferden

De fleste informantene oppfatter at det også har blitt en mye større bevissthet rundt hvordan dyrevelferden bør ivaretas av regelverkene de siste årene, og at dyrevelferden nå stort sett er godt ivaretatt av dagens regelverk. De mener at hovedansvaret for å gjennomføre løpene på en måte som ivareta dyrevelferden, må ligge hos den enkelte kjører som kjenner sitt spann og vet hvordan man har trent sine hunder. Samtidig oppfatter alle informantene at hviletidsregelverkene skaper utfordringer for utøvernes mulighet til å utøve god dyrevelferd og samtidig forsøke å konkurrere i toppen. Et interessant funn i denne sammenheng er at informantene har to ulike oppfatninger av hvordan disse reglene skaper utfordringer. Fem av informantene mener at regler som setter krav til mye obligatorisk hvile, fører til at man hviler hundene annerledes enn det man ville gjort, dersom man kunne regulert dette mer selv. Samt at man ikke tar seg like god tid til å stille hundene underveis på etappene. Samtidig mener de at regler som setter krav til mye obligatorisk hvile fører til at noen utøvere «råkjører» mellom sjekkpunktene, og på den måten utsetter hundene for en stor risiko for skader. De mener derfor mye obligatorisk hvile medfører negative konsekvenser for dyrevelferden. Disse informantene ønsker derfor minst mulig obligatorisk hvile under løpene, slik at hver enkelt hundekjører har mulighet til å regulere hvilen selv, på den måte som passer sitt spann. De mener at dette legger forholdene best til rette for å kunne ivareta dyrevelferden, samtidig som man forsøker å konkurrere om en topplassering. Kruuse (2019) poengterer i likhet med disse

informantene at hva som er passende hviletid avhenger av ulike kvaliteter og forutsetninger, som varierer individuelt mellom de ulike spannene. Derfor mener hun at reglene må tilpasses for å styrke likestilling og best mulig sjanse for suksess for alle deltakere.

En informant oppfatter derimot at det å åpne for minst mulig obligatorisk hvile og la hundekjørerene disponere løpet fritt, ikke vil føre til at dyrevelferden blir bedre. Informanten mener at mange hundekjørerere fremdeles vil kjøre løpene med så minimalt med hvile som mulig. Videre mener han at for å kunne konkurrere i toppen under dagens langdistanseløp, så utsettes hundene for et stort søvnunderskudd. Derfor ønsker han gjerne mer obligatorisk hvile enn det er i de eksisterende regelverkene, slik at de skal være tilrettelagt for godt med hvile, også for de spannene som konkurrerer i toppen. Denne oppfatningen støttes i VKM (2017), som hevder at utilstrekkelig hvile under løpene, resulterer i et søvnunderskudd hos hundene som fører til midlertidig redusert dyrevelferd. Rapporten foreslår derfor at en obligatorisk hviletid på minimum 10 timer per døgn, (som er det biologiske minimumskravet hos hunder) vil redusere risikoen for redusert dyrevelferd.

Det er bemerkelsesverdig at selv om de fleste informantene mener at minst mulig obligatorisk hvile under løpene vil være en fordel for dyrevelferden, så oppfatter de samtidig at en av de største utfordringene for dyrevelferden i hundekjøringssporten, er at noen hundekjørerere ikke ser sine egne hunders begrensninger. Fordi de oppfatter at en del hundekjørerere ikke stopper for å hvile hundene når de burde, eller ikke hviler hundene sine tilstrekkelig lenge. I og med at de oppfatter at ikke alle hundekjørerere klarer å regulere hvilen på en tilfredsstillende måte selv, er det derfor vanskelig å forstå at de mener mindre obligatorisk hvile under løpene, vil medføre bedre dyrevelferd i sporten totalt sett. Antageligvis ser de for seg at ideelt sett, dersom alle hadde klart å regulere hvilen på en tilfredsstillende måte for sine hunder selv, ville det å disponere hvilen fritt selv, være optimalt for dyrevelferden. Informant A, som i utgangspunktet ønsker minst mulig obligatorisk hvile, er inne på denne problemstillingen. Han mener at fordi man ser at noen hundekjørerere ikke kjenner sitt eget spans begrensninger godt nok og ikke kjører på sitt eget spans premisser, vil det være nyttig med noen regler som setter krav til hviletid, for å ivareta hundene til de som ikke klarer å regulere dette på en tilfredsstillende måte selv. Denne problemstillingen tar også Kruuse (2019) opp i sin artikkel. Hun mener de fleste hundekjørerere er bekymret for velferden til sine hundene under trening og løp, men av hensyn til de som kanskje ikke har den «riktige» holdningen, eller de som blir påvirket av konkurransens ånd, må dyrevelferden reguleres gjennom et regelverk som beskytter hundene mot menneskelig feil. I denne sammenheng er det interessant at informant

A også poengterer at han mener regelverkene ikke stiller høye nok kvalifiseringskrav for å sikre at alle deltakerne som stiller til start har den nødvendige kompetansen og forutsetningene som skal til for å ivareta hundene på en tilfredsstillende måte.

Som flere av informantene poengterer, så medfører regler som setter krav til mye obligatorisk hvile, at mange hundekjørere «råkjører» fra sjekkpunkt til sjekkpunkt, fordi det spannet som klarer å holde høyest fart mellom sjekkpunktene, er den som vinner. De mener imidlertid at dette ikke er god dyrevelferd, da det medfører en høy risiko for skader hos hundene. Denne problemstillingen tas også opp i artikkelen til Butz & Andreasen (2019). De hevder at den viktigste årsaken til potensiell skade på dyrs helse og velvære i langdistanse hundekjøring, er konkurransekulturen hundekjøringssporten representere, der den raskeste hundekjøreren blir sett på som den beste hundekjøreren (Butz & Andreasen, 2019).

Disse funnene tyder derfor på at regler som setter krav til mye obligatorisk hvile kan medføre høy hastighet mellom sjekkpunktene, og dermed høy risiko for skader hos hundene. I tillegg gjør slike regler det vanskelig for hundekjørerne å hvile hundene når hundene trenger det, dersom de samtidig skal forsøke å konkurrere i toppen. I motsatt fall vil det å ha få, eller ingen regler som setter minimumskrav for hviletid medføre en risiko for dårlig dyrevelferd for hundene til de hundekjørerne som ikke har den «riktige» moralske holdningen til hvordan man skal ivareta hundene, som blir påvirket av konkurranseinstinktet, eller de som mangler kunnskap om hvordan man ivareta hundene under konkurranser. Dette viser at det eksisterer et dilemma knyttet til hvordan hviletidreglene kan reguleres på best mulig måte for å ivareta dyrevelferden. En mulighet ville jo være å øke kvalifiseringskravene slik informant A er inne på, men slik jeg tolker det vil det kun medføre at de hundekjørerne som mangler kunnskap og erfaring, ikke kan starte i de lengste løpene. Høyere kvalifiseringskrav vil ikke hindre de utøverne som eventuelt ikke har den riktige moralske holdningen, eller som har et stekt konkurranseinstinkt, i å presse hundene for hardt under konkurransene.

Hvordan dyrevelferden ivaretas i utøvermiljøet

De fleste informantene har en oppfatning av at det har vært en positiv utvikling av hvordan dyrevelferden ivaretas i utøvermiljøet, og mener dette hovedsakelig skyldes økt kunnskap og bevisstgjøring, om hva som kreves for at hundene skal ha god velferd og prestere godt. I tillegg trekker flere av informantene frem at de tror Mattilsynets arbeid og regelverkernes utvikling har ført til at hele miljøet har satt et større fokus på dyrevelferden. Samtidig oppfatter de fleste at ikke alle i hundekjørermiljøet bestandig har tilfredsstillende dyrevelferd.

Det de oppfatter som en av de største utfordringene for dyrevelferden, er at noen utøvere ikke ser sine egne hunders begrensninger, og ikke hviler hundene tilstrekkelig lenge, eller på de riktige tidspunktene. De oppfatter at årsaken til dette som oftest er manglende dømmekraft, samt manglende kunnskap og erfaring, og at dette derfor medfører «tabber» som får negative konsekvenser for dyrevelferden. Denne oppfatningen deler informantene med veterinær Annette Kriller som er en av høringsekspertene i VKM-rapporten. Hun utdyper at manglende kunnskap om føring kan resulterer i fare for dyrevelferden (VKM, 2017). Mattilsynet (2012) hevder også at manglende kunnskap eller ferdigheter blant hundekjørerne, kan være en av de største risikoen for dyrevelferden i langdistanse hundekjøring.

Informantene mener også at det er noen få hundekjørere som ikke håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om prestere i konkurransen, på en god måte. De poengterer at ønsket om prestere, og helst å vinne, samt lysten på å motta store premiepenger og mye oppmerksomhet, kan medføre at hundene presses hardt og utsettes for situasjoner de ikke har forutsetninger for å mestre. Dette kan derfor kanskje ha sammenheng med at disse utøverne antageligvis er svært prestasjonsorienterte utøvere, fordi studiene til Kavussanu og Roberts (2001), Mouratidou et al. (2012) og Tod og Hodge (2001) viste at utøvere med høy grad av prestasjonsorienterte mål, er assosiert med lavere moralsk dømmekrav, samt en «vinn for enhver pris» holdning. Dersom funnene i disse studiene er overførbare til hundekjørere, kan det være slik at hundekjørere som har en høy grad av prestasjonsorienterte mål, har lavere dømmekraft i forbindelse med det moralske dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon. Studien til Skjesol og Ulstad (2019) viste at det er store variasjoner i forhold til i hvilken grad hundekjørere er prestasjonsorientert, og dette stemmer derfor overens med informantens oppfatning av det kun er noen utøvere i hundekjørermiljøet som ikke håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og prestasjon, på en god måte. I denne sammenheng er det interessant å merke seg studien til Kemp (1999) som viste at de mest ærede hundekjørerne i utøvermiljøet er de som er konkurransedyktige, men som samtidig behandler hundene sine godt.

Med tanke på at studien til Skjesol og Ulstad (2019) viste at gjennomsnittet blant hundekjørere som deltok i Finnmarksløpet og Femundløpet har svært høy grad av mestringsorientering, har sannsynligvis derfor hundekjørere generelt en høy grad av moralsk kompetanse og liten aksept for bevisste skadelige handlinger. Det stemmer også godt overens med informantens oppfatning av at det kun er et fåtall i

hundekjørermiljøet som det kan virke som har en lavere grad av dømmekraft i forbindelse med dette dilemmaet. Dersom vi antar at resultatene fra Tod & Hodge (2001) (som er presentert under punkt 6.5.3) er overførbare til hundekjørere med en kombinasjon av mestrings- og prestasjonsorienterte mål, noen som studien til Skjesol og Ulstad (2019) indikerer at de fleste hundekjørere har. Vil det bety at de fleste hundekjørere har et modnet nivå av moralsk resonnement som er preget av en bekymring for alle berørte parter i et moralsk dilemma.

Det er også funn i studien til Thomassen et al. (2019) som bekrefter informantenes oppfatning om at det er et fåtall i hundekjørere som ikke håndtere dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere på en god måte. Thomassen et al. (2019) mener nemlig det er grunn til å tro at når besettende lidenskap er dominerende, vil hundekjørere kunne bli fristet til å presse hundene utover rimelige grenser i trening og konkurranser, på grunn av deres sterke ønske om gode resultater og status. Det at hundekjørere i studien til Thomassen et al. (2019) i gjennomsnitt skåret mye lavere på besettende lidenskap enn harmonisk lidenskap, tyder derfor på at det er få hundekjørere som ikke håndtere dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere på en god måte. Mine funn støtter dette.

7 Konkluderende oppsummering og veien videre

I dette kapittelet oppsummerer jeg sentrale funn i undersøkelsen og hvordan disse svarer på problemstillingen. Til slutt presenterer jeg forslag til videre forskning, som kan bidra til ny og supplerende kunnskap om dyrevelferd i langdistanse hundekjøring.

Målet med denne undersøkelsen har vært å skape kunnskap om hvordan langdistanse hundekjørere oppfatter og praktiserer dyrevelferd, samt å få innsikt i hvilke utfordringer og dilemmaer hundekjørerne står ovenfor, både i forbindelse med hundehold, og under trening og konkurranser for å ivareta hundenes velferd. Det har også vært et mål å undersøke hvordan hundekjørerne oppfatter at dyrevelferden ivaretas innad i miljøet. Dette ga som nevnt innledningsvis følgende problemstilling:

Hvordan oppfatter og praktiserer langdistanse hundekjørere dyrevelferd, og hvilke utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd møter de under utøvelse av sporten?

For å få innsikt i dette ble følgende aspekter vektlagt:

- 1) Oppfatninger, forståelser og praktiseringer av dyrevelferd
- 2) Hvordan dilemmaer mellom dyrevelferd og prestasjon i konkurranser oppfattes og praktiseres
- 3) Løpsarrangørenes og regelverkenes innvirkning på utøvernes muligheter til å utøve god dyrevelferd
- 4) Oppfatninger av hvordan dyrevelferden ivaretas i utøvermiljøet

Undersøkelsen viser at informantene har en svært lik forståelse av begrepet dyrevelferd, samt en svært lik oppfatning av hva som er god og dårlig dyrevelferd for hunder som deltar i langdistanse hundekjøring. Denne forståelsen og oppfatningen har mye til felles med flere ulike definisjoner av dyrevelferd, men jeg tolker det slik at deres oppfatning har mest til felles med Brambellkommisjonens definisjon, uttrykt gjennom «de fem friheter». Denne definisjonene lyder som følger: *«frihet fra sult, tørste og feilernæring, frihet fra fysisk ubehag, frihet fra smerte, sjukdom og skade, frihet til å utøve normal atferd og frihet fra frykt og stress»* (Norges Forskningsråd, 2005, s. 26). Denne definisjonen omfatter både det biologiske aspektet, det subjektive følelsesaspektet og aspektet om naturlige adferd, som er de tre tilnærmingene til dyrevelferd som Norges Forskningsråd (2005) viser til. Men datamaterialet påpeker også noen svært viktige aspekter ved dyrevelferden i forbindelse med

trening til- og deltakelse i konkurranser, som ikke nevnes i «de fem friheter». Blant annet påpekes det at det gjensidige tillitsforholdet mellom hundekjører og hundene er svært viktig. Informantene oppfatter også at det er helt avgjørende for dyrevelferden å kjenne hundene sine godt, kommunisere med dem og behandle hundene på hundenes premisser. Ikke minst oppfatter de at det er helt avgjørende for dyrevelferden å ikke kjøre hundene over evne, eller forlange ting av dem som de ikke har forutsetninger for å mestre.

Funnene i oppgaven tyder på at informantene har et hybridetisk syn slik Campbell (2012) presenterer i sin artikkel. Dette synet bygger på et utilitaristisk utgangspunkt, der den totale nytten for både hunder og hundekjører ved å holde på med den aktiviteten de elsker, oppveier for ulempen det medfører for hundene å bli utsatt for fysiologisk stress, samt en risiko for sykdom og skader. Samtidig anerkjenner informantene at hundene har rett til å bli beskyttet mot unødige påkjenninger og belastninger, inntil et visst nivå i forbindelse med sporten de utøver. Undersøkelsen viser også at informantene oppfatter at grensa for hva som er etisk akseptabel bruk av hundene i forbindelse med konkurranser, er der hvor hundene fremdeles viser at de ønsker å løpe og synes det er gøy. Dette virker å være et etos i langdistanse hundekjøring, da det er presisert i løpsarrangørenes regelverk at alle hunder skal forlate sjekkpunktene uten tvang (Femundløpet, 2019b; Finnmarksløpet, 2019d).

Til tross for en del variasjoner knyttet til informantenes praksiser, antyder datamaterialet at samtlige av de praksiser som informantene oppgir at de har, er i tråd med de lovverk, regelverk og retningslinjer som eksisterer for hold av hunder utendørs, så vel som i forbindelse med langdistanse hundekjøringskonkurranser. Oppgaven viser at det er hensynet til hundenes velferd som er det viktigste for informantene, mens konkurransen kommer i annen rekke, slik også studien til Torheim (2012) viste. Derfor tilrettelegger de sitt hundehold, samt trening og konkurranser slik de selv oppfatter at gir god velferd for hundene. I forbindelse med trening innebærer det blant annet å følge treningsprinsipper som forsiktig progresjon, variasjon, individuell tilrettelegging og tilstrekkelig restitusjon, samt å tilpasse treningsmengden etter vær og føreforhold, og etter hvordan de «leser hundene». I forbindelse med konkurranser innebærer det blant annet å tilpasse konkurranseplan og kjøremønster ut fra hundenes forutsetninger før løpet, hundenes tilstand under løpet, samt vær- og føreforhold. Dette betyr at de har et stort fokus på å kjøre løpene på hundenes premisser, og at de hevder at de ikke bryr seg stort om hva konkurrentene gjør, eller hvordan de selv ligger an i konkurransen.

Likevel viser datamaterialet at i enkelte situasjoner, der dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere er til stede, oppgir halvparten av informantene at de føler de har «gått over grensen» for det de selv mener er god dyrevelferd. Det kommer frem at i slike situasjoner er det gjerne manglende dømmekraft, mangel på kunnskap og/eller et høyt konkurranseinstinkt som påvirker de til å handle på en måte som gir negative konsekvenser for dyrevelferden. Også de informantene som ikke føler de har «gått over grensen» for det de mener er god dyrevelferd, forteller at de har kjent på dilemmaet mellom dyrevelferd og ønske om å prestere i en konkurranse. De uttrykker at de ofte føler de balansere på en knivsegg i denne sammenheng, men at de derfor har et stort fokus på å forsøke å håndtere dette dilemmaet på en god måte.

Datamaterialet viser også at informantene opplever flere utfordringer knyttet til dyrevelferd, både i forbindelse med trening, og i forbindelse med konkurranser. Mange av disse utfordringene oppfatter informantene at er knyttet til hvordan løpsarrangørene tilrettelegger konkurransene, og hvordan hviletidsreglene påvirker utøvernes mulighet til å ha god dyrevelferd, samtidig som de forsøker å konkurrere om topplasseringer. Blant annet mener informantene at løpsarrangørene har for stort fokus på å gjøre løpene attraktive for publikum, sponsorer og media, og tar for lite hensyn til elementer ved løpene som kan medføre stor risiko for dyrevelferden. Et interessant funn i forbindelse med hviletidsreglene er at informantene har to ulike oppfatninger av hvordan hviletidsreglene skaper utfordringer for dyrevelferden. Fem av informantene oppfatter at regler som setter krav til mye obligatorisk hvile, medfører at mange hundekjørere kjører med høy hastighet mellom sjekkpunktene, og dermed høy risiko for skader hos hundene. I tillegg oppfatter de at regler som setter krav til mye obligatorisk hvile, gjør det vanskelig for hundekjørerne å hvile hundene når hundene trenger det som mest, og at dette er særlig utfordrende dersom de samtidig skal forsøke å konkurrere i toppen. En informant mener derimot at det å åpne for minst mulig obligatorisk hvile og la hundekjørerne disponere løpet fritt, ikke vil føre til at dyrevelferden blir bedre, fordi mange hundekjørere fremdeles vil kjøre løpene med så minimalt med hvile som mulig. Denne informanten mener derfor at dyrevelferden ville blitt bedre om det blir lagt inn mer obligatorisk hvile, spesielt i FL-500 og F-450. Denne uenigheten illustrerer et av de sentrale dilemmaene man står ovenfor i langdistanse hundekjøring: hvordan man skal regulere hviletidsreglene slik at de på best mulig måte ivaretar dyrevelferden, samtidig som sportens egenart bevares. Mye obligatorisk hviletid ser ut til å medføre at utøverne kjører raskere og dermed utsetter hundene for en større risiko for skader. Samt at det vanskeliggjør det å hvile

når hundene trenger det som mest, samtidig som man forsøker å konkurrere i toppen. På den andre siden kan lite eller ingen obligatorisk hvile, fører til at utøvere som blir påvirket av et sterkt konkurranseinstinkt, som ikke har den «riktige» moralske holdningen til hvordan man skal ivareta hundene, eller som mangler kunnskap om hvordan man ivareta hundene under konkurranser, kjører hundene for hardt, slik at det medfører nedsatt dyrevelferd.

Likevel viser undersøkelsen at de fleste informantene oppfatter at dyrevelferden innad i langdistanse hundekjørermiljøet stort sett er godt ivaretatt, og at de har vært en positiv utvikling de siste årene. Dette mener de kommer som en følge av det økte fokuset på dyrevelferd blant utøverne og løpsarrangørene, men også som en følge av Mattilsynets arbeid. Imidlertid oppfatter informantene at det er noen hundekjørere som ikke ivaretar dyrevelferden godt nok. I forbindelse med konkurranser oppfatter hundekjørere at årsakene til dette hovedsakelig er manglende dømmekraft, og mangel på kunnskap om hva som kreves for å ivareta hundene. Samtidig oppfatter de også at enkelte utøvere har et stort jag etter gode prestasjoner, oppmerksomhet og premier, og at de som følge av dette, ikke håndterer dilemmaet mellom dyrevelferd og ønsket om å prestere i konkurransen på en god måte.

Funnene i denne oppgaven vil kunne gi viktig kunnskap for de som er interessert i hvordan dyrevelferd oppfattes og praktiseres av eliteutøvere i langdistanse hundekjøring, og hvilke utfordringer og dilemmaer knyttet til dyrevelferd de møter under utøvelse av sporten. Dette kan være nyttig kunnskap både for løpsarrangører, løpsveterinærer, Norges Hundekjørerbund, Mattilsynet og andre hundekjørere. Selv om det i dag er få undersøkelser hvor denne typen selvrapporteringsdata er tilgjengelige, har også denne tilnæringsmåten visse begrensninger. For å utvide kunnskapsgrunnlaget på dette feltet, ville det være interessant å gjøre et feltarbeid, hvor forskeren i større grad utforsker hvordan dyrevelferd praktiseres under langdistanseløp. Det vil også være interessant å gjøre kvantitative studier, hvor man gjennom spørreskjemaundersøkelser kartlegger om det er forskjeller i oppfatningene og praksisene knyttet til dyrevelferd, mellom ulike grupper i sporten. For eksempel mellom de som konkurrerer i åpen klasse og de som konkurrerer i 8-spann klassen, mellom mannlige og kvinnelige utøvere, eller mellom eliteutøvere og de som deltar med et lavere ambisjonsnivå. Dette viser at denne undersøkelsen bare kan være et lite kunnskapsbidrag på et felt som står overfor mange ulike typer kunnskapsutfordringer.

Referanseliste

- Altaposten. (2013, 8. mars). Fokus på Dyrevelferd. Hentet fra <https://www.altaposten.no/meninger/leder/article7218327.ece>
- Arctander, S.-M. (2005). *Finnmarksløpet: the world's northernmost sled dog race*. Røyse: Norsk bokforlag.
- Barfod, S. (2019, 8. mars). RE: Ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser. Hentet fra https://www.mattilsynet.no/konfigurasjon/Innspill_til_regelverk/12538456_manuell3.34435/binary/12538456_manuell3
- Bondø, T.-H. & Henriksen, T. H. (2013, 8. mars). Veterinær mener Finnmarksløpet åpner for dyreplageri, *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/xaG1p/veterinaer-mener-finnmarksloepet-aapner-for-dyreplageri>
- Broom, D. M. (1986). Indicators of poor welfare. *British Veterinary Journal*, 142(6), 524-526. [https://doi.org/10.1016/0007-1935\(86\)90109-0](https://doi.org/10.1016/0007-1935(86)90109-0)
- Butz, C. & Andreasen, S. M. (2019). Critical Ethics on Dog Mushing. I R. Waaler & K. Skjesol (Red.), *Dog Sledding in Norway: Multidisciplinary Research Perspectives* (s. 139-163). Zürich: Lit Verlag.
- Campbell, M. (2012). Ethical Analysis of the Use of Animals for Sport. I C. M. Wathes, S. A. Corr, S. A. May, S. P. McCulloch & M. C. Whiting (Red.), *Veterinary & Animal Ethics: Proceedings of the First International Conference on Veterinary and Animal Ethics* (s. 201-215). Ames, Iowa: Wiley-Blackwell.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). (2006). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 14. oktober 2019 fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>

Dyrebeskyttelsen Norge. (2019, 4. april). Konkurransedyr. Hentet fra <https://www.dyrebeskyttelsen.no/2019/04/04/konkurransedyr/>

Dyrevelferdsloven. (2009). *Lov om dyrevelferd* (LOV-2018-06-15-38). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

Eriksen, I. & Holdal, E. (2014, 19. september). Hundekjørere: Vi må diskutere dyrevelferd nå, *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/troms/vil-diskutere-dyrevelferd-og-etikk-1.11942562>

Femundløpet. (2018a, 31. januar). Sportslig utvalg har tatt grep. Hentet fra <https://femundlopet.no/sportslig-utvalg-har-tatt-grep/>

Femundløpet. (2018b, 15. august). Sportslig utvalg setter hundevelferd i høysete. Hentet fra <https://femundlopet.no/sportslig-utvalg-setter-hundevelferd-i-hoysete/>

Femundløpet. (2019a, 4. juni). Mattilsynet gir tommel opp. Hentet fra <https://femundlopet.no/mattilsynet-gir-tommel-opp/>

Femundløpet. (2019b, 18. september). Regler. Hentet fra <https://femundlopet.no/regler/>

Femundløpet. (u.å-a). Om Femundløpet. Hentet 21. november 2018 fra <https://femundlopet.no/om-oss/> - utfordrende

Femundløpet. (u.å-b). Resultatarkiv. Hentet 23. september 2019 fra <https://femundlopet.no/resultater/>

Finnmarksløpet. (2018, 22. januar). Nytt for Finnmarksløpet 2018. Hentet fra <https://www.finnmarkslopet.no/nytt-finnmarkslopet-2018/>

Finnmarksløpet. (2019a, 20. mars). Finnmarksløpet 2019 - Sterkt fokus på dyrevelferd. Hentet fra <https://www.finnmarkslopet.no/finnmarkslopet-2019-sterkt-fokus-pa-dyrevelferd/>

Finnmarksløpet. (2019b, 25. juni). Godt gjennomført. Hentet fra <https://www.finnmarkslopet.no/godt-gjennomfort/>

Finnmarksløpet. (2019c, 8. september). Nytt for Finnmarksløpet 2020. Hentet fra <https://www.finnmarkslopet.no/nytt-for-finnmarkslopet-2020/>

- Finnmarksløpet. (2019d, 15. september). Regelverk. Hentet 11. november 2018 fra <https://www.finnmarksløpet.no/regelverk/>
- Finnmarksløpet. (u.å-a). Premier Finnmarksløpet. Hentet 23. september 2019 fra <https://www.finnmarksløpet.no/premier/>
- Finnmarksløpet. (u.å-b). Påmelding 2020. Hentet 23. september 2019 fra <https://www.finnmarksløpet.no/pamelding/>
- Finnmarksløpet. (u.å-c). Resultater. Hentet 23. september 2019 fra <https://www.finnmarksløpet.no/resultater/>
- Finnmarksløpet. (u.å-d). Resultater tidligere løp. Hentet 3. mars 2019 fra <http://results.finnmarksløpet.no/rs/results.jsp>
- Fladeby, L. F. (2017, 11. oktober). Matilsynets tilsynsprosjekt 2018. Hentet fra <https://www.sleddog.no/2017/10/11/matilsynets-tilsynsprosjekt-2018/>
- Frøslie, A. (2000). At dyr ikke skal lide i «utrensmål»: Om dyrevernløvens hovedparagraf. I A. Føllesdal (Red.), *Dyreetikk* (s. 40-62). Bergen: Fagbokforlaget.
- Føllesdal, A. (2000). Meninger med et målløst liv: Noen hovedretninger innen dyreetikk. I A. Føllesdal (Red.), *Dyreetikk* (s. 65-89). Bergen: Fagbokforlaget.
- Guneriussen, W. (1999). *Aktør, handling og struktur: grunnlagsproblemer i samfunnsvitenskapene* (2. utg.). Oslo: Tano Aschehoug.
- Hagen, B. (2000). *Hundekjøring: fra tur til Iditarod*. Oslo: Landbruksforlaget.
- Hastrup, K. (1991). Antropologiske studier af egen kultur. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 2(1), 10-14.
- Isaksen, O. (2019, 6. mars). Sjef for 6. gang, *Finnmarksløpet*, bilag til *Finnmark Dagblad*. Hentet fra https://issuu.com/finnmarkdagblad/docs/finnmarksl_pet_bilag_2019
- Kavussanu, M. & Roberts, G. C. (2001). Moral Functioning in Sports: An Achievement Goal Perspective. *Journal of Sports and Exercise Psychology*, 23(1), 37-54. <https://doi.org/10.1123/jsep.23.1.37>

- Kemp, S. F. (1999). Sled Dog Racing: The Celebration of Co-operation in a Competitive Sport. *Ethnology*, 38(1), 81-95. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/3774088>
- Knudsen, I. B. (2019). From Polar Exploration to Sled Dog Racing: A Brief Overview of some Important Elements in Norwegian Sled Dog History. I R. Waaler & K. Skjesol (Red.), *Dog Sledding in Norway: Multidisciplinary Research Perspectives* (s. 15-44). Zürich: Lit Verlag.
- Kruise, M. M. (2019). Animal welfare in Norwegian sled dogs. I R. Waaler & K. Skjesol (Red.), *Dog Sledding in Norway: Multidisciplinary Research Perspectives* (s. 117-138). Zürich: Lit Verlag.
- Kuhl, G. (2011). Human-Sled Dog Relations: What Can We Learn from the Stories and Experiences of Mushers? *Society & Animals*, 19(1), 22-37.
10.1163/156853011X545510
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Landbruksdepartementet. (2003). *Om dyrevelferd og dyrehold* (St. meld. nr. 12 (2002-2003)).
Hentet fra
<https://www.regjeringen.no/contentassets/c98830ebd968483082a2d042b9eb2a65/no/pdfs/stm200220030012000dddpdfs.pdf>
- Lingås, L. G. (2011). *Etikk for pedagoger* (1 utg.). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Loland, S. (2015). *Idrettsetikk* (2. utg.). Oslo: Akilles.
- Markula, P. D. & Silk, M. (2011). *Qualitative Research for Physical Culture*. Basingstoke, GB: Palgrave Macmillan.
- Mattilsynet. (2005, 16. november 2017). Veileder for hold av hund utendørs. Hentet fra
https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/veileder_for_hold_av_hund_utendørs.3825/binary/Veileder%20for%20hold%20av%20hund%20utendørs
- Mattilsynet. (2012, 18. oktober). Innspill til regelverk. Hentet fra
https://www.mattilsynet.no/konfigurasjon/Innspill_til_regelverk/

- Mattilsynet. (2013, 7. oktober 2019). Bruk av dyr i konkurranser. Hentet fra https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/hest/bruk_av_dyr_i_konkurranser.4890
- Mattilsynet. (2016, 23. februar). Hva er dyrevelferd? Hentet fra https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/rad_om_dyrevelferd/hva_er_dyrevelferd.5017
- Mattilsynet. (2018, 24. januar 2019). Høring av utkast til ny forskrift om velferd for hest og hund i konkurranser. Hentet fra https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/hest/konkurransedyrforskriften__horingsbrev.32812/binary/Konkurransedyrforskriften%20-%20horingsbrev
- Mikalsen, K. S. & Berg, R. (2014, 18. september). Tynne hunder med blodig diaré på Finnmarksløpet, *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/troms/_-tynne-hunder-med-blodig-diare-1.11940013
- Mouratidou, K., Barkoukis, V. & Rizos, S. (2012). Achievement Goals and Moral Competence in Sport: Examining the Moderating Role of Demographic Characteristics. *European Psychologist*, 17(1), 34-43. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000043>
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norges Forskningsråd. (2005). Forskningsbehov innen dyrevelferd i Norge: rapport fra styringsgruppen for dyrevelferd - forsknings- og kunnskapsbehov. Hentet 11. november 2018 fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2011090506104?page=235
- Norges Hundekjørerforbund. (2008, 23. september). Retningslinjer for ansvarlig hold av trekkhunder. Hentet fra <https://www.sleddog.no/wp-content/uploads/2015/08/RETNINGSLINJER-ANSVARLIG-HOLD-TREKKHUNDER-2008-godkj-230908.pdf>
- Norges Hundekjørerforbund. (u.å). Slede. Hentet 24. oktober 2019 fra <https://www.sleddog.no/grener/slede/>

- Norges Hundekjøringsforbund. (2019, 31. januar). Konkurransereglement og arrangementsreglement for hundekjøring. Hentet fra <https://www.sleddog.no/wp-content/uploads/2019/03/Felles-kjorereglement-2016-VEDTATT-31082016-justert-31012019-002.pdf>
- NTB. (2014, 18. september). Mattilsynet kritiserer Finnmarksløpet for dårlig dyrevelferd, *Nationen*. Hentet fra <https://www.nationen.no/article/mattilsynet-kritiserer-finnmarkslopet-for-darlig-dyrevelferd/>
- People for the Ethical Treatment of Animals. (u.å). Dogsled Racing. Hentet 03. mai 2019 fra <https://www.peta.org/issues/animals-in-entertainment/cruel-sports/dogsled-racing/>
- RaceVets. (2017, November). Body Condition Score (BCS). Hentet fra <https://racevets.org/no/body-condition-score-bcs/>
- RaceVets. (u.å). Løp. Hentet 11. september 2019 fra <https://racevets.org/no/lop/> - lop
- Regan, T. (1983). *The case for animal rights*. Berkeley, Calif: University of California Press.
- Sagdahl, M. (2019, 15. februar). Dydsetikk. <https://snl.no/dydsetikk>
- Sandøe, P. & Christiansen, S. B. (2008). *Ethics of animal use*. Chichester, West Sussex: Blackwell Publishing.
- Sandøe, P., Johnsen, P. F. & Christiansen, S. B. (2000). Dyrevelferd: definisjoner, målemetoder og etisk relevans. I A. Føllesdal (Red.), *Dyreetikk* (s. 210-226). Bergen: Fagbokforlaget.
- Schøning, T. E. (2008, 8. januar). Finnmarksløpet Europas største, *iFinnmark*. Hentet fra <https://www.ifinnmark.no/sport/finnmarkslopet-europas-storste/s/1-30002-3266422>
- Singer, P. (2002). *Dyrenes Frigjøring* (N. Sæverud, Overs. 2 utg.). Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Skjesol, K. & Ulstad, S. O. (2019). Dog Sledding and Achievement Goal Theory. I R. Waaler & K. Skjesol (Red.), *Dog Sledding in Norway: Multidisciplinary Research Perspectives*. Zürich: LIT VERLAG.

- Sundby, J. (2018). *Hundekjøring: for oss som ennå ikke har vunnet Finnmarksløpet* (2. utg.). Undrumsdal: Blinke forlag.
- Svanemyr, K. (2012, 3. februar). Femundløpets ABC: Hva er de vanligste skadene? Hentet fra <http://rs.femundlopet.no/printable.jsp?m=news&id=576>
- Søberg, C. (2013, 2. oktober). Mener det murrer i hundekjørermiljøet, *Arbeidest Rett*. Hentet fra <https://www.rettens.no/femundlopet/mener-det-murrer-i-hundekjoreremiljoet/s/1-25-6894992>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, T. O., Waaler, R. & Ulstad, S. O. (2019). The Effect of Passion on Need Satisfaction and Vitality, Pressure and Effort among Mushers in Sled Dog Racing. I R. Waaler & K. Skjesol (Red.), *Dog Sledding in Norway: Multidisciplinary Research Perspectives*. Zürich: LIT Verlag.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tod, D. & Hodge, K. (2001). Moral reasoning and achievement motivation in sport: A qualitative inquiry. *Journal of Sport Behavior*, 24(3), 307-327. Hentet fra <https://search.proquest.com/docview/215871853?pq-origsite=gscholar>
- Torheim, M. (2012). *The Multi-Legged Team: A study of the unique elements of sled dog racing* (Masteroppgave). Universitet i Stavanger, Stavanger.
- Vitenskapskomiteen for mattrygghet. (2017). *Risk of negative effects on the welfare of dogs associated with being housed outdoors or used for sled dog racing: Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare of the Norwegian Scientific Committee for Food Safety* (VKM Report 2017: 8). Oslo: VKM.
- Westphal, N. (2015). Finnmarksløpet - i konstant utvikling, *Ciiko: Et frimagasinet fra Finnmarksløpet 2015*, s. 10-13. Hentet fra <http://admin.finnmarksløpet.no/media/dokument/2015-02/Ciiko-08%28nett%29.pdf>

Widerberg, K. (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt: en alternativ lærebok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aase, T. H. & Fossåskaret, E. (2007). *Skapte virkeligheter: kvalitativt orientert metode*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv om studien

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Vedlegg 4: Svar på meldeskjema for behandling av personopplysninger fra NSD

Vedlegg 5: Utvalgte kapitler i Norges Hundekjørerforbunds konkurransereglement og arrangementsreglement for hundekjøring som er relevant for oppgaven

Vedlegg 6: Utvalgte kapitler i Finnmarksløpets regelverk for FL-500 og FL-1200 som er relevant for oppgaven

Vedlegg 7: Utvalgte kapitler i Femundløpets regelverk for F-450 og F-650 som er relevant for oppgaven

Vedlegg 8: Paragraf 23, 24 og 26 i Dyrevelferdsloven (2009)

Vedlegg 1:

Intervjuguide

Innledning...

Informere om bruken av lydopptaker og rettigheter.

Spørre om de har lest informasjonsskrivet og om de samtykker til delta i studien.

Bakgrunnsinformasjon om informanten

Hvor mange år har du konkurrert i hundekjøring?

Hvor mange Finnmarksløp, Femundløp og eventuelt andre løp over 400km har du kjørt?

Hvor mange langdistanseløp har du brutt?

Kan du si litt om hvorfor du begynte med hundekjøring?

Kan du fortelle om forholdet du har til hundene dine?

Oppfatning om dyrevelferd

Kan du si litt om hvordan du forstår begrepet dyrevelferd?

Kan du trekke frem noe av de elementene du mener er viktigst for god dyrevelferd for en hund som deltar i langdistanse hundekjøring?

Hva mener du derimot kan være dårlig dyrevelferd for en hund som deltar i langdistanse hundekjøring?

Hvordan oppfatter du at dyrevelferden blir ivaretatt:

(1) blant andre hundekjørere som deltar i langdistanse konkurranser i dag?

(2) blant arrangørene av langdistanse konkurranser i dag?

Hvilke utfordringer opplever du at langdistanse hundekjøring har knyttet til dyrevelferd?

Hvilke tanker har du rundt media og den økte oppmerksomheten rundt hundekjøringsporten de siste ti årene i forhold til innvirkning på dyrevelferden?

Oppfatter du at dyrevelferden blir ivaretatt på en annen måte nå enn for fem til ti år siden? I så fall, på hvilken måte?

Praksiser, og utfordringer

Praksis hjemme i hundegården

Hvor mange hunder har du i kennelen?

- Hvor mange av disse er voksne hunder som deltar i løp?
- Hva er bakgrunnen for at du har det antallet?

Kan du beskrive rutinene for hvordan du stiller hundene dine til daglig?

- Har du handler eller treningshjelp?
- Kan du si litt om hvordan du fører hunden dine, og hvorfor du gjør det på denne måten?
- Omtrent hvor mye tid mener du at bruker du på å stelle og være sammen med hundene utover det som er trening, og hva består denne tiden i?

Hvordan har du tilrettelagt din hundegård?

- Hvordan er hundehusene i din kennel?
- Hva er grunnen til at du har valgt å ha slike hus?
- Står hundene i hundegårder, på kjetting eller begge deler?
- Hva er dine erfaringer i forhold til fordeler og ulemper for hundene som står på kjetting sammenliknet med i hundegårder?
- Hvordan er din hjemsplass med tanke på alternativ trening og aktivitet utenom spesifikk trening i spann?
- Hvilken aktivitet har hundene dine om sommeren?

Hvilke utfordringer opplever du knyttet til dyrevelferd hjemme i din kennel?

- Er det noe av det du gjør som du tenker er problematisk i forhold til dyrevelferd?

Er det noe du skulle ønske du kunne tilrettelagt annerledes hjemme i din kennel?

Praksis på trening

Hvor mange mil trenes hundene dine fra sesongstart og fram til Femundløpet eller Finnmarksløpet?

Kan du fortelle litt mer om hvordan du trener hundene?

- Hvordan du legger opp treninga?
- Hvordan planlegger du treninga fra sesongstart og fram til sesongens hovedmål?
- Hvordan tilrettelegger du hvile og restitusjon for hundene etter harde treningsøkter eller harde treningsperioder?
- Hva gjør du med en hund som er syk eller skadet?
- Hva gjør du når denne hunden skal tilbake i trening etter et lengre treningsavbrekk?

Hvilke utfordringer knyttet til dyrevelferd har du møtt under trening og forberedelser til løp?

- Er det noen av det du gjør som du tenker er problematisk i forhold til dyrevelferd?

Praksis under løp

Hvordan legger du opp kjøreplanen din under langdistanseløp?

- Hvordan legger du opp hvile for hundene?

Hvordan legger du opp sjekkpunktrutinene?

- Hva mener du er fordelene og ulempene for hundene med å hvile på et sjekkpunkt og utenfor et sjekkpunkt?
- Hva gjør du av stell ute på sporet?

Hvordan vurderer du om en hund som begynner å vise svakhetstegn, eller har en begynnende skade skal være med videre eller ikke?

Hvilke utfordringer knyttet til dyrevelferd har du møtt under løp?

- Er det noen av det du gjør som du tenker er problematisk i forhold til dyrevelferd?

Endringer av praksis

Har du gjort noen endringer de siste årene hjemme i din kennel, eller under trening og under løp for å ta bedre hensyn til dyrevelferden?

- Har du for eksempel endret hvordan du steller hundene eller hvordan du legger opp kjøreplaner?
- Hvis ja, hvem eller hva har påvirket deg til å gjøre disse endringene?
- Er noen av endringene du har gjort som følge av regelendringer? Eventuelt hvilke?

Dilemmaer knyttet til dyrevelferd og prestasjon i konkurranser

Kan du si litt om hvordan du opplever spenningsforholdet mellom å prestere best mulig og det å ta hensyn til velferden til hundene?

- Oppfatter du at konkurrentene dine har andre praksiser under løp enn deg selv? Hvis ja, utdyp dette.

Kan du beskrive en eller flere situasjoner under en konkurranse, hvor du har opplevd at ønsket om å prestere best mulig har kommet i konflikt med velferden for hundene?

- Hvordan opplever og håndterer du slike dilemmaer?

Kan du beskrive hvor du mener grensen går for hvor langt en hund kan presses under et langdistanseløp, uten at det går ut over dyrevelferden?

- Har din holdning til dette endret seg over tid?

Har du vært i en situasjon der du føler du presset spannet ditt litt for langt, i forhold til hva du i ettertid mener er god dyrevelferd?

- Hvis ja, kan du fortelle om en slik situasjon?
- Hva fikk deg til å havne i denne situasjonen?
- Reflekterte du over det underveis eller var det en tanke som kom i ettertid?
- Husker du hva du følte i denne situasjonen?

Har du opplevd at konkurrenter har håndtert utfordringer knyttet til dyrevelferd under løp på en måte du synes er strid med det du definerer som å ivareta dyrevelferden på en god måte?

- Kan nevne eksempler på hendelser du har lagt spesielt merke til?
- Hvorfor tror du de gjorde det?

Regelverk og fremtiden for dyrevelferden i hundekjøring

Regelverk

Hvordan mener du dyrevelferden ivaretas av dagens regelverk på langdistanseløp i Norge?

Hva synes du eventuelt skulle vært endret i regelverket for å tilrettelegge forholdene for dyrevelferden bedre?

Hvordan mener du fordeling av hviletid i langdistanseløp bør reguleres av regelverket, og hvorfor?

Har du et ønske om at det skal komme flere regler, eventuelt færre regler, eller at reglene skal strammes inn?

- Hvis ja, hvilke regler kunne du ønske ble innført?
- Har du noen tanker om videre utviklingen av regelverket i langdistanse hundekjøring?

Fremtiden for dyrevelferden i hundekjøring

Hvilke tanker gjør du deg om fremtiden og utviklingen av langdistanse hundekjøring (som en profesjonalisert konkurranseidrett) i forhold dyrevelferd?

Mener du at løpsarrangørene bør gjøre noe annerledes enn de gjør i dag for å sikre god dyrevelferd under løp, og hindre uønskede episoder? Hvis ja, hva mener du bør gjøres?

Eventuelt

Nå har vi vært igjennom alle spørsmålene mine, er det noe mer du vil legge til?

Har du noen spørsmål?

Tusen takk for at du ville stille til intervju.

Vedlegg 2:

Informasjonsskriv om studien: «Dyrevelferd i langdistanse hundekjøring: oppfatninger, praksiser og utfordringer knyttet til dyrevelferd blant topputøvere i langdistanse hundekjøring».

Mitt navn er Mailene Vangen Skjølås og jeg er masterstudent i idrettsvitenskap ved Idrettshøgskolen, UiT Norges Arktiske Universitet, campus Alta. Jeg skriver en masteroppgave om dyrevelferd i langdistanse hundekjøring med formål om å få mer kunnskap og forståelse rundt dette temaet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å undersøke hvilke oppfatninger, praksiser og utfordringer topputøvere i langdistanse hundekjøring har knyttet til dyrevelferd. Jeg ønsker at hundekjørerne som deltar i undersøkelsen skal være erfarne utøvere som har deltatt i Finnmarksløpet og/eller Femundløpet, og som har prestert på et høyt nivå i ett av, eller begge disse løpene. Dette fordi jeg ønsker å undersøke hvordan hundekjørere som konkurrerer i toppen av langdistanseløp håndterer dilemmaet mellom ønsket om å prestere på høyt nivå i en konkurranse og samtidig følge regelverket og ta hensyn til dyrevelferden. Ønsket mitt er at alle informantene skal ha minimum en topp fem plassering i Femundløpet (400 km eller 600 km), eller i Finnmarksløpet (500 km eller 1000km/1200 km). Topp fem plasseringen skal også ha skjedd i løpet av de siste fem sesongene. I denne sammenheng ønsker jeg derfor gjerne å intervju deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i undersøkelsen innebærer dette et intervju med en varighet på en og en halv- til to timer. Intervjuet vil foregå via telefon for de informantene som det på grunn av store avstander vil være tidkrevende å besøke hjemme. Informantene som bor lett tilgjengelig vil bli intervjuet hjemme hos seg selv. Under intervjuet vil jeg bruke digital lydopptaker og ta notater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i denne undersøkelsen. Det er derfor mulig å trekke seg når som helst under prosessen, uten å begrunne dette nærmere. Dersom du velger å trekke deg, vil alle innsamlede dataene om deg bli slettet.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Alle opplysninger som gis i intervjuene, vil bli behandlet konfidensielt. Det vil også gis begrensede bakgrunnsopplysninger om informantene slik at enkeltpersoner ikke skal kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Det vil allikevel være mulig for personer som kjenner hundekjørermiljøet godt, å tenke seg til hvem som kan ha vært intervjuet i undersøkelsen. Dette fordi utvalget av mulig informantene er noe begrenset i og med at det er det er få personer med topp 5 plassering i enten Femundløpet eller Finnmarksløpet i løpet av de siste 5 årene. Alle rådata vil oppbevares trygt på en passordbeskyttet personlig pc. Koblingen mellom personopplysninger og intervju vil ligge på en ekstern passordbeskyttet harddisk. Alle data vil anonymiseres og lydopptakene vil slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av juni 2019.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Samtykke

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. Det er Idrettshøgskolen ved UiT, Norges Arktiske Universitet som er ansvarlig for prosjektet. På oppdrag fra UiT, Norges Arktiske Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Har du noen spørsmål i forbindelse med undersøkelsen, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter kan du kontakte meg på telefon: 93843684 eller epost: maia_vs_88@hotmail.com

Du kan også kontakte min veileder Inger Wallem Krempig ved UIT, Norges Arktiske Universitet på telefon: 78450383 eller epost: inger.w.krempig@uit.no

Dersom du har spørsmål knyttet til personvern kan du kontakte NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på telefon: 55582117 eller epost: personvernombudet@nsd.no

Med vennlig hilsen

Mailene Vangen Skjølås

Vedlegg 3:

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien ”Dyrevelferd i langdistanse hundekjøring: oppfatninger, praksiser og utfordringer knyttet til dyrevelferd blant topputøvere i langdistanse hundekjøring”. Jeg har forstått hva dette innebærer og er villig til å stille til intervju.

Dato..... Signatur

Telefonnummer

Vedlegg 4: Svar på meldeskjema for behandling av personopplysninger fra NSD

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

13.10.2019, 09:30

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Dyrevelferd i langdistanse hundekjøring: oppfatninger, praksiser og utfordringer knyttet til dyrevelferd blant topputøvere i langdistanse hundekjøring

Referansenummer

880869

Registrert

21.11.2018 av Mailene vangen Skjølås - msk048@post.uit.no

Behandlingsansvarlig institusjon

UIT- Norges Arktiske Universitet / Det helsevitenskapelige fakultet / Idrettshøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Inger Wallem Krempig, inger.w.krempig@uit.no, tlf: 78450383

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Mailene Vangen Skjølås, maia_vs_88@hotmail.com, tlf: 93843684

Prosjektperiode

21.11.2018 - 31.07.2019

Status

09.01.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

09.01.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet

med vedlegg 9.1.2019. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.7.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa
Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 5:

Utvalgte kapitler i Norges Hundekjørerforbunds konkurransereglement og arrangementsreglement for hundekjøring som er relevante for oppgaven

Regelverket er hentet fra (Norges Hundekjøringsforbund, 2019).

Kapittel 2. Generelle bestemmelser

2.1 Det er utøvers ansvar å besørge at hunder som deltar i løp er veltrente, friske og forberedt til den konkurranse de skal delta i, og at hundene til enhver tid sikres godt stell, pleie og nødvendig hvile.

2.2 Det er arrangørens ansvar å sikre at et hvert løp gjennomføres i betryggende forhold med hensyn til bla god dyrevelferd, sikkerhet for utøvere og hunder og med hensyn til vær og føreforhold.

2.4 Alle terminfestede løp skal følge de til enhver tid gjeldende regler og lover vedtatt av NHF. For NM klasser gis det ikke dispensasjon fra dette reglementet. For andre løp kan andre klasser/distanser arrangeres etter avtale med TD/TD-komiteen.

2.5 Arrangørene og utøverne skal sette seg inn i hele reglementet, både arrangements- og kjørereglementet.

Kapittel 5. Felles arrangementsreglement

5.3 Hunder kan bli forlangt undergitt veterinærundersøkelse før, under og etter løpet. Såfremt en eier/utøver nekter å la en eller flere av sine hunder bli undersøkt, skal utøveren diskvalifiseres. En hund som ikke blir godkjent under veterinærundersøkelsen kan ikke starte/kjøre videre før den blir godkjent.

5.4.1 TD/Jury kan nekte et hundespenn å delta dersom det er hjemmel for det i reglementet.

Kapittel 5.5 Behandling av hunder

5.5.1 Enhver mishandling, eller dårlig behandling av hundene, iberegnet uakseptabel eller unødvendig hard behandling, samt unødig høy skriking og roping til hundene, er forbudt.

5.5.2 Uansett hvordan, og i hvilken utstrekning en utøver blir hjulpet av andre, inkludert veterinær, fritar ikke dette utøveren for sitt personlige ansvar for stell, pleie og vurdering av sine hunder.

5.5.3 I slede-disiplinene skal hunder som skades eller blir syke, eller som utøveren av andre grunner vil ta ut av spannet, fraktes på sleden. I nordisk stil og barmark må utøveren bryte.

5.5.4 Hunder som er syke eller skadet skal tas ut av løpet.

5.5.5 TD og rennleder kan sammen med løpsveterinær ta et helt spann eller enkelte hunder som må anses ute av stand til å fullføre, ut av løpet.

5.5.6 Hunder som er tatt ut av spannet, er diskvalifisert fra videre deltakelse i løpet.

Kapittel 6. Felles løpsreglement

6.1.1 Alle utøvere plikter på forhånd å sette seg inn i dette generelle reglementet, samt de spesielle regler som måtte være fastsatt for det enkeltløp.

Vedlegg 6:

Utvalgte kapitler i Finnmarksløpets regelverk for FL-500 og FL-1200 som er relevante for oppgaven

Regelverket er hentet fra (Finnmarksløpet, 2019d). De ble imidlertid hentet før Finnmarksløpet oppdaterte sin nettside i forbindelse med at regelverket delvis vil bli endret før Finnmarksløpet 2020. Derfor vil noen regler være litt ulike de som nå ligger ute på nettsiden.

Kvalifiseringskrav

Finnmarksløpet FL-500 og FL-1200 skal være åpen for alle deltakere som har kvalifisert seg etter krav satt av den sportslige komiteen for Finnmarksløpet.

For å få starte FL-500 må deltaker oppfylle kvalifiseringskrav til FL-1200, eller ha gjennomført et langdistanseløp på minimum 150 kilometer med minimum ett sjekkpunkt innen de siste tre sesonger.

For å få starte FL-1200 må deltaker ha gjennomført Finnmarksløpet 500, Femundløpet 650, Bergebyløpet 650 eller et tilsvarende langdistanseløp på minimum 500 kilometer med minimum ett sjekkpunkt innen de siste fem sesonger. Deltakere som har gjennomført FL-1000/FL-1200 er kvalifisert for FL-1200 i åtte (8) år fra det året man har fullført. Gjelder for alle som har gjennomført løpet fra 2015 og senere.

Spannstørrelse

Finnmarksløpet er et internasjonalt sledehund løp. FL-500 skal ikke bestå av mer enn 8, minimum 6 hunder ved start, og min. 5 hunder i mål. FL-1200 skal ikke bestå av mer enn 14, minimum 9 hunder ved start, og min. 6 hunder i mål.

Formål

Formålet med Finnmarksløpet er å gjennomføre en sledehund konkurranse hvor man skal finne ut hvilken deltaker, og hunder som kan tilbakelegge løpet på kortest mulig tid. Løpet skal gjennomføres kun ved hjelp av deltaker og hundenes egne krefter, og uten hjelp fra andre i sporet, og på oppstallingsområdet på sjekkpunktene. Deltakeren

med sine hunder må være rustet for å takle forskjellige værforhold som man kan forvente å møte i Finnmark. Finnmarksløpet gjennomføres på naturen sine premisser, der vær og føre forhold kan variere ut fra hvor deltakeren befinner seg til enhver tid. Deltakeren må ha gode ferdigheter når det gjelder friluftsliv og stell av hund. Dette for å kunne gjøre best mulige vurderinger for seg selv og sitt spann underveis i løpet.

6 Obligatorisk stopp

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

FL-500 har en hvilepott på 22 timer. Minimum to timer pluss tidsutlikning tas ut på Jotka I. Seks timer skal tas ut på sjekkpunkt Karasjok der det er obligatorisk veterinærkontroll. De resterende timene skal tas ut på ett eller flere av følgende sjekkpunkt: Jotka I, Kautokeino, Jergul, Valjok. Hvilepotten i FL-500 skal tas ut i hele minutter. Deltaker skal personlig sjekke inn, og ut for å fullføre alle obligatoriske stopp. Ingen av de obligatoriske stoppene kan kombineres på samme sjekkpunkt. Den enkelte deltaker er selv ansvarlig for at tidsutlikningen tas ut på Jotka I.

FL-1200 har to obligatoriske stopp: En 16 timers stopp som skal tas ut etter Kautokeino, og senest på Varangerbotn. En 10 timers stopp som kan deles opp på sjekkpunkt Levajok II og Karasjok. Minimum to av de 10 timene timer skal tas ut på sjekkpunkt Karasjok, der det er obligatorisk veterinærkontroll. Alle obligatorisk stopp skal tas ut på FL sjekkpunkter. Den enkelte deltaker må selv sørge for å gjøre tidsutlikning samtidig som 16 timers obligatorisk stopp tas.

11 Hunder/sjekkpunkt

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

#11 B: «Løpets TD og/eller rennleder, i samarbeid med løpets veterinær, skal ha den absolutte autoritet over hundespenn som deltar i Finnmarksløpet.»

Deres beslutning om å ta en hund eller hunder ut av løpet, eller andre beslutninger relatert til hunde-stell /dyrehelse skal være endelig.

Alle hunder vil bli sett på og /eller undersøkt, så langt det er mulig, på alle sjekkpunkt.

Løpets veterinær i samarbeid med rennleder eller TD kan holde igjen hundespann på hvilket som helst sjekkpunkt hvis det er nødvendig for å ta vare på hundespannets helse.

Ingen hundespann kan forlate et sjekkpunkt før hundene i det spannet er i stand til å fortsette løpet.

#11 C: Spannet/hundene skal forlate oppstillingsplass/sjekkpunkt uten tvang. Det er forbudt å dra/rykke ut hundene fra oppstillingsplass/sjekkpunkt når spannet skal forlate sjekkpunktet.

#12 Dyrevelferd og – helse

FL skal gjennomføres med et særlig fokus på hundenes velferd og helse. FL som arrangør og FL deltakere har begge et gjensidig ansvar for løpets hunder.

1) Deltakeren i Finnmarksløpet er til en hver tid ansvarlig for å stelle, føre og ivareta sine hunders velferd og helse etter hundenes behov. Egne og andre deltakeres hunder skal behandles med respekt og vennlighet. Deltakere skal kjøre og disponere løpet sitt ut i fra eget spann sin kondisjon, fysiske og helsemessige forutsetninger og status, og ta hensyn til hvordan vær og føre påvirker hundene underveis i løpet. Brudd på regelen kan medføre at deltakeren blir diskvalifisert.

2) Hunder som blir skadet eller av andre helsemessige og/eller kondisjonsmessige tilstander egner seg ikke til å fortsette i løpet og skal fraktes i sleden og tas med til neste sjekkpunkt for vurdering av FL veterinærer.

Hunder som er vurdert av FL veterinærer til ikke å kunne delta videre skal tas ut av løpet.

Hunder som halter skal fraktes i sleden inn til nærmeste sjekkpunkt/mål. Hunder skal ikke halte inn til, heller ikke ut av sjekkpunkt/inn til mål.

3) Hunder som faller om/kaster seg skal aldri fortsette i spannet, men skal bringes i sleden til neste sjekkpunkt og tas ut av løpet.

Hunder som er/har vært overopphetet skal aldri fortsette i spannet, men skal bringes i sleden til neste sjekkpunkt og tas ut av løpet.

Brudd på regel #12 kan medføre at deltakeren blir diskvalifisert.

FL løpsveterinærer vil være tilgjengelig på alle sjekkpunkt, og gi den samme servicen til alle hundene som deltar i løpet. Løpsveterinærene skal til enhver tid etter beste evne ut i fra tilgjengelig medisinsk og diagnostisk utstyr, tilgjengelig lokaler og feltmessige forhold undersøke og utføre adekvat behandling av alle hunder som deltar i løpet.

#16 Gjensatt hund

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

Det er anledning å sette igjen hunder på alle sjekkpunktene. (...) Alle hunder som blir tatt ut av løpet skal gjennomgå en obligatorisk veterinærkontroll på det sjekkpunkt hunden ble tatt ut. Deltaker er ansvarlig for at kontrollen blir gjennomført, men kan overlate ansvaret for å få veterinærkontrollen gjennomført til sin handler. (...) Alle hunder som blir tatt ut av løpet skal føres inn i veterinærbok ”journal dropped dog” Her skal årsak for at hunden ble tatt ut føres inn, samt gjennomført veterinærkontroll på hunden/-ene skal signeres av en av FL løpsveterinærer. (...).

#17 Veterinærkontroll og helsekontroll av hunder

Obligatorisk helsekontroll før start: Alle hunder som skal delta i Finnmarksløpet må gjennomføre en obligatorisk helsekontroll før start.

Obligatoriske veterinærkontroller:

FL 500 har én obligatorisk veterinærkontroll på sjekkpunkt Karasjok, i tillegg til obligatorisk veterinærkontroll ved målgang.

FL-1200 har tre obligatoriske veterinærkontroller, i tillegg til obligatorisk veterinærkontroll ved målgang. Den ene skal gjennomføres valgfritt på et av sjekkpunktene Tana eller Neiden 1, den andre på Neiden 2 eller Varangerbotn, den siste skal gjennomføres på sjekkpunkt Karasjok.

Obligatorisk veterinærkontroll skal minimum inneholde sjekk av allmenntilstand, respirasjon- og sirkulasjonssystem, fordøyelsessystem, væskebalanse og hold (BCS).

Hunder som skal gå videre i løpet fra obligatorisk veterinærkontroll skal ha normal temperatur og væskebalanse, normal appetitt, normale funn på respirasjons- og sirkulasjonssystem, holdverdi (BCS) på minimum tre (3), og ellers være friske og skadefrie.

Veterinærkontroll av spannet er også obligatorisk ved brutt løp på det sjekkpunktet hvor deltageren bryter.

Deltaker er selv ansvarlig for å få signert obligatoriske veterinærkontroller i sin veterinærbok ”journal team” av en av FL løpsveterinærer.

I tillegg til de obligatoriske veterinærkontrollene gjennomføres ordinære veterinærkontroller av FL løpsveterinærer på alle FL sjekkpunkt hvor deltaker stopper. Et spann som kjører gjennom sjekkpunkt skal ha minimum ordinær veterinærkontroll av FL løpsveterinærer ved neste sjekkpunkt i løypa. FL løpsveterinærer, TD og rennleder, har likevel myndighet til å kreve en hund eller et spann undersøkt om det er tvil om en hunds eller et spanns helse, eller evne til å fortsette i løpet. Dette gjelder uavhengig om kjører planlegger å stoppe på sjekkpunktet eller ikke.

Re-sjekk: Resjekk er en ny veterinærkontroll av en enkelt hund eller et spann hvor FL løpsveterinærer finner dette nødvendig for å ivareta hundens/enes helse på en best mulig måte. En resjekk kan pålegges å bli gjennomført på det sjekkpunkt deltaker befinner seg og/eller på neste sjekkpunkt deltaker kommer til. Gjennomført resjekk skal signeres av en av FL løpsveterinærer, og kjører er selv ansvarlig for å få gjennomført og signert resjekken i veterinærbok ”journal team”.

Deltakeren som nekter å få gjennomført veterinærkontroll, forlater sjekkpunktet eller kommet i mål uten å ha gjennomført, fått signert og godkjent obligatoriske veterinærkontroller og resjekk vil bli automatisk diskvalifisert.

Det er obligatorisk veterinærkontroll ved målgang som må være godkjent før deltakeren får godkjent gjennomført løp.

Veterinærbøkene ”journal team” og ”journal dropped dog” skal leveres inn til en av FL veterinærer etter målgang, eller ved brutt løp på det sjekkpunktet deltakeren bryter løpet.

Veterinærbehandling av hund før løpsstart og doping.

Deltagere som medbringer hunder som er blitt behandlet av veterinær/ behandling er avsluttet innenfor 28 dager før start på Finnmarksløpet skal:

- Fremvise hunden til undersøkelse av en av Finnmarksløpets løpsveterinærer.
- Medbringe dokumentasjon (epikrise/sykehistorie) fra sin behandlende veterinær til løpsveterinær i FL.

Dokumentasjonen skal inneholde en vurdering på bakgrunn av hendelsen og den behandling som er gitt om det er velferdsmessig- og helsemessig forsvarlig at hunden stiller til start i FL.

Om en slik vurdering ikke kan avklares på behandlingstidspunktet kan behandlende veterinær gi FL løpsveterinærer den endelige vurderingsmyndighet.

Dersom behandlende veterinær finner det uforsvarlig at hunden starter i FL kan den ikke stille til start.

En løpsveterinær kan ved undersøkelse av hund/er før start overprøve behandlende veterinærs godkjenning dersom løpsveterinæren finner det uforsvarlig at hunden/-ene stiller til start i FL.

En hund som er blitt diagnostisert og behandlet for lungebetennelse kan ikke stille til start før tidligst 3 måneder etter avsluttet behandling. Ligger sykdommen nærmere enn 6 måneder tilbake i tid skal hunden godkjennes til start av FL løpsveterinærer.

Finnmarksløpet følger NHF og IFSS`s sitt til en hver tid gjeldende dopingreglement. Oppdatert dopingregelverk er å finne på NHF hjemmesider under antidoping.

#18 Overtredelse av regler

Overtredelse av regler begått av deltakere, handler(e) eller andre utenforstående, kan medføre diskvalifikasjon av deltaker. Om en deltaker eller noen fra dens handler team til deltakeren opptrer utilbørlig ovenfor FL funksjonærer/frivillige, andre deltakere, presse eller tilskuer vil dette medføre diskvalifikasjon av angjeldende deltaker.

#28 Deltakers skikkethet for gjennomføring av løpet

Finnmarksløpet ved Rennleder og/eller juryen kan trekke en deltager for videre gjennomføring av løpet. Dette for å ivareta hundene, deltagerens, og/eller arrangørens interesser og sikkerhet. Uttak av deltaker skal begrunnes i hundenes eller deltagerens sikkerhet og skikkethet til videre deltagelse.

Vedlegg 7:

Utvalgte kapitler i Femundløpets regelverk for F-450 og F-650 som er relevante for oppgaven

Regelverket er hentet fra (Femundløpet, 2019b).

1.1 Generelle bestemmelser

Femundløpet skal være et internasjonalt langdistanseløp. Femundløpet skal være et tilbud til bredde og elite innen langdistanse hundekjøring.

Femundløpet skal arrangeres med spesiell fokus på dyrevelferd.

Femundløpet skal være et langdistanseløp som måler hundespennets ferdigheter og deltakerens strategier uten annen hjelp utenfra enn hva arrangøren har bestemt. Femundløpet har som overordnet mål at deltaker har det fulle ansvar for at de disposisjoner hundedeltakeren velger, alltid er de beste for hundespennet og seg selv, og samtidig er tilstrekkelig til å kunne takle alle situasjoner som kan oppstå under konkurransen.

Alle deltakere er like viktige, og skal ha samme service gjennom hele løpet.

Alle deltakere skal ut fra de ressursene de rår over, etter beste evne søke å gjennomføre en langdistansekonkurranse på sitt nivå. Femundløpet kan sette begrensning for antall deltakere.

1.3.6 Løpsveterinærer

Løpsveterinær har rett til å undersøke alle hunder på sjekkpunktet, start og mål og kan kreve undersøkelse av enhver hund han/hun finner det nødvendig å undersøke i henhold til Femundløpets regler §2.1 om veterinærkontroll.

2.1 Veterinærkontroll

Alle hunder som deltar i Femundløpet kan bli veterinærundersøkt av løpsveterinær før, under og etter løpet. Spann som ikke blir godkjent under veterinærundersøkelsen kan diskvalifiseres av juryen.

En hund som ikke blir godkjent under veterinærundersøkelsen, og deltakeren ikke tar denne ut av spannet frivillig, skal diskvalifiseres av juryen.

Det er obligatoriske veterinærkontroller på alle obligatoriske hvilesteder i tillegg til ved målgang.

Deltaker er selv ansvarlig at det blir gjort og bekreftet i veterinærhåndbok.

Obligatorisk veterinærkontroll skal minimum inneholde sjekk av allmenntilstand, respirasjon- og sirkulasjonssystem, fordøyelsessystem, væskebalanse og hold (BCS).

Hunder som skal gå videre i løpet fra obligatorisk veterinærkontroll skal ha normal temperatur og væskebalanse, normal appetitt, normale funn på respirasjons- og sirkulasjonssystem, holdverdi (BCS) på minimum tre (3), og ellers være friske og skadefrie.

Veterinærkontroll av spannet er også obligatorisk ved brutt løp på det sjekkpunktet hvor deltageren bryter.

I tillegg til de obligatoriske veterinærkontrollene kan det gjennomføres ordinære veterinærkontroller på alle FEL-sjekkpunkt hvor deltaker stopper. Et spann som kjører rett gjennom et sjekkpunkt, skal ha minimum ordinær veterinærkontroll av FEL løpsveterinærer ved neste sjekkpunkt i løypa.

FEL løpsveterinærer, TD og rennleder, har likevel myndighet til å kreve en hund eller et spann undersøkt om det er tvil om en hunds eller et spans helse, eller evne til å fortsette i løpet. Dette gjelder uavhengig om kjører planlegger å stoppe på sjekkpunktet eller ikke.

Re-sjekk: Resjekk er en ny veterinærkontroll av en enkelt hund eller et spann hvor FEL løpsveterinærer finner dette nødvendig for å ivareta hundens/enes helse på en best mulig måte. En resjekk kan pålegges å bli gjennomført på det sjekkpunkt deltaker befinner seg og/eller på neste sjekkpunkt deltaker kommer til. Gjennomført resjekk skal signeres av en av FEL løpsveterinærer, og kjører er selv ansvarlig for å få gjennomført og signert resjekken i veterinærbok.

Deltakeren som nekter å få gjennomført veterinærkontroll, forlater sjekkpunktet eller kommet i mål uten å ha gjennomført, fått signert og godkjent obligatoriske veterinærkontroller og resjekk vil bli automatisk diskvalifisert.

Det er obligatorisk veterinærkontroll ved målgang som må være godkjent før deltakeren får godkjent gjennomført løp..

2.2 Obligatorisk kennelhostevaksine og PreRace vetsjekk før ankomst Røros

Alle hunder som skal delta, også reservehunder, skal ha gyldig intranasal kennelhostevaksine. Vaksinens gyldighet bestemmes av produsentens godkjenning av produktet og eventuelt legemiddelverket i det landet der vaksinen settes.

Deltaker er ansvarlig for at alle hunder som skal delta, også reservehunder, har gjennomført PreRace vetsjekk FØR ankomst Røros. Det skal ved registrering på Røros legges fram en veterinærattest ikke eldre enn 14 dager om at alle hundene er undersøkt.

2.3 Hunder som er blitt behandlet av veterinær

Deltagere som medbringer hunder som er blitt behandlet av veterinær/ behandling er avsluttet innenfor 28 dager før start på Femundløpet skal:

Fremvise hunden til undersøkelse av en av Femundløpets løpsveterinærer.

Medbringe dokumentasjon (epikrise/sykehistorie) fra sin behandlende veterinær til løpsveterinær i Femundløpet.

Dokumentasjonen skal inneholde en vurdering på bakgrunn av hendelsen og den behandling som er gitt om det er velferdsmessig- og helsemessig forsvarlig at hunden stiller til start i Femundløpet.

Om en slik vurdering ikke kan avklares på behandlingstidspunktet kan behandlende veterinær gi Femundløpets løpsveterinærer den endelige vurderingsmyndighet.

Dersom behandlende veterinær finner det uforsvarlig at hunden starter i Femundløpet kan den ikke stille til start.

En løpsveterinær kan ved undersøkelse av hund/er før start overprøve behandlende veterinærs godkjenning dersom løpsveterinæren finner det uforsvarlig at hunden/-ene stiller til start i Femundløpet.

En hund som er blitt diagnostisert og behandlet for lungebetennelse kan ikke stille til start før tidligst 3 måneder etter avsluttet behandling. Ligger sykdommen nærmere enn 6 måneder tilbake i tid skal hunden godkjennes til start av FL løpsveterinærer.

Femundløpet følger NHF og IFSS's sitt til enhver tid gjeldende dopingreglement. Oppdatert dopingregelverk er å finne på NHF hjemmesider under antidoping.

2.5 Veterinærhåndbok

Veterinærhåndbok deles ut til alle deltakerne ved registrering og skal fraktes med på sleden under hele løpet. «Drop-dog» bok deles ut til alle deltakere ved registrering og skal fraktes i handlerbil/med gjensatte hunder under hele løpet. Veterinærhåndbok må godkjennes av en veterinær på hvert sjekkpunkt hvor deltaker tar en obligatorisk hvile. Deltaker er selv ansvarlig at det blir gjort. Manglende godkjenning på veterinærhåndbok kan føre til diskvalifikasjon. Etter løpet, eller hvis en deltaker bryter løpet, må veterinærhåndbok og «drop-dog» bok leveres tilbake til sekretariatet.

3.1 Plikt til å kjenne reglene

Deltakeren plikter å sette seg inn i og kjenne reglene til Femundløpet og NHF.

4.1 Spannstørrelse

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

Femund 450 er en 8-spannklasse, og består av ikke mer enn 8 hunder og minst 6 hunder ved start. Ved målplassering må spannet bestå av minst 5 hunder. Hunder i sleden regnes med i spannet.

Femund 650 er en 12-spannklasse, og består av ikke mer enn 12 hunder og minst 9 hunder ved start. Ved målplassering må spannet bestå av minst 6 hunder. Hunder i sleden regnes med i spannet.

4.2 Kvalifisering for førstegangsdeltakere

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

Deltakere som aldri har kjørt Femundløpet i klassen han er meldt på må kvalifisere seg. De som tidligere har kjørt og gjennomført godkjente løp/distanser (se liste på våre hjemmesider) er automatisk kvalifisert for å kjøre Femundløpet F450 eller F650 (uavhengig av hvor mange år det er siden).

Femund 650

For å være kvalifisert til å delta i denne klassen må deltakeren:

- ha fullført et hundeløp med minimum lengde 400 kilometer godkjent av Femundløpet.

Femund 450

For å være kvalifisert til å delta i denne klassen må deltakeren:

- ha fullført et hundeløp på minimum 150 km og med minst 1 sjekkpunkt godkjent av Femundløpet.
- eller delta på et rookiekurs, praktisk og teoretisk del som er godkjent av NHF/Femundløpet.

4.3 Dyrevelferd og helse

Femundløpet (FL) skal gjennomføres med et særlig fokus på hundenes velferd og helse. FL som arrangør og FL deltakere har begge et gjensidig ansvar for løpets hunder.

Brudd på reglene kan medføre at deltakeren blir diskvalifisert.

Deltakeren i Femundløpet er til enhver tid ansvarlig for å stelle, føre og ivareta sine hunders velferd og helse etter hundenes behov. Egne og andre deltakeres hunder skal behandles med respekt og vennlighet. Deltakere skal kjøre og disponere løpet sitt ut ifra eget spenn sin kondisjon, fysiske og helsemessige forutsetninger og status, og ta hensyn til hvordan vær og føre påvirker hundene underveis i løpet.

Hunder som blir skadet eller av andre helsemessige og/eller kondisjonsmessige tilstander egner seg ikke til å fortsette i løpet og skal fraktes i sleden og tas med til neste sjekkpunkt for vurdering av FL veterinærer.

Hunder som er vurdert av FL veterinærer til ikke å kunne delta videre skal tas ut av løpet.

Hunder som halter skal fraktes i sleden inn til nærmeste sjekkpunkt/mål. Hunder skal ikke halte inn til, heller ikke ut av sjekkpunkt/inn til mål.

Hunder som faller om/kaster seg skal aldri fortsette i spannet, men skal bringes i sleden til neste sjekkpunkt og tas ut av løpet.

Hunder som er/har vært overopphetet skal aldri fortsette i spannet, men skal bringes i sleden til neste sjekkpunkt og tas ut av løpet.

FL løpsveterinærer vil være tilgjengelig på alle sjekkpunkt, og gi den samme servicen til alle hundene som deltar i løpet. Løpsveterinærene skal til enhver tid etter beste evne ut ifra tilgjengelig medisinsk og diagnostisk utstyr, tilgjengelig lokaler og feltmessige forhold undersøke og utføre adekvat behandling av alle hunder som deltar i løpet.

4.4 Behandling av hunder

Enhver mishandling, eller dårlig behandling av hundene, iberegnet uakseptabel eller unødvendig hard avstraffelse, samt unødig høy skriking og roping til hundene, er forbudt. Uansett hvordan, og i hvilken utstrekning en deltaker blir hjulpet av andre, inkludert veterinær, fritar ikke dette han for hans personlige ansvar for stell og pleie av sine hunder.

En hund som er i sleden når deltakeren kommer til sjekkpunkt er ikke tatt ut av løpet med mindre deltakeren ønsker det. Hunder som skades eller blir syke, eller som deltakeren av andre grunner vil ta ut av spannet, skal undervegs fraktes på sleden til neste sjekkpunkt.

Hunder som er tatt ut av spannet, er diskvalifisert fra videre deltakelse i løpet.

4.7 Gjensetting av hunder

Gjensetting av hunder er kun tillatt på sjekkpunktene. Deltaker har ansvar for at hunder blir forsvarlig tatt hånd om. Det er ikke tillatt å sette nye hunder inn i spannet etter start.

Hund som tas ut av spannet skal gjennomgå en veterinær sjekk hos en løpseveterinær. Veterinær sjekken skal kvitteres i «drop-dog» bok. Deltaker/handler har ansvaret for at hunden får nødvendig veterinær sjekk etter at hunden er tatt ut. Deltaker må markere i veterinærboka hunden som er tatt ut. Om en deltaker bryter løpet skal alle hundene i spannet sjekkes av en løpseveterinær.

4.12 Obligatoriske hvile

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

Hviletiden tas ut i hele minutter. Deltaker skal personlig sjekke inn og ut av sjekkpunktene, og er selv ansvarlig for at alle obligatoriske pausene blir fullført.

Femund 450 har to obligatoriske hviler. Første obligatoriske hvile på 6 timer + tidsutligning må tas ut sammenhengende på første, andre eller tredje sjekkpunkt (valgfritt). Andre obligatoriske hvile på 4 timer må tas ut på sjekkpunkt Tolga.

Femund 650 har to obligatoriske hviler. Første obligatoriske hvile på 6 timer + tidsutligning må tas ut sammenhengende på sjekkpunkt første, andre eller tredje sjekkpunkt (valgfritt). Den andre obligatoriske hvile på 6 timer må tas ut sammenhengende på sjekkpunkt Orkelbogen eller Tolga (valgfritt).

4.13.2 Stell og føring av hunder

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

I Femundløpet skal det holdes spesielt fokus på dyrevelferd. Deltakerne plikter til enhver tid å gi hundene optimalt stell og holde gode vanning- og foringsrutiner. Deltakerne plikter å holde et våkent øye til hundenes formutvikling under løpet. Hunder som ikke opprettholder god helse, god form og godt hold, og som ikke er skadefri skal tas ut av løpet.

4.13.3 Hunder/sjekkpunkt

(Kun de deler av regelen som er relevant for denne oppgaven er gjengitt.)

Løpets TD og/eller rennleder, i samarbeid med løpets veterinær, skal ha den absolutte autoritet over hundespann som deltar i Femundløpet.

Deres beslutning om å ta en hund eller hunder ut av løpet, eller andre beslutninger relatert til hunde-stell /dyrehelse skal være endelig.

Alle hunder vil bli sett på og /eller undersøkt, så langt det er mulig, på alle sjekkpunkt.

Løpets veterinær i samarbeid med rennleder eller TD kan holde igjen hundespann på hvilket som helst sjekkpunkt hvis det er nødvendig for å ta vare på hundespannets helse.

Ingen hundespann kan forlate et sjekkpunkt før hundene i det spannet er i stand til å fortsette løpet.

Spannet/hundene skal forlate oppstillingsplass/sjekkpunkt uten tvang. Det er forbudt å dra/rykke ut hundene fra oppstillingsplass/sjekkpunkt når spannet skal forlate sjekkpunktet.

4.25 Deltakers sikkerhet for deltakelse under løpet

Femundløpet ved rennleder og/eller juryen kan trekke en deltager for videre gjennomføring av løpet. Dette for å ivareta hundene, deltagerens, og/eller arrangørens interesser og sikkerhet. Uttak av deltaker skal begrunnes i hundenes eller deltagerens sikkerhet og skikkethet til videre deltagelse.

4.26 Overtredelse av regler

Overtredelse av regler begått av deltakere, handler(e) eller andre utenforstående, kan medføre diskvalifikasjon av deltaker. Om en deltaker eller noen fra dens handler team til deltakeren opptrer utilbørlig ovenfor FEL funksjonærer/frivillige, andre deltakere, presse eller tilskuer vil dette medføre diskvalifikasjon av angjeldende deltaker.

Vedlegg 8:

Paragraf 23, 24 og 25 i Dyrevelferdsloven (2009)

§ 23. Dyrs levemiljø

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel.

Dyr skal ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til dyrs levemiljø, herunder om egnet og trygt tilholdsrom, tiltak for å forebygge, oppdage og bekjempe brann og om unntak fra krav om tilholdsrom.

§ 24. Tilsyn og stell

Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell, herunder sikre at:

- a) fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsføres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,
- b) dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,
- c) spredning av smitte begrenses, og
- d) dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til omfang av tilsyn og stell og om beskyttelse og behandling av dyr.

§ 26. Trening, fremvisning, underholdning og konkurranser

Den som trener dyr og den som bruker dyr til fremvisning, underholdning og konkurranser samt arrangør for slike aktiviteter, skal påse at dyr:

- a) er i stand til å gjennomføre aktiviteten uten å bli utmattet eller skadet,
- b) ikke utsettes for eller er påvirket av midler eller behandling som kan gjøre aktiviteten dyrevelferdsmessig uforsvarlig,

- c) ikke med hensikt påføres frykt, skade eller unødige påkjenninger og belastninger, og
- d) ikke trenes til eller brukes i kamper mot andre dyr eller mot mennesker.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om trening, fremvisning og konkurranser mv., herunder stille krav om særskilt tillatelse eller forby ulike former for slik aktivitet, forby bruk av visse dyrearter og forby visse former for midler og behandling.

Kongen kan gjøre unntak fra første ledd.

